

అనంత

సత్యమోదచంద్రోదయము.

శ్రీమద్భగవద్గీత

ఇది

శ్రీ మల్లాది వంశాచ్యుతరామశాస్త్రి

ప్రణీతము.

బెజవాడ దుర్గాముద్రాక్షర శాలయందు

ముద్రింపబడియె.

1909.

కాపీరైలు]

[వెల రు 0-12-0

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయము
తెలపూలు.

అవేదిక 284

ప్రతి అవేదికకు దీని

మీ సంతకం.

అయ్యా,

నాకుబరమేశ్వరుఁడొసఁగిన జ్ఞానముచే శక్తివంచనలేకుం
డ నీ నాటకము వ్రాసి యుంటిని ముఖ్యముగా దీర్ఘదగిన లోప
ములున్నచో చదువరులు దయనుంచి యుత్తరముద్వారా తెలి
పిన వందనములతోగయికొని రెండవ కూర్పునందు నవరింతును.
నాకుమిత్రులగు కంచర్ల వెంకట కృష్ణయ్యగారి నాటక మచ్చొ
త్తించబూనుటచే శీఘ్రముగా ముద్రాయంత్రాఠోహణమొనర్చు
భాగ్యము కలిగినది. మఱియు నీనాటకమును దీని తోబుట్టువలె
బయలువెడలిన రత్నమాలయు వ్రాయుటమాత్రమే కాని ము
ద్రాయంత్రాఠోహణ విషయములో నొక్కసారిగైన సరిచూ
చుటకు వీలుచిక్కక యాకాలముననే తిరుమలయాత్రయు మఱి
యు కొన్ని గృహకృత్యములు నన్నరికట్టుటచే నాసామ్రాజ్య ప్ర
తికి నచ్చాసీనువారు నలువురు నిరీక్షింపవలసె నానమయమున
నాప్రియమిత్రులు కాశినాథుని వీరమల్లయ్యపంతులుగారు ఘ
రములన్నియు సరిచూచుటయేకాక సర్వవిధముల భారము వా
రువహించి లోపములనవరించి ముద్రింపించుటచే నదా సం
భావనీయు లయిరి నాలోపములన్ని చదువరులు మన్నింతురని
నమ్మియున్నాను

నాకీజ్ఞానములభింపఁజేసిన మధురవరుండగు

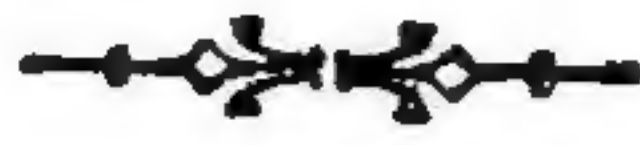
కోరాడ దుర్గానాగేశ్వరశాస్త్రిగారికి

నమస్కరించి విరమించుచున్నాడ,

ఇట్లు,

ఆష్టావధాని వల్లాది అచ్యుతరామశాస్త్రి

ఈనాటకమునందువచ్చు పాత్రములు.

పు రు షు లు.

సూత్రధారుడు

నాటకమునడుపువాడు

నారదుడు

దేవఋషి

గర్గుడు

ఋషి

కృష్ణుడు

ద్వారకానాథుడు కథానాయకుడు

వసంతుడు

కృష్ణుని వయస్యుడు

ఇంద్రుడు

దేవరాజు

చంద్రుడు

సవగ్రహములలోనొకడు

సత్యామోదచంద్రుడు

వేషధారియైన సత్యభామ

శామామూల

వేషధారియగుదాసి

స్త్రీలు.

నటి

నాటకము నడుపునది

రుక్మిణి

కృష్ణుని పట్టపుమహిషి

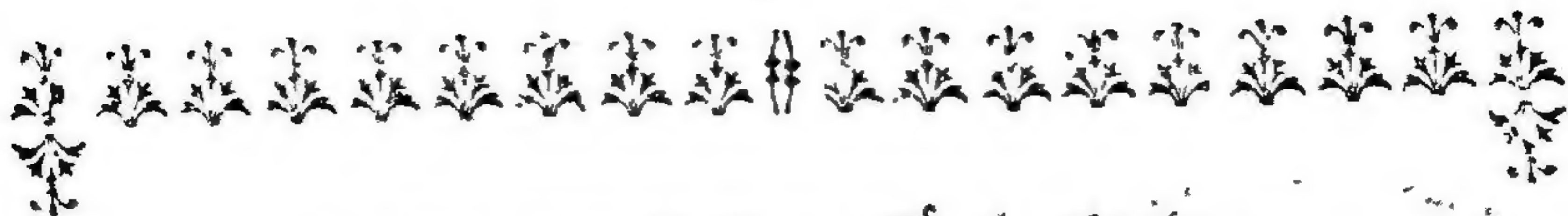
సత్యభామ

కథానాయికి

శ్యామ

దాసి

సత్యామోహచంద్రోదయము.

నాంచి

కా. శ్రీమత్సర్వరాజకందకలాతా నిష్ప్రకారడంబులి
స్వీహాశీష్టదదోష్టశాఖముకర శ్రేణీకిసాలాంచిశం
బోమంబుద్విజరాబుష్టకవిరూ పాశోభ్యకల్పద్భుమం
బామోమంబుసుమిమగామిమదిస త్యాశీష్టదానంబుచక.

చ. మనముచగోష్టకోగ్గెనిను మాతకొరంతయులేకయుండనే
ఘనుదలంపముంనుబాడ గట్టుకొయ్యట్టివసంతపల్లికా
ద్దునుజెడవాడనానుఖశి శోభితదేహవిలాసపార్వతీ
ఘనకుసపారుజాతకిలీకా లలితాంచిశనక్షమొక్కదక.

నాన్యంతంబున సూత్రధారుడుప్రవేశించి (చైరవంకజూచి విను.
ట పధినయించుచున్నాడు)

(ప్ర)కాశనుగా) అయ్యా త్వరపడు త్వరపడుమనదచేల నిర్గదు
స్తాకులయిన సభాస్తాకుల నానందింపజేయుభార నూదలనిడుకొన నెవఁ
డుపేక్షనేయు భగతాచార్యులవారి యనుమతిని, నాటకప్రదర్శనమునకు
నేను సిద్ధముగానుంటినిగాని, మున్నూచగురాలగు సటియెరామన్నది
(మొనకజూచి) బావా మీచెల్లెలేమి చేయుచున్నది

సటి- (తెచ్చి) నేనురానిది మీభావగారితో నేమిపనివచ్చినది

సూ- నిన్నురమ్మచుట

సటి- నచ్చుచుంటిని, నచ్చుచుంటిని

సూ- (కొంచెము విడచి) ఇంకను నేనకావచ్చునా నీ యభిప్రాయ

మృ. ఇదివరకే సభ్యులాలస్యమునుసంహరింపఁ జూచుచున్నాడు.

సభ్యు- ఇమిగోవచ్చుచుంటిని ఇమిగో ఇదుగో

సూ- ఇకను వచ్చుచునే యుంటివా కాని మెంత మూరినను స్త్రీ కీతే
మానముమానలేదు

క. చీరలగట్టగభూషణ

వారములకదీయవెట్ట పలసినవానిక

గోరినవై కనుదొడగంగ

దీరదుక్తిరామరామ స్త్రీలకునెప్పుడూ

సభ్యు- (హాసేశించి) ఆర్య ఏమిశెలవు

సూ- అసలేవేళదప్పి భజించుటకాపోకనట్టి నేటికి నెన్నుకొనరాదాచున్న
న్లు స్త్రీకై యెదురుచూడవలసినచ్చినదే

సభ్యు- ఆర్య లెమిమంటుకు బయలు వెళ్ళ శుభముగాని సకలకార్య నిహిత
కమిగు విద్యాశ్రేణుజము మాకోసం రుదా

సూ- కౌపుననే యీ యోగ్యశ్రేణుజుది

సభ్యు- శ్రేణుజుమయి నేమి

సూ- నీనీ భాగదీనమున ధర్మతాచార్యులవారి కీ సమీప నాటకంబొకటి
ప్రదర్శించునాభ్యాపింపబడితి

సభ్యు- ఏమి నాటకము

సూ- సత్యమోచచంద్రోదయము

సభ్యు- ఎవరి రచించినది

సూ- ఎవరురచించినదేమి స్వాధ్యాయము నున్న జాలరా

సభ్యు- చామినది యాజుచ్చిరిగొన నెరిచి దింపబడినది యిదిగది

ని మఱియు నాటకప్రదర్శన నారంభమున గ్రంథకర్త వేరు సభాపతి
 ఖంబుర నుడువవలయు నందుచే వానికిని మనకును భ్యాతిగలుగును.
 దృశ్యప్రబంధములు వ్రాయుటవలన పొత్తిపించుఫలములలో భ్యాతి
 గూడ గుఖ్యముగాదా మహానాటకప్రదర్శనముచే మనకుగీతికాయ
 నగు స్త్రీలవశ్యముల నంగీకరించిన పాఠమునకు భంగముకలుగు
 ననికాబోలును నీతిదాయకములయినను కొందరు పురుషులు స్త్రీ
 ప్రసంగంబులఁ దిరస్కరింతురు

సూ- స్త్రీలకీలేమానము మానలేననినందులకు కాబోలు సీకినుక ఇది
 ప్రకృతము మనచేప్రదర్శింపబోవు నాటకముఖంబున సత్యభామ కు
 హనుచకమును జేయుచున్నది ఈ గ్రంథకర్త తన వేర్పిల్లు చెప్ప
 కొన్నాడు

చ॥ హరితసగోత్రసః భవుః సచ్యుతరాముః మంగమాంబకుః
 వరుః కౌముద్యుతకుః పందనుః స్మరిరామచంద్రస
 చ్చరః సకోజభృంగమును చంద్రకథాశర మత్కృతాంధ్రకా
 న్యరమః దాసమిత్రుః పాదసినాసుః పుష్పకాన్తనా॥

నటీ- ఇంకను నాటకమునుగూర్చి విచారించవలయునని కోరికయున్న
 ను హృద్యముగానున్నజాలదాయని తాముమొదటనే సెలవెచ్చ
 యుండుటచేతను కాలాతిక్రమమునవని సభ్యుల మానసము ఏ
 చ్చుననియును తినబోవుచు రుచియైనవైష్ణవప్రదర్శిగఁ
 బోవుచుంటిమిగాన విర్రు

సూ-

వసంతవృత్తము॥ వసంతకాలసౌఖ్యమెంతో వణనీయమూ
 ఘనందుగాలతాంతసంక్తి బారుతేల్లచే
 వసించుసాలశాఖమీదఁ బాడకోయిలల్
 గ్రసించిదోరకాయజిల్క రామరవృక్షః॥

మఱియు

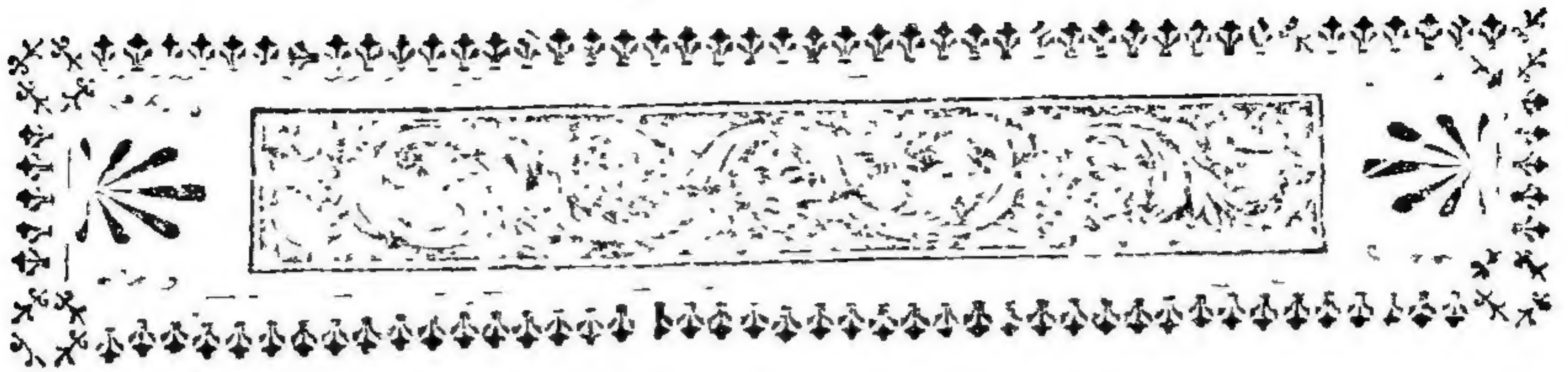
తే॥ గీ॥ కొల్లలొకమూల తెల్లని మల్లెపూలు
 పండునొకదండమామిడి పండ్లచెండ్లు
 కమ్మతెమ్మెరలొకదిక్కుఁ గ్రమ్మునుమ్ము
 త్వరగఁబరుగిడురాయంచ పంక్తులహంహ॥

(తెరలో) బరుగిడివచ్చిన నేమిప్రయోజనము ఎండమావుని గీర్చి
 నాశించుమృగములఁ బోలనయితి
 మా- నారదుఁడు ప్రవేశించుచున్నవాఁడు మనమావలకేగి పాత్రలయ
 ధోచితముగాఁ బ్రవేశింపఁజేతము రమ్ము

(అని నిష్క్రమింతురు)

ప్రస్తావన.

శుభము.

సత్యమోదచంద్రోదయమ్

ప్రథమాంకము.

(నారదునిప్రవేశము)

నార- (స్వగతము) అబ్బా! ఎంతవేగముగా పరుగిడివచ్చితిని? వచ్చిననే
మిప్రయోజనము? ఎండమావులనీరునాసించు మృగంబులబోలెనయి
త అబ్బే; స్వగతము స్వగతమనిపేరేగాని నావంటివానికి సౌఖ్యమే
మియుగానరాదు కలికమునకిది గాలించినను కలహమనుమాట కల
లోవాతఁ జరామరణముల కూసరక్షేత్రము సందులుగొందులు గా
లించినను పురుగునాకినవా యనునట్లు గానరావు దుఃఖమను మాట
యే యిప్పటికొరతగదా? ఎంతసేపుచూచినను

సీ॥ కనకసౌధవిహార-కాంతాజనాశ్లేష-సౌఖ్యమందెడుయజ్వ-సమితిగాదె
దానవారులచేత-మానదాయకులౌచు-దానవారులలీల-దనరువారె
ఆయోధనత్యక్త-కాయసుందరులౌచు-మేచకాంగులతోటిమెలగువారె
సత్యవ్రతానంద-సాంద్రవైభవముచే-దేవనాథునితోడ-దిరుగువారె

తే॥ గీ॥ చిచ్చుజొరబడిమిగిలి మెచ్చుదెచ్చు
మచ్చగంటులగుంపులు హెచ్చుగాదె
ఎచటగన్గొన్నతిరిగిన నెచటజనిన
స్వగతమన్నను వేరొక్కసౌఖ్యమగుదె

దాహము గలవానికి నపుడపుడె జెన్నగాచినేయి నన్నెగలదై
 ననుయెషయోగార్హముగానిపోలిక, నితరుల కలహముచూచి సంతసించు
 నాకుస్వగము, పైత్యప్రాబల్యముగలవానికి నన్నము చేదైనట్లు వికిట
 ముగానున్నది. ఎప్పటికై నను బంగారుగని, భూలోకము చల్లగానుండవల
 యును, పోట్లాటలుపుట్టవలె, తలపట్టుపట్టుకొనవలె, కొట్టుకొనవలె, చా
 వవలె నాకడుపునిండవలెగాని, ఎన్నిలోకము లెన్నిసారులు చూచినను,
 భూలోకముమొక్క కాలిగోటికి సాటిరావు. కాని! యిప్పుడు జగత్క-
 లయగు పరమేశుండు కృష్ణనామధేయుండై మానుషవేషముతోబుట్టి
 భూమిని మిగుల చక్కగాబోషించుచున్నాడుగాన నచ్చట సంఘటనలు త
 క్కువగానేయున్నవి భారతయుద్ధముతో సర్వమునమాప్తమైనది కల
 హమునకు కరవువచ్చినదే? (కోట్టూర్పువిడచి) ఇప్పటికి నాయాసము తీర
 లేదు పదిమందిగుంపుగూడియుండిన కలహప్రచారము కలుగక పోవునా
 యని నేను పడుగిడివచ్చునరక పిరికిజేనతలు చేలలోనిపిట్టలవలె చెల్లాచె
 దురుగా పారిపోయినారే. ఎప్పటికై నను కలియుగము రావలె, నాకడు
 పునిండవలెగాని, ఎన్నియుగములు తిరిగిపోయితేయేమి? పేరుప్రసిద్ధులు
 గలవా? ఏమియీసువాసన! (తిరిగిచూచి) ఓహోహో! గర్గచుహులుషులా
 తమకు సమయమునకే విచ్చేసినారే!

గర్గు- నారదా! ఏమి కలియుగస్మరణగావించుచుంటివి

నార- నాకు తరుణోపాయమిదియేకదా

గ- ఏమి? నీకాయుగమువలనిలాభము

నార- పొట్టించుటయేలాభము అంతకన్న ప్రయోజనముకలుదా

గ- ఇప్పుడుపవాసముచేయుచున్నావా? త్రిలోకసంచారివి కలుగూర్చు
 లచేత వందనీయుండవు, నీకేమితక్కువైనది

నార- అడవులలో నాశనములచే ముక్కుమూసికొని సమాధిలోనుండువారి

కోరికవృత్తమేమిశాలియును! అప్పటివారికిత్రూర్పు లేవనృశస్త్రానిగను

గ- పాణిని సూత్రముల కొత్తచూర్చి నూసాంతరములొక్కటి ప్రయో

గించ నీశబ్దములక ఫలమూరయ నాపరిభాషనభ్యసించులనిపట్టున్నదే

నార- కాను కాను అప్పటికి డిష్టపరీలని నిఘంటులకుమారుడముతో

ప్రసవించి బహుతేలికగా శాలియునగు కోరికజాతము లమితముగా

నుండనగు

గ- నారదా! నీవు చదివిన పద్యములో ప్రయోగపబడిన శబ్దజాతము

భాషాసంకరముగా గొన్నించుచున్నదే

నార- ఇదియేమి శాశ్వతము! ముందున్నది ముసళ్ళపండువ యున్నట్లు

కలియుగముకానలేగాని జాతులే సంకరములగును అకాలమందువా

డుకొను హాసాశబ్దములే నీకు వినుపించినాను ఇంకిను కలియుగ

మందుగల చిత్రములు సానకాశముగా వింకవుగాక

తే॥ గీ॥ భతకపలుకులు భాగ్యకు పనికిరావు

తండ్రిమాటలు సుతులకు దగవుగావు

అన్ననుడువులు తమ్ముల కెన్నరావు

కలియుగంబున తక్కువే కలహామనః ॥

మఱియు పెక్కువిమోదము లొక్కమొగి విక్క-ట్లు

నీ॥ పేదాథకనన్యముల్ పిదవాడిబాహ్యులు

చూడాలనేవల నుడనాను

పతిసేవచేసినది నగుతల్లిగదిపైవు

నీ చూడాలనేవల నుడనాను

ధనదాతకడఁగొన్న ఋణముతన్నగనివ్వ

కగవేసి ధనవంతు లెగరనాను

సర్వసర్వంసహ చక్రంబుచిస్సార

సస్యాలిగనుటచే నన్నమగును!

తే॥ గీ॥ మగఁడుపోయిన మగువకు మారుపెండ్లి

అంకురాండ్రకు భక్తివైరాగ్య బుద్ధి

లావుమనుజుల కన్యతంబులాడు లెగువఁ

గలుగు కలికాలమెప్పుడు గలుగు నపుడు!

అంతియేకాక వృక్షనాశనమునకు వేరుఱుగ నాధారమైనట్లు ఇం
తకుపూర్వమే సంప్రాప్తమైన పరశురామశాపవ్యాధి కలికాలము గ్రహ
ణమై బ్రాహ్మణఘటములకు వ్యాధిపుట్టించుటచే,

చ॥ మడియనుమాటవిన్న నొక మంటజనించును బ్రాహ్మణాళికి

చెడిపెలుగూడి మాంసము నిపేవనఁజేయుచు గానిశాస్త్రమున

ఁడును కుడవ్యసించిమఱి తప్పుడువారితకు జోరవృత్తికి

జడియ రసత్యమాడుటకు జంకరు గొంకరు హత్యకెప్పుడు!

తే॥ గీ॥ బొంకులాడుట నుగ్గుతో బోయనాను

హత్యసేయుట చిన్నప్పు డలవుపడును

గర్వమెప్పుడు గన్నుల గట్టియుండు

కలియుగంబునఁ బోల్లెట్ట కలుగకున్నె!

మఱియు నీ కలిధర్మంబు లయిదువేల సమంబులకు సమానము
లయి రాజమాంగళ తత్పరులయిన సర్వజనంబు లెక్కువ తక్కువ పడ
లియుండ ధర్మబీజంబు లంకురరిహితమగుటచే నసత్యపాదపమాశాక్రాం
తశాఖాశిఖాయాశస్త్రై తచ్ఛాయచే నన్విజనానంద మొనంగిగలదు.

గ- తీవ్రకడపిన డొంకకదలినట్లు పనిపాటలులేక ముల్లోకమాలు మునివ్రే
ళ్ల మెట్టివచ్చుతో స్రవంగమూరంభించి నాజపతపంబులునున్న జేసి
కొంటిని.

నా- జపతపంబులు చేసితివిగాని పోట్లాట గలచోటు నారయకుంటివి
గదా

గ- అందుకనేను ప్రవీణుడనుగాను అట్టిపనినాకు దుర్లభము, ఈను
మంబులు తాముధరింప వలయునని నాప్రార్థన

నార- ఈకుసుమావళి చేతనేనిన్నుఁగాంచ గల్గినది. కలియుగ వణా నా
నందముచేబొరబడియుంటిని ఈలతాంతములచేఁగావలసినంతకలహ
ము సంపాదించెద

గ- అదియెట్లు! నీకు ప్రపంచమంతయు కలహాఃస్వరూపముగాఁ గాన్పించు
న్నదే పుష్పములచే నెట్లుపోట్లాటగల్పించెదవు.

నార- అయ్యో కలహూత్పాదనకు కానిపదార్థ మొకటిరలదా

గీ॥ ధనముయవతియు కలహంబుఁ గొనఁగ ఏగెడు!

వస్తుజాతములందునఁ బ్రథమమెన్న!

సర్వరూపముగావున సంయమిండ్రి

కలహదీజమునుమమేల కాదొచెపును॥

అహ ఏమినాయదృష్టము

తే॥ గీ॥ పారుజాతసుమంబునా పాలికిపుడు!

దెచ్చిభగవంతుడిచ్చెను మెచ్చగుదుర!

దీనిచేతను కృష్ణుని మానసంబు!

కలతఁబెట్టెద నాకోర్కె ఫలముగ నెద॥

మరియు కలతకు మోహమే ప్రధానము కృష్ణుడు సర్వేశ్వరుండయిన ను సరపేషముదాల్చుటచే ప్రకృతి జనుసివలె నటించుట ముఖ్యముగావున నామాయలకు లోనుగాఁగలఁడు.

గ- నీమనోరథము ఫలించుట చూచుకొను చుంటివిగాని భగవంతునికే కలహము బెట్టబూనితిని విచారింపకుంటివి.

నా- అట్టి కలహమే కలహము చూడముచ్చట దానిచే లోకమునకు కొంతనీతి తేటపడును నాకోర్కె-ఫలించును స్వపరకార్య నిర్వాహకము కౌటెల్లాఘనీయమెద్ది.

గ- ఇట్టి కలహమంతాదనచేసీకుగాని, లోకమునకుఁగాని ప్రాప్తించు లాభముగలదా

నార- ఓయి పిచ్చివాడా లాభములేని పనిచేయువారుగలరా కారణము లేనికార్యముగలుగదు నాచే నాటబడఁబోవు కలహబీజమునకు దేవేంద్రగర్వ నిర్వాహణ మహాఫలముఫలించును.

గ- చెరకు నమలినకొలఁది తీపికనుపించునట్లు నీవాక్యములు వినినకొలఁది వింతగానున్న నీకలహంకుర మేవిధముగా విస్తరించును.

నార- అదంతయు నవిస్తరముగా నిప్పు జేచెప్పఁగూడదు కానికొంచెము చెప్పెదను వినియు నారవ చెవిబడకుండఁ గాపాడుము.

మ॥ కలహంకూరము పారుజాతసుమమోగగ్గాసఖా కృష్ణుడా

మొలకన్నాటఁగనాలవాల మగునాభూజంబు వర్జిల్లఁగా

జలసేకంబగు రుక్మిణీ తరుణియా సాత్రాజి తీకోపమై

వెలయుకొబుష్పముశక్రగర్వ హరఃంబే పెద్దదాపండగున్

కాన నోమహానుభావా న పరమఫలప్రాప్తి చేకూర్చినందులకు వందనాహుకాడవు పోయిరమ్ము.

గ- అట్లయిన నీచమత్కారము సావకాశముగాఁ గాంచవలసినదేకాని
యీ కలహాసస్యము నాటుటకేవేళ నెచట ముహూర్తమునిశ్చయిం
చి నారు

నార- నన్నుమీరు విడిచిపెట్టుటయే ముహూర్తముఅందుకుఁదగిన కే
• దారమా ద్వారకయే.

ఉ॥ దేవకిపుత్రుఁడీయెడల దేవులతోచతురంగ కూడి సం
భావనపూర్వవాక్తరిని మన్ననచేయఁగ భార్యలిద్దరీ
ర్యవశచిత్తులయ్యు కలహాంకుర పూర్వప్రసంగ పద్ధతి
బోవుచునుండిరీ యెడను బోయినఁగొండొక తోషమబ్బెడుక॥

కాననాకార్యము లోనేను త్వరపడవలయును సెలవొసంగుము

గ- అనుష్ఠానము గావించుకొని నేనును ద్వారకాపుర ప్రాంతమున ని
న్నుఁగానవచ్చెద సెలవొసంగుము (అనివెళ్లబోవుచునురల)మరిచితె
కృష్ణునకు దేవేంద్రునకు పరస్పరము పోట్లాటనేరీతిగల్పింతువ్రా వినఁ
గోరెద దయయుంచి చెపుమా

నార-ఓహూ నీకును పోట్లాటరుచికలిగి నటులున్నదేనాకుఁబోటీ ప్రారం
భించెదవామేమిటి అయినఁ దొందరలేదు నాప్రయత్నమువినుము

ఉ॥ పట్టపుఁ దేవిభోజనుత భావభవాగమ వేదినత్యయీ॥

పట్టునవీరలిద్దఱకు వైరముపుట్టఁగ మాయబన్నిన॥

రట్టగు కృష్ణమూర్తికను రాగముగల్గిన సత్యభామకు॥

బుట్టుమనోవ్యధల్ తుదకు పూర్ణ మనోరథ సిద్ధినొందెద॥

గ- నారదా నీవంటివారు లోకములోఁగలరా కలిగిననుతెలివి గలవార
గుదురా మీమాటలచేతనేమోసపోయి కృష్ణుఁడును సత్యభామయుఁ
గల్గోలపదుదురా!

నార- లోకవృత్తము తెలియని వాడవని నేనిదివరకే చెప్పలేదా విచ్చి
వాడా

తే॥ గీ॥ కారణములేని పోట్లాట గలుగఁజేయు
నానినారదుండని జనువాడుచుండ
కలహమశనంబు గొననేను కడఁగి తంపి
పెట్టినంచిన నదియేల పెద్దగాదు॥

గ- యింతటితో చాలుగాని నీవుతల్లియు నేను భూలోకమునకుఁ బోవు
చున్నాడ

(అంతకృష్ణుడు, సత్యభామ, రుక్మిణీ, చందరంగమాడుట)
కృష్ణుడు॥ గంధగజేంద్రయానకుతుకంబున నీచతురంగమాడుచో
సింధురయుగ్మ మేవదలి చిక్కుబలంగము చేతరాజని
ర్బంధముగానొసతుఁ సెహబాసనఁ జూడుమునాప్రతిజ్ఞ నీ
గంధము సెల్లదీయెడలఁ గట్టుముపందెము సేతనైనచో॥

సత్య- నాగేర్పును తామునువినవచ్చును.

చ॥ శకటములేక కాపుఁగల జుతువుజోలికిఁ బోకబంట్ల చే
రిక నొకమొగ్గరంబు నొసరించి సరాలున మంత్రిపూనిక॥
చకచకగుట్టములో నడిపి పాలనుజెప్పుచు రాజబంట్ల వం
కకుఁదిగునట్లు చేసివడిఁ గట్టదనేర్పునుగాంచుకృష్ణుడా॥

రుక్మి- మానినీ నాతోనీవాడదలఁచెదవేమి

తే॥ గీ॥ తోసిరాజగు మంత్రినిఁ దీసియాడ
దీసివేయకనుయ్యల తోసిరాజు
తురంగయుగ్మములేకయే సరగరెండు
బంట్లచేతనె కట్టింతు పుతమిడుము॥

సత్య- రుక్మిణీతోఁ నెయ్యమునకును వియ్యమునకును కయ్యమునకును సమ
త వలయునుగావున మనమాడుటయే కడుబుద్ధియు

కృ- (సత్యభామతో) నీ నేమనియెదవు

సత్య- పందెము వేయమనెదను

రుక్మ- తాము శేలవిచ్చినట్లనెదను

కృ- ఎట్లుగాను

సత్య- ఇట్లుగాను

తే॥ గీ॥ గెలువకున్నను దాసిఁగాఁగలుగుదానఁ

గెలిచినట్లైన రుక్మిణి విడిచినన్ను!

సంతతానంద జలధి నిరంతరంబు!

మొలలాడఁగఁ జేయుగోపాలకృష్ణ॥

రుక్మి- అట్లచుటకేమి

తే॥ గీ॥ సమతబూనక నాధుఁడుచువుమెనఁగ

వచ్చినిల్చిన గరువంపు బలుకులెల్ల!

మాయలాండ్రకు సంతోషదాయకమగు

నతులయొద్దను జెల్లునాసత్యభామ॥

సత్య॥ (కృష్ణునితో) వివాహమునకుఁ బూర్వమేమనయిష్టమువచ్చినవారి
కి బ్రతికలువ్రాసి మగనిస్వాధీనము జేసుకొని సోదరుని పరాభవము
చేయించినచరిత్రలు సవిస్తరముగా విచారించిన సతీధర్మము తేటతె
ల్లముగాఁ గలదు.

రుక్మి- నాధున కభిమానముగలమగువతో కలహింపఁగూడదను ధర్మము.
జ్ఞాపకము రాకయున్న తగును తరముచెప్పవచ్చుఁగాన నూరకుంటిని

సత్య- నిరర్థకి స్థానభావమని తెలియకున్నచో నీవాజ్ఞాతధుర్యంబున కా
నదింపనలసినదే,

కృ- స్వ! ఎంతవైదగ్ధ్యమున్నను చంచలహృదయులకు సమయమునకు
ర్యమరుదు గానవీరువురు క్రమక్రమముగాఁ గలహాప్రియులగుచున్న
వారు

సత్య- ఉన్నగుండఁగానీబిరుదుగూడ నిష్పించితెరా మీరపరిమితముగాఁ
జనువొసంగి నదిచాలకమీరిరువురేకమైన నేనుకలహాప్రియురాలను
గానా

రుక్మి-క్రమేమాతేశయమెంతపెద్దబిరుదునయిన నిష్పించఁగలదుకాన నిప్పు
డా కలహాప్రియుఁడే వచ్చిన మన తారతమ్యములు తేటతెల్లములు
కావా

సత్య- ఇంతకుపూర్వము కాకయుండెనాపిలువనిపేరంటకమునకువచ్చి కజ్జా
లకు కొలుదువ్వుటచేతనే తేటపడినది.

రుక్మి- మనోహరుని వాక్యమునకుబదులుచెప్పుట చేతకాదేమి గుంజబీ
జము తనకాలిమగుతిఁగఁజాలునా

చ॥ పతికనువైన మార్గమున భార్యచరించుట భత్యా వాక్యమున్ |
హితమనిచి త్తమందునిచి యింపువహింపఁగ నేవజేయుటల్ |
సతులకు ధర్మమైనుహిని సాగునుగాని సపత్ని సంతతిఁ
వితతవదోభిసూతముల బిట్టలయించుట పాటిగాదెటల్ ||

మాటకు మాటపల్కితినని సంతసించుటయే కార్యముగాని సర
సమగునా కాదా పదుగురుమెత్తురా మెచ్చరా యను విచారశూన్యల
తో మారుబల్కుకున్నియే పరమధర్మమనందగు-

సత్య- ఏమీ ఆలేతసారకాయలు నొకట యీమిట్టవేదాంతములు రా

నివారెవరు పసుపుమర్కాసలొకమూలను పెట్టి చూచిచూడనియట్లు
రకున్న కొలఁది బెండకాయవలె ముడుచుంటివే

మ॥ తనకేమారఁగకంతలేదు మెడకున్ దార్కొన్నదో లెట్లున్.

ఘనమార్గాచరణైక తత్పరతనిన్ స్థాలించినన్ లేదుగా

ననుదూరందలఁ పెట్టిలోకులువినన్ నవ్వంగ లోనైతిహా!

వినుమాయింకొక సారియిట్లు పలుకన్ వేయింతుగాఁ జెంపలన్॥

మఱియు

తే॥ గీ॥ కంచుగీచినరీతిగా కంగుమనుచు

వాగుచుండిననాయాస పడెదవేమి

విశ్రవించుము నీకునీపెద్దలకును

దండమిడుదును రుక్మిణీ ధన్యవగుదు॥

రుక్మి- ఉ॥ చీటికిమాటికి గలహజీవను బోలికలొకనాతన్.

మూటగఁగట్టినేరములు మోపఁగనన్యు నెత్తిమీదనీ

బూటక మాటపాట పలుపోకలుజూచియు జంకియుండఁగా

బోటిరొ భోజనందనను మ్రుక్కిడి గాఁగి నెంచియుంటివే॥

ఇంతియేకాక

తే॥ గీ॥ చెలియ చెల్లెల సతతము చెప్తులుగోయు

మేకరీతినివాగెద వేకరీతి

మగఁడు దెంతను గలఁడని మదికొకింత

భయుములేకుండ సత్యరొ పాపమనక॥

సత్య- అబ్బా ఏమియానిష్ఠలు ఏమినంగనాచివంగముల్లువే అచ్చమూ

ఏమిభయమే మగనియొప్పునీయొప్పు నడుగనా

తే॥ గీ॥ గొల్లపిల్లల వంచించి చల్లవెనుగు
దొంగిలించి మెక్కినదొరయివండు
గుట్టుచప్పుకుగానడ గుడికిదచ్చి
మగనితగలెన బాంపు పొంగివీపు

మియ్యదెవ్వరు అలచిన ముద్దుల మూటగట్టుచున్నవి
రుక్మి-పాచులు ముద్దులమూటగట్టుచున్నవి నీమూటలు ము
ద్దులమూటగట్టుచున్నవి నీట్లన?

ఉ॥ ఏనిక రాజనీధిజన సన్నగలములాన్యనోపనా
యేనుగ పానిదండనకు నేచినలెక్కయె హాసజాలెత్తు
బూతు కమ్యమార్గము ముక్కులుగాదనచూచుమి డిం
మానముగ్గిది నైకువక మూచుడిగాదిది మిన్నకుండుమా॥

మన మిహురమొక్కవగుని కాసిచుటదే సమాగుచుచు, ఇను
ముచుగా న్నికి సత్తులపోతులనుకల్లు. నాపైకిలుగు కవిహగ్ననై న
దేవితేనుని పరిహరింపఁ జేసిరిగదా వియలకనైన నదిగాదు అకములో
గడుసుతనముగల నీమొదలైనట్లు ప్ర.

చ॥ తనయునిమీదకోపముచ తప్పుల = చుకొట్టు ఇంకెవ్వ
కినుకనుజూప నాక్కబొంట్లు నీచుచుకాల్లు బాపగా
మనననువాదవారిలతో ముడిపడియునుచుగి నీచుక
ననితరొ కానికోపమున పాపిని నీచుచు = కానిచు ॥

అంతటితోజూక నడవరిచూచు. నీచు పొనినకు నీచుకొట్టు
కృష్ణ-(స్వ) మాచతురంగియు కలహినిగదాచది చెనకనుకొనిచు
గముతప్పి గుడిలుచేద నీచుచు. నీచుకొట్టుచు పట్టుచు = పట్టు
వై రాజునుమాద కట్టుచు = పట్టుచు

సత్య—2

కృష్ణ-చ! కలతలుమానుడింక కలకాలము మత్సరమే ప్రధానమై
 చలమునుబూన నాధునకు సంతసమెప్పుడు రుక్మిణీమణి
 అలిగెదవేలసత్య సదయాకృతి నన్నిటుమేలమాడఁగా
 దలఁచిన నాకు సంతసమెడన్ గలనెత్తునె మెత్తునేవడిన్॥

(నారదుఁడు తేరలోపల గానముచేయుచున్నాఁడు)

నార- ఓ ఆహ! ఎంతలో భూలోకంబునకునచ్చితిని మధురనుండినెడ
 లి కృష్ణుఁడు ద్వారకలోనుండియున్నవాఁడగదా? (కలియజూచి)
 ఆహ! యిదియేకదా ద్వారక 4 ఇదియే కృష్ణాంతఃపురముగా
 వచ్చును కలహబీజమునాటుటకు ముహూర్తము, కేదారముకూడ
 సమీపించినది

ఉ॥ కారణవిప్పుడేకలిగె గగుఁడు నాకములోన స్నేహమిం
 పారఁగఁ బారుజాత కుసుమావళి నాకిడె వాటినన్నిటిన్
 నీరజపత్రజన్మపద నీరజమర్చనజేసి శేషమిం
 పారఁగ వూళిఁదాల్చిసహహ యిదె యిచ్చెన కృష్ణమూర్తిన్
 తే॥ గీ॥ నీచ రుక్మిణీకర్పింపగానె సత్య
 కోపమొందును కృష్ణుఁడు తాపమొందు
 వారలిరువుకుకలహింప తేరిజూచి
 మోదమందుచు గంతులు భూమినిడుదు॥

ఇప్పుటికీనెత్తుకోల నడిపెద; పిదపనెట్లుగునో కృష్ణునకు నారాకలె
 లియునట్లుగా గానముప్రారంభించెదను 5

కృష్ణ-భామామణులారా! యంతటియోగము మీరిరువురు నై కమత్య
 మునొందుఁడు అందునకు కారణమూరియును

సీ॥ ఏమకానినఖములు కామించుమహతికాశంతునంతతిమిట దరుచుగాను
ఎవ్వనిజహ్వగ మెలమిసంతోషించు వైకుంఠకీర్తనల్ పాడగాను
ఏదివ్యపాదంబు మోదిచుముల్లోకములుచూచి వెంటనేనడచిరాను
ఏముషీంద్రునికాంతి యేతెంచునచ్చమై చల్లనై లోకముల్ తెల్లగాను

తే॥ గీ॥ ఎవనిజనయిత్రి శారద ఎవనిగనిన

మూడుమూతులకలయాపుతోడి జోడు

జాడగాంచినకీతిగా సౌఖ్యమబ్బు

నట్టి కనకగర్భాత్మజుడగు గనుడు॥

కావున నీతనితోచూటలాడి యావలకుబంపివేయునంతవరకు కలహములు మానియుండుడు. ఏలయన, కలహములేనిదిక్కున కలహముపుట్టించు నీతడు కలహించుచున్న మీపోట్లాటవృద్ధిచేయు కావుననే కలహశనుండవి పేరువచ్చినది యీతనిస్వభావము విచారించిన

తే॥ గీ॥ నోటిలోపలనానదు నువ్వుగింజ

కాలు నిలుకూనదొకదిక్కు గడిచుయైవఁ

బోరులేకున్న నాపూట పొట్టనిండ

దట్టినాడగు నారిమం డతివలార॥

సమయమువచ్చిన ముమ్మాతులను శపింపఁగలవాడు

నార-(ప్రవేశించి స్వ) కలహంకూరమునాటచున్న కృష్ణహృదయకేదారము భార్యలాగులముచే నష్టలేఖలు గీయబడియున్నట్లున్నదే? (ప్రకాశముగా) కృష్ణా! అంతిపురంబున నేకాంతగోష్ఠిలో నిన్ను జూడనెంచి దావారికున్నితోఁ జెప్పకయేలోనికిఁ బ్రవేశించితిని గాన మనంబున కినుకవలదుచుమా?

కృష్ణ-తాముపరిశీలించిన విషయ మేకదా కినుకవి త్రవమునాటకు? నా

హృదయమూసరక్షేత్రము,

ఉ॥ నారదసంయమింద్ర కరుణాభరణా దరణా నా నమ
స్కారములాచరింతు భవసంపారణా దురిలంబులెల్లాడన్
జూకును నేను నాయునికి స్వచ్ఛతగా చిత్ర మబ్బరంబహేలా
మీరరుదేరగా నినుము మేలిమిగాదొకొ స్సన్మహేదిచేన్॥

మఱియు

సీ॥ ఇపుడెగాలోలిజన్మ మపుడు చేసినపుణ్యకన్మ సంతోషల్లగలుగుఫలము
లిపుడెగాదేవాళినెలమితోబూజించి మొక్కగాగిల్గిన మొదటిఫలము
లిపుడెగాసత్పాత్ర మింపుగాగనిపెట్టిదానమిచ్చుటవల్ల దగినఫలము
లిపుడెగామద్గోత్ర మేపారితరియింప త్వత్సాదసేవచే వరలుఫలము

తే॥ గీ॥ లిపుడెగా మామకాశీష్టమింపునెంద
నిపుడె తోషించి తిప్పుడె కృపనుగంటి
దేవమా సింద్ర నారదా తావకీస
దగ్ధనానందజలరాసి తారగంటి॥

నార-ఉ॥ సేమమె నందనందనుడ సేమమె రుక్మిణీసత్యభామకున్
సేమమె కృష్ణసీసతులు సేమమెతక్కిన గోపధామినుల్
సేమమె సీరిసాత్యకులు సేమమె సీతలిదండ్రులీశున్
సేమమె రుక్మిణీసుతుడు సేమమెగా మరిరాజవగణమున్॥

కృష్ణు-దేవా! తావకీయకటాక్షవీక్షణామృత తేజంబుల నాస్వాదించువా
నికి నిర్వాణసుఖ మఖర్వమొనర్చుచుండ యైహికసుఖంబున గొరంత
యుండునా?

నార-(న్న) ఇంక పోరాటపువిత్తువాటుదుసా? (ప్రకాశముగా) కృష్ణా!
పనియూపవేల రాచస్త్రీలతో నేకకాలముగ్రించు మహాభోగివి;

సాత్రాహీ! సాధానమున పువ్వుచే శరీరేష్టింపబడియుంటివేల?
కృష్ణ-మానిచంద్రమా! తామె సంగని రహస్యమణుమాత్ర మీలోకం
బునగలదా? స్త్రీలోలుడనగు నాచెన్ని పులికిపబూనిరి గావున
వినుడు

చ॥ కలను పదానుజేల వరకన్యమూళిక నానజంబునన్
కులసంభోజపుత్రియగు గూర్చెను హరిచిరత్న రత్నమీ
మెలకలడడ సత్యయగు మేలవగాన నిటస్వసించితిన్
గలుగు యథార్థమును మవగంగిని నంటినిమిదు సత్కృతన్ ॥

స-నీ॥ కలవిలేనివికొన్ని కల్పించిచెప్పు గాబుట్టి పల్లగుగా దెవురుషు డెన్న
మాయనూటలచేత మసిబూసి నేరేడుకాయ జేవురుషుండుక న్నేమిన్న
తడికడ్డచేగొంతు దరుగంగ నెంచెమచాగోమగవాడు ధీరుడెన్న
నమ్మించికార్యంబునమ్మ చేసెమవారి నెన్న గావురుషుండుక న్నేమిన్న

ఆ॥ వె॥ నెదుటనుబ్బించి చాటున హీనులనుచు
జెప్ప నొప్పెడిగుగవాడు చెప్పినట్టి
మాటనమ్మిన వనితకు నీటిమూట
సమ్మతులమాను నారదా సమ్మనమ్మ॥

అందునః గొనుకులవాక్యములు కాలానుసరణములుగా వ్రాసెను

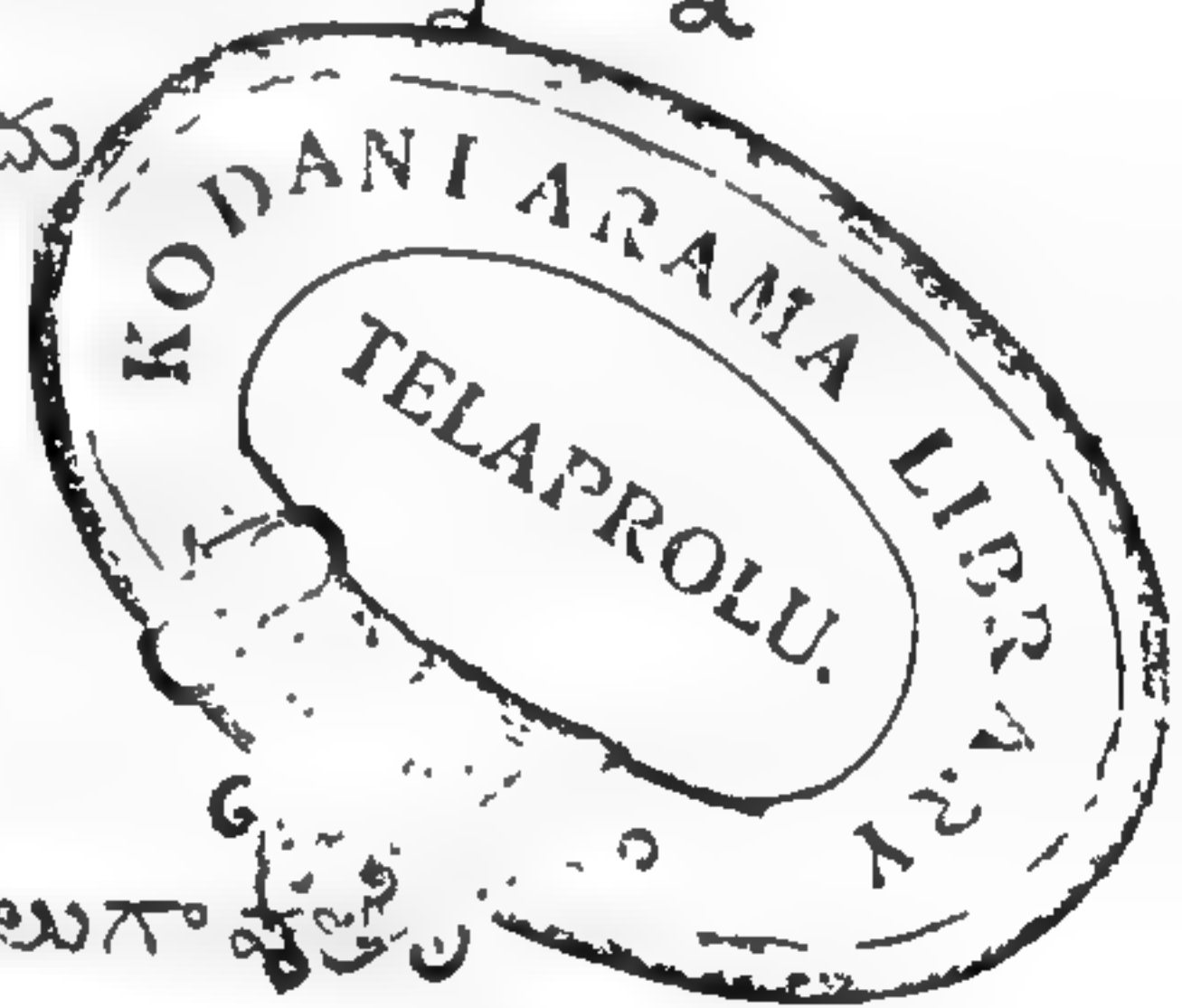
నార-(స్వ) సత్యభామమనంబున నింకదనుక దాగిన కోపమిప్పుడు తలనె
త్తినది కొంచెము విసిరి తానుసాగ్ని ప్రజ్వరింపజేసెదను

సత్య-తే॥ గీ॥ మానిచంద్రమ తానకనూళిసీమ

వెలుగుచున్న లతాంతమే వీటియందు

గలదొ చెప్పుడు త్వత్పాదకంజయగలి

కెలమిమొక్కెద దయయించి పలుకుమయ్య॥

ఏమిట యీ తాంతసౌరభమ శాసముదాయముల నాక్రమించి పి
సాళించుచున్నది

నార- (స్వ) ఇదియే మంచిమహాత్మాము గావున జగడంపువిత్తము
నాటఁదగువేళకు విఘ్నేశ్వరపూజ ప్రారంభించెద ప్రకాశముగా)
నామాళితలమున వెలుగొందఁ లతాంత మాహాత్మ్యమును వణింప
వేయిచోళ్లుగల శేషునకును జేతరాదని నేను చెప్పఁగలనా? ఓహూ
పెద్దవాడనుమతిభ్రమణకలదు నీవీసుమసోత్పత్తియగుదేశముగదాకో
రితివి; పొరబడి మాహాత్మ్యమును చెప్పఁబూరితిని యీసుమనసం
బునకు నానాసము సుమనసావానమే

కృష్ణ- (స్వ) ఏమీ నారదుచిదమత్కారము తాను పొరబడినవానివలె
నటించి పుష్పమాహాత్మ్యమునుకూడ చెప్ప నుంకించుచున్నవాడఁ
యీదేవతాసుమ మీలోకమునఁ జిక్కఁగు. సుమమహిను విన్న స
త్య తెమ్మకమానదు ఇందుకుఁగా సత్యభామ తన్నొకటి నాకుప్రా
ప్తముకానున్నది నారదుఁ డూరకపోవువాడుకాడు పోరు పొసగిం
చుచున్నవాడు గదా?

నార-ఓ కృష్ణప్రియ

సత్య-నేనుగాదు, నేనుగాదు, ఆవిడే!

రుక్మి-నేను ప్రియభామనుగాను, పట్టమహిషిని. ఆబిరుదామెకేతగును

సత్య-రత్నహారమునకు పతకమైనదానివనిగదా నీమగఁ డుచెప్పినదిఆగర్వ
మే పట్టమహిషత్వము అడుగనా నీపట్టమహిషత్వము

రుక్మి-నీవంటివారు వేయిమంది యోర్వలేక కసిబూనినను నాపట్టమహిష
త్వమునకు గోరంత కొరంతరాదు

నార-అమ్మా! భోజనందనా! నీవు పట్టమహిషివి కావనువారెవరు?

అన్నను ప్రయోజనమేమి? సత్యపలుకులకు నీవును త్వరపడవలయు
నా? యీపారుజాత వృత్తాంతమును వినుము

శ్రీ॥ అమృతాంధసులకోర్కెలలగంగ నేవీటముత్రోవద్రిమ్మరిమరియుచుండు
నాకొకసుల కెల్లనాయకుండనఁజెల్లు వృత్తారియేవీట వెలయుచుండు
క్షీరాబ్ధిసంభూత సింధురంబేచక్కి నైరావతంబన నలరియుండు
దానవారులచేత మానదాయకులైన పుణ్యాశ్వులేతేవబోదలుచుండు

తే॥ శ్రీ॥ సింధుగంధర్వసాధ్యులు చెలువునిగుల
నెచట క్రీడింతు నెచ్చోటనిండురాణి
మదికి ముడమునుగనుఁగొనుమందిరంబు
లలరు నావీడె యీసుమ నిలయమాను॥

మరియు నీసుమరాజమాహాత్మ్యమ మితము

ఉ॥ వాడను యెండదెన్నఁడును వాసననీడను రేఖలూడ దే
వాడను చిక్కఁబోదు సురపాదప మీసుమరాజి నీనునే
చేడియవేణి నీసుమముచేరనొ యాసతి క్షుబ్ధిపాసల
వీడు మనోహరుండతుల ప్రేముడికాడగు కోర్కెలూరెడికి॥

సత్య-స్వ॥ ఈనారదుండగుడ మతిభ్రమకలనానిసలె సుమవృత్తాంత
మా భోజపుత్రికి పిలువనిపేరంటముగాఁ జెప్పుచున్నవాఁడు

కృష్ణు-స్వ॥ కలహమున కంకురార్పణము గావించినాఁడు యిది చిత్రము
గా దిశలాపించును

నార-ఏమి కృష్ణా! పరాకుగానున్నావు? యీప్రసవమందుకొనుము

చ॥ అనిమిషులైన నీప్రసవ మానఁగమానసమూని వ్యధులై
మనమునజింతిచేయుదురు మాధవ లోకములోనివారికిన్

గనగను మర్లభంబగును గగుఁడు స్వగమునందు నాకిడఁ
మనమునబొంగి నీకిడఁగ మాళిపహించియుతెచ్చినియెడఁగ

లోకోపకారార్థముగా కారణమనుజుఁడైన నీ కీ లతాంతిమర్పిం
చుట పెద్దగాదు మఱియు నీనంటి విలాసపంతుఁ డిడనే యాపుష్పమున
కు గౌరవమగును గానిమా'ని మా ఖలనిసియింప గృహింపఁగలదు (అని
పుష్పమియఁగా)

కృష్ణు-(అందుకొని)

నీ॥ ఇపుడెగానాకోక్కె లీడేరఁగనుమంచి

సమయంబుచేకూరె సంఘమింద్ర

ఇపుడెగా నామీద పృథుదయాపగవెల్లి

విరియంగఁజేయు టోవిధిచుతుండు

ఇపుడెగానాజన్మ మిలమీద సాధ్య

మమరారె నా రిద యమివరుండు

ఇపుడెగా సంతాన వృక్షులపుష్పము నా లి

ధరియింపనాయెగా తాపనేంక

తే॥ గీ॥ దేవతాళికందెడు త్రోవలేని

కల్పసుశము మీదయ గాచియున్న

నాకు దొంగకుట పూర్వంబుసంపాదన

జేయుపుణ్యంబు గాదాకో సిద్ధమృ॥

ఛాతృనిపైఁ దమకుఁగల వాత్సల్య మీవిధముగా ప్రసాదించినదనకు

వందన మాచరించెద

నా-స్వ॥ పరమేశ్వరుని యనుగ్రహముచే యీ శకు చక్ర యగా మొల

కయెత్తి నవనవలాడుచు పెరుగినలెను అందుకొక దోహదిమూచరిం

చెదను (ప్రకాశముగా) పురుషులు నూతన సత్ప్రియులైనను హితాచరణ పట్టదేవులయం దాచరించఁ గలరుగదా?

కృ- స్వ॥ నారదుఁడు సన్నడకత్తిలో పోకవలెనిరికించినాడే? ఎట్టులన?

ఉ॥ నారదమానిమాళిగని సవ్యలతాంతము సత్యభామదాఁ
గోరెనుదాని జన్మరసగొంకకభోజతనూజకీతఁడిం
పారఁగతస్మహా త్యమనివాగ్యమపారిమటంచుబల్కుచున్
జారిచెనాకరంబునను జయ్యననీసుమరాజమియ్యెడన్॥

మఱియు

(తెర) గీ॥ పట్టమహిషికేఁబుప్పంబు బెట్టియున్న
సత్యభామకుఁగోపంబు నిల్పిమింక
సత్యకిచ్చినరుక్మిణి సత్యయించు
కత్తినాగలిసందనా గలిగినివుడు॥

నా- కృష్ణుఁడేమో విచారింపుచున్నవాఁడు

కృ- దేవరవారికే దాపురముగలదా రుక్మిణీ! దేవమునీండులాశీర్వచించి
యిచ్చిన నీలతాంతము నీవేణియందిమకొనుము (అనిపుష్పమునొసం
గుచున్నాఁడు)

రు- గీ॥ పద్మగర్భాత్మజానీకు వందనంబు
నిడెదనావేణినీసుమ మిడఁగఁబ్రయుఁడు

సత్య- (విసుకుతోలేచిపోవుచు)
పరులమేలునుజూచిన తరుణికెవుడు
కొరతకల్గెనునారదా సరసనుదియె॥

అని నిష్క్రమించుచున్నది

నా- అమ్మానీయోగ్యత యితరులకగునానాకావలజరుపు కార్యమున్నది
పోయివత్తునా

కృ- తమస్వాధీనములోఁ జిక్కియున్న మమ్ములనేజిక్కులు చుట్టుకొనక
యుండునట్లునర్పవలయు

నా- (స్వగతము) పరమేశ్వరుండంత వానికేకలహాప్రచారముండకుండు
నా! (ప్రకాశముగా) కృష్ణానీచాతుర్యమే సర్వకార్య నిర్వాహకము
గావింపఁ గలదు పోయివత్తునా

కృ- చిత్తము అంతునిష్కరించుచున్నారు

గద్య--మల్లాది వంశామృతరామ విరచిత

సత్యామోదచంద్రోదయమునఁ

బ్రథమాబంకము

సత్య సత్య దత్తం దోషము ము.

స్వ తీ యగా ౦ క్ ము.

నారదుని ప్రవేశము.

నార-(స్వ) ముష్క-రసయత్నము చేయు హరి మాచనన గోయః వ్రోగము
పాటునొందుట స్వభావమే;

ఉ. ఏట్టెటా పోరువొత్తొకటి కృష్ణుకరస్థలి మంచివేళ నెఁ
బెట్టితి రుక్మి శతరుణి జేసెనా పెయ్యకోదనంసనుం
డిట్టలమైనకోపమున నింజీకరుంగవ నెఱియుమక
దిట్టతనంబుఁ బోవిడఁచి లీలవఁటింజనె సత్సహాయహరి

ఎంత గాంధీశ్ఠ్యముకలవాడైనను తామునని చౌచమావరింపగ నేసివా
లాడకమానరు, మఱియు

గీ॥ ఇప్పి సారాయుగ్రోలుచు నప్పిగోన
తొక్కికల్లునుద్రావును నాటగాను
భంగుగంజాయిఁ బీర్చినవానిపగిది
కోపమొదవినవానికి కై వునుగులు॥

ఆమనము తల కెక్కినకొలది, కనులెర్రజేసి క్రిందుమీను వెలియక
యన్మనాను పూనినవారిసగిది తందనాలాడుటకు బ్రాహ్మణుని, యి

లైగిరిపోవునట్లు కేకలప్రచారంబింతురు. అందున స్త్రీలవిషయమై చే
ప్పనక్కరలేదు. ఇప్పటికి సత్యభామ బుద్ధిమంతురాలె; గుట్టుచప్పు
డుకాకుండ లేచిపోయినది, కాని యింకొక్కనిముసమున్నచో నాకు
మేలుగానుండును. పోట్లాటవిత్తు నాటితినేగాని చేరెడునీళ్లు చిలక
రించినరీతిగా సత్యభామతో చిన్నపలుకొకటి పలుకనలసియున్నది
యీమాట నెట్లుతెలియజేయుదు. లోకములో

గీ॥ తలఁచియున్నట్టికార్యంబు వెలయుదాక

మనము నిలకడనూచు వసధిలోన

గణకాధారుఁడుభేనట్టి కలమురీతి

౨ దిరుగుచుండును సుడివడి తెన్ను లేక॥

కలహంకుర! మేరీతి వృద్ధియగునూ తోచకున్నది. (కొంచుమాలో
చించి) కాలిచప్పుడు వినవచ్చుచున్నది

సీ॥ చిలువ రేపాన్పునఁ జెలఁగుకృష్ణునిముద్ర

గురులచేళిరమునఁ గూర్చియుండు

నాపాదమస్తకం బవయవంబులకాంతి

వెలువారసన్నని వలువగట్టి

ఇరుకుచన్దవమీద కురుచయైగన్నట్టి

సవరై నకుచ్చుల రవికదొడఁగి

సబ్బుచేనునుపారి సౌగంధ్యమింపారు

చెక్కులశ్రమవారి చెవులుగలిగి

తే॥ గీ॥ అలరువిల్కాని తెక్కెంపు వలువనాగ

చీరకమ్మిని డాచేత చిక్కబట్టి

అగరుమైపుతతావులు సాగసుగులుక

వచ్చుచున్నది దాసియీ పదవిగనగ

ఎవరా విప్రలబ్ధులె పరుచిమవారు కొంచెము నిలచిచూడుడు

(శ్యామయనుదాసి ప్రవేశించును)

శ్యామ-ఎవరు నన్ను పిలిచినది. (చూచి) ఓహో! నారదులవారా!
దండములండి

నార-మధ్యమధ్యకొరతగల్గినను, దీక్షుసువాసినివై వధిక్షల్లుము

శ్యామ-దాస్జన్మతోడనే దీక్షుసువాసినీత్వము వచ్చినది దేవరవారిదీ
ఎనలచే మధ్యమధ్య కొరతలే కొరత.

నార-ఓసి పిచ్చిదాన! నాదీవన లీజన్మకేకాదు ముందు కలియుగమున న
క్కరకువచ్చును. అప్పుడు న్యాయవాదులు, సత్యవాదులు బయలు
దేరి పేదముప్రమాణముని స్త్రీలకు పునర్వివాహము వ్రారంభింతురు
మీరా వివాహమాదు స్త్రీలుగా పుట్టగలరు కొద్దికాలము కొరంత
గల్గినను, పదుగురుభతలగుటచే దీక్షుసువాసినివి గమ్మని నా య
భిప్రాయము.

శ్యామ-ఆహా! మీరుమహానుభావులు. భవిష్యద్యుగ సమాచారములు
దేవరవారికి కరతలామలకములుగావా?

నార-సరియెకాని, యెక్కడికి నీపరుగు?

శ్యామ-సత్యభామ కోపమందిరము జేరబోవుచున్నదని వత్సమాన
ముతెలిసి చూడబోవుచున్నాను

శ్రీవేమన గ్రంథాంతము.

నార-సత్యభామ యలుగుటకు గారణమేమి?

తేలిస్తోలు.

శ్యామ-ఇదివరకు నాకు సందేహముకలదుగాని దేవరవారి దర్శనముచే

సగదేవముపోయినది.

నార-అట్లునెడవేల్చి

శ్యామ-అందుకుఁగారణము కానయినాఁ తాము కృష్ణాంతఃపురము
నుండి దయచేయుచున్నవార కాగా?

నార- అయితే నేను కృష్ణాంతఃపురములో సత్యభామ నుఁగమండి
నా యేమి?

శ్యామ-తాము ప్రత్యక్షముగాఁ జెప్పవలయునా? స్వర్ణవేషగిలిన నిను
ము బంగారమయినట్లు తాముప్రవేశించిన తామసము ప్రారంభింపఁ
గలదు.

నార-నామహత్కృత్యమును జక్కగాఁ గనిపెట్టితివి.

శ్యామ-జగమెరిగిన బ్రాహ్మణునకు జింద్యమేల? తమపేరే కలహాశనుల
నిగదా?

నార-సరియెకాని, నీవు సత్యభామతో నామాటలుగా నిట్లు బలుకుము.

శ్యామ-కొంప పూతిగా నంటింపవలదు

నార-దేవతలు ధరింపఁగలుగువస్తువులు మనుజులకసాధ్యమునని చెప్పుము

శ్యామ-మాసత్యభామ దేవతగాదా?

నార-ఎవరన్నాడు?

శ్యామ-తామె.

నార-నీమని?

శ్యామ-సత్యదేవతగాదని,

నార-ఎప్పుడు?

శ్యామ-ఇప్పుడే,

నార-నీవుంటివా?

శ్యామ-వినలేదు గాని, కంటిని.

నార-ఏమిక్కంటివి?

శ్యామ-అభిప్రాయమును గంటిని.

నార-అదియైన దెట్లుగంటివి?

శ్యామ-పూర్వోత్తరసందర్భములచేత.

నార-ఏమిసందర్భము?

శ్యామ-సత్యభామ యలుకయు, కృష్ణుడు వసంతునితోఁగూడి విహారా
రామసౌఖ్యమండలపుటయు దేవరవారు చెప్పవరమానమిసంద
ర్భములచేతఁ దెలిసికొంటిని.

నార-(స్వ) ఇది వాకుఁజదువు ప్రారంభించినది. కానిదీనితోముచ్చటించి
న మనకార్యము పూర్తికాగలదు (ప్రకాశముగా) అందులకు సం
దియముకలదా? ముమ్మాటికి మీసత్య దేవతకాదు.

శ్యామ-దేవతలెవరు?

నార-రుక్మిణి.

శ్యామ-అయిన నాకాజ్ఞ నొసఁగుఁడు.

నార-నామాట మరువక చెప్పుము.

శ్యామ-చిత్తము (అని నిష్క్రమించును)

నార-ఇంతటితో నాకార్యము గట్టుపట్టినది. సత్యమీమాట చెప్పి బంచుట
మండుకొని కాజ్యముర్పించినట్లు. ఇప్పటికి నామనమునకు కొంచెముతృ
ప్తికలిగినది. ఎట్లున?

గీ॥ దప్పిగొన్నట్టివారికి దారిలోనఁ
జెరువుగన్బింప ప్రాణముల్చేరినట్లు
కలహవృక్షకమిరీతి కలయ నల్ల
కుక్షినిండఁగ ఫలములు కొరకవచ్చు॥

ఇంకను మూలమూలలఁదిరిగిపోరాట మభివృద్ధిజేసెద. (అని నిష్క్రమిం
మించుచున్నాఁడు)

స త్య మ ం ది ర ము.

సత్య-(లేచికూర్చొని స్వ)

ఉ॥ హాపరమేశ యీపరిభవానలమార్చ్యఁగ నేర్పుగూర్పురూ
మాపతి నీతనూభవుఁడు మన్మథు డున్మద సన్మనోజ్ఞమా
చాపముబూని తీక్షణశరసంతతిపర్వె కృతాంతురీతుగా
నాపతి భోజనదనకు నర్మసఖుండన నాకుసౌఖ్యమే॥

అహా! నాపాలిటికా నారదుండొక యమదూతగా దాఁపరించె ఎంత
కుచ్చితముగలవాఁడు. ఎంతమాయదారి. నాపతికినినామఁ దగవుదా
కొల్పుటకై తటస్థించినట్లున్నది అమ్మా! కృష్ణుడనుకూలుఁడనియిం
తదనుకను నెంచియుంటిని గాని దక్షిణనాయకుండని యెంచకపో
తిని ఆదాక్షిణముమాత్రము యేమిదగ్ధమైనది. పతి నెయ్యిండుగా
నినతికి ప్రాణముతోమాత్రమేమి ప్రియోజనము.

చ॥ పదుగురిలోన నామగఁడు వంచనజేసియు పారుజాతమా
ముదితకొసఁగి వేనలిన ముచ్చటకన్నులఁజూచి ధైర్యమే

నడపురికొల్పఁజాల విధియేగలిజేసినఁ జేయుఁగాకనా
 సదనముమంటబెట్టివడిఁజచ్చెద నాశిఖిలోనఁగూలియున్ |
 ఎట్టికష్టములకైనను లోబడి పించవచ్చుగాని, సవతియెదుట మగఁ
 డు పరాధవఁమొనరింప లజ్జబోనాడి బ్రతుకరాదు. పగదానికైనని
 ట్టివరాధవము లభింపకూడదు.

గీ॥ వేడిపెనమున జేహంబుప్రేల్పిబుచ్చ
 వాడికత్తుల కాయంబు వ్రయ్యజేయఁ
 దాళవచ్చును సాపత్నిదండ మగఁడు
 పరిధవించిన బ్రతుకగావలను భువిని॥

ఏమి మనోవా్యాధి వివిధవికారములను గలుగఁ జేయుచున్నది
 చ॥ చిలుకలుగూయ నాశృతులు చిల్లులుబోయెను చల్లగాలిచే
 నొడలువడంకసాగె మదియొక్కట నిల్వక కోతికీతిగా
 వెలలగసాగె మాటికిని వెచ్చనియూర్పులు బారసాగె నా
 కలఁత దొలంగు మాగఁమెట కానకబోతి సదాశివా హరా॥

పైశ్చప్రాబల్యముచే గన్నులుపచ్చనై లోకము పచ్చగాఁ గానుపించిన
 ట్లు నాకీజగంబంతయు పారిజాతము రుక్మిణివేణి కృష్ణుఁ డిడుచున్న
 ట్లు గానుపించుచున్నది కొంచెము కన్నులుమూసికొని పరుండునా?
 అటుగాదు. చేలికలైయగు శ్యామపచ్చదాక ప్రాణములు నిల్పుకొ
 నియుండెద. (అని పరుండవలెను)

శ్యామ-(ప్రవేశించి స్వగతము) నారకుఁడు శకునిపక్షినలె దాపరించి
 దోనలో మాట్లాడుచుండుటచే నేనుసచ్చవర కే సస్యభామ వియో
 గము దీరముఁ జేసినది. ఇప్పుడేమిసేయవచ్చు. కాని, సమీపించిపలు

కరించెదను. (అని సత్యభామదగ్గరకుఁబోయి) అమ్మా! మహారాణి.
 వల యిట్లు. నియోగమందిరముఁజేరినావు (అని గుండెలుచూచి)
 అయ్యో! గుండెలెట్లు కొట్టుకొనుచున్నవి అమ్మా! దేహమింత వే
 డిగానుండుటకుఁ గారణమేమి? అమ్మా పలుకవు మారాణిగా తల
 యెత్తుము. మాలిగ్లిగా కనులు దెరువుము. నన్నుచూడు, నీకేమి
 కోపకారణము నేనేమి తప్పుజెసితిని, ఇంత పరితాపమేల చెప్పువు
 గా, ఓకృష్ణప్రియా

సత్య-నేనుగాదు, నేనుగాదు, నాకామోగ్యతలేదు. నేనంతకు తగను.

శ్యామ-ఏమి యట్లునెదరు? మీకేమికోఱఁత

సత్య-నాకా చాపుకోఱఁత గొంతటియే;

శ్యామ-తల్లీ అట్లు తిట్టుకొనకుము. ఇంతలో శరీరము యిట్లు పాలిపోవు
 టకుఁ గతంబేను. (అని మీద చెయ్యివేయవలెను)

సత్య-(చెయ్యివిడల్పి) నీ నయగారభావేష్టల కానందింపుదాననుకాను

చ॥ విరిగిరిపోడి కీర్తిదరుబెట్టిన తానకదిర్యహస్తమీ

పరమరిద్రురాలు పోవంచనజీసిన లజ్జబోవఁగా

దోనియు ప్రాణసంలీని భారణచేసిన నీచురాలి నే

కిరణిని నుట్టించివాకామగు గావున దూరిమాగాఁడనందగు॥

శ్యామ-అయ్యో! సత్యభామకు మలిభ్రమణసాడఁగతిగి మాటలోయిం

కొకమాట కలుపుచున్నది అమ్మా విలాపవతి

సత్య-అయ్యో! నావేలాసములు నట్టేటఁగెలసివి

శ్యామ-తల్లీ నేచుకేవాజాలను అట్లనుకొనకుము. రావీ మంచితీర్థమువు

చున్నది గను.

సత్య-విషముకలిపినావా?

శ్యామ-అయ్యో! యెంతలో నెంతపిన్నిదానవై తివి

సత్య-నిన్నుదూరిన ప్రయోజనములేదు

చ॥ సరసతలేనిపూరుషుని సఖ్యముజేసిన నాడుబుద్ధుడే

గఱపితిరార్యభావమును గ్రన్నన నంతకునెక్కువొన హా

పెగుగును పాలు మీగడలు వెన్నయు దొంగిలి పొట్టించుచుకొ

బెరిగెనువాని స్నేహమును బెద్దరికంబెటు లబ్బినేర్చెడుకా॥

శ్యామ-ఈనందర్భము చూచినకొలది నన్న కృష్ణమూర్తియని దలఁ

చినది కాబోలు. సత్యభామా నేనుశ్యామను కొంచెము తలయె

త్తుము

సత్య-అట్లయిన శ్యామా. నీకుఁ గా నింతదనుకను ప్రాణములు నిట్టుకొ

నియుంటిని నామారుగా నాతలిదండ్రులకడకేగి

గీ॥ సత్యభామకు నేటితోఁ జాన్పగలిగె

నారదుండను కరిత్రాచు నాటికరువ

మదిసిసత్యను మీరింక మరువ్రడనుచుఁ

బోయిచెప్పుము శ్యామరో ముందుగాను॥

అటుపిమ్మట రుక్మిణీప్రాప్తియునిపాలికింజని

ఉ॥ నారదమౌనిహస్త నభినంబునబెట్టిన పారిజాతమీ

నారిజనేత్రివేణి నుచుపంగను బుద్ధిజించియుండెనో

యాగనుజీమశ్శిగలెసి హాయిగనుండుడు సత్యభామచే

జేనుగృతాంతసీమకలి చెప్పుముతప్పక కృష్ణమూర్తి తో॥

అనంతరమూ రుక్మిణింగని,

గీ॥ పరులచెంతకుఁబోకుండ పతిని పైట
 చెంగుననుమూటఁగట్టుక చెలియ, పార
 జాతసూనమహాత్యము చేతఁజెలఁగి
 కట్నమఁతయు రుక్మిణి గప్పుకొనుమా॥

నీకోరికఫలించి సత్యభామ యమాలయంబునఁ జేరెనని చెప్పుమా,
 అప్పటికై నను నీమీద మత్సరముమాత్రము మానననుము

గీ॥ ఇంతి చచ్చియైననిను సాధింతుననుచు
 నెంచియుంటిని దయ్యమై పొంచినిన్ను
 పతికిగాకుండజేతు నాప్రతిపదము
 కులుకనిత్తునె నుమముచేఁ బలుకులే॥

శ్యామ-అమ్మా! ఎన్ని సారులుచెప్పిన అశ్లీలోక్తులు మానవుగద, నీకే
 మిగ్రహచారమువచ్చినది. నామాట కొంచెమునినుము. రుక్మిణీ
 దేవతయటగా

సత్య-నిజమే కావచ్చు. కావుననే మగని స్వాధీనముచేసుకొని యితరు
 లను మొత్తుకోపెట్టుచున్నది. అదియేమిమందో దీనిమందుపాడుగా
 ను. లేక దేవతయో, దయ్యమో, పిశాచమోగాని ఆకృష్టునిపిచ్చి
 వానిగఁజేసి బాహ్యునాడించినట్లాడించినదే? ఏమినక్కజిత్తులే, అమ్మ
 య్యా, దానివద్దను. పోనీ ఆదేవతకు రెండు వేటపోతులయినా
 ముక్కుము.

శ్యామ-వేటగాదు, దిగదుడుపుపెట్టనక్కరలేదుగద, ఆపనిచేయుటలో
 ప్రజ్ఞావంతురాలను

సత్య-ఆమాటేనిజము. దేవతకానిచో పదిహారువేల నూరగింప నిలింప

సతులు, యెనమండ్రగురు పట్టపుజేవులు నిండియుండగా నేనే పట్ట
మహిషినని విర్రవీగడము, మాటిమాటికి బోగము సొగసులు చేయ
డము, గంటకొకచీర, గడియకొకరవిక, తుణమునకొకనగ, అపైశ్వ
ర్యమును చూచుకొని ఆ మగనిచూచుకొని కామముచేత క్రిందు
మీదుతెలియక మిడిసిపడుచున్నది

శ్యామ-ఈ తప్పెవరిది. అందరు నిచ్చకములాడువారె మాతెచాటున
ముక్కుచాలున నీయంతదానవులేవని స్తోత్రపాఠములు చేయుచుం
డుటచే గర్వమెక్కడ? నారదునకేమిత్తువయినది రుక్మిణీ, దేవ
తెట, దేవతలుసొందతగనవి మనుజులకు స్వాగతములు కావట.
యీమాటకామె యుబ్బితబ్బిబ్బులాడినది ఆమాటలువినిరోసముతో
జచ్చెదనని మీరు మొదలు పెట్టితిరి ఇవియంతయు రుక్మిణీకలసుగాదు

సత్య-నారదసంభాషణ నీవెల్లు వింటివి?

శ్యామ-అందుననే నాకింత అలస్యమయినది నారదుడు నన్ను మార్గ
మున కలుసుకొనెను

సత్య-ఏమీ నారదుడు నీకగుపడినాఁడా? ఏమనినాఁడు నామాటయేమి
యినా చెప్పినాఁడా?

శ్యామ-చెప్పినదేమిమాట, బ్రాహ్మణులకేమి భయమా. ఎక్కడికి
పోయినను ముష్టికి నష్టివేదని, వారినిపూజింతురని, గర్వము. ఆగ
ర్వమింక యెన్నఁగలే. కలియుగమురాగానే యీబ్రాహ్మణులవం
క చూచేవారులేరు అప్పుడు ముష్టిచెంబుమూలబడి కూలిచేసుకొ
ని చీవాట్లుతినుచు జీవించుచుండురు దేవతలకు సాధ్యమయినవస్తు
వులు మనుజులకు సాధ్యములుకావట, ఈసంగతి మీతో చెప్పమని

నియోగించినారు

సత్య-ఇంకేమి నాకీసంగతి తెలియక నిష్కారము రుక్తి నిండిట్టివాను ఆ
యనగారు పెట్టిన తంపియేనా?

గీ॥ ఇంతటక్కరిసేతః యాబుషికినేమి

త్రవ్వితలకెత్తెరుక్కః త్రవ్వకేమి

నెత్తుకున్నదియేమి యియైత్తికోలు

తనకులాభముకలుగునా తమణిమిన్న!

మఱియు శ్యామా నారిదుడేమనినాడు

శా॥ ఏమేమి కలహాశనోక్తిపరియే యీతండునాజోలికే

మోమాటంబునులేక రాకతగునా మోదించెనాకృష్ణుడు

నాదూదజలమేల నారదునకు నాసౌఖ్యనిమకానికి

రామా కన్యమిశోచనా హరహారా రాజేంద్రనావనా॥

అయ్యా నారదా నేను రుక్మిణికన్న హీనురాలనని చెప్పిన నీనోటిదు

రదలీరినదా? ప్రేమతో నిన్నడిగిన పారిజాతమాతరుణీమణి వేదోని

బెట్టఁగాఁజూచిన నీకన్నులు చల్లనాయెనా మాకుఁగలిగిన పరస్పరక

లహముచే బొట్టనిండెనా, ఎవరియెక్కువ వారికిఁగలదు పరుల

నాక్షేపించిన ప్రయోజనమేమి? సతీపతిలకుఁ గవుదాకొల్పి సవ

తులనదును నాకుదానిని బరాధవించిన గలుగు తలవంపులు నీకెల్లు

తెలియును ఎంతవారికైనను గులమునకుఁ దోచుబుద్ధులు రాకమన

వు. నీసంగడమునఁ బరుల కపకారముచేసి పంపినబడనివారి నొక్క

రినిఁజెప్పుము

సీ॥ అన్యతంబులాపి నీజనకుండు హరుచేతఁ

దలఁగొట్టఁగలవలెన ధర్మమీద
 లోకమునాశముచేయు దలపడ్డపుడు నీ
 పితండ్రిదేహంబు పేల్చినద
 పదుగురినోళ్ళలోఁ బడియన్ననీలై
 పరినోటగట్టసిఁ బడగలేద
 మిన్నముట్టి నీను మేనత్తయులు వాసి
 వేయిచీలికతాచు వెలయలేద
 తే॥ గీ॥ ఎవరు నీవారునారదా యిలకుమంచి
 శీలమువడి మెలఁగిన చెప్పు వేలు
 మడవి చూచెద మీకేల మంచినడత
 తండ్రికినిబోయు బోలెయే తరతరంబు॥

కుడిచికూర్పుని ఏల యీచీల కజ్జలుకల్పనజేయఁజూచెదప్రతిహా ఏ
 మీ కాలమహిను పరులబోలిరాక నోలనాకుకలేనివానివలె మాట
 కు బదులుచెప్పక యుండినను మర్యాదలేదుగాని కలవితేనివికల్పించి
 కలహములు పెట్టి పరులకొంపలు తీయువారికిఁ బేరుప్రతిష్ఠలెక్కువ
 మతియు భేషజనులు మొదలు.

గీ॥ విష్ణునామముపేనుల వింకుగాను
 బాడినంతనెభక్తు లెవారుచెప్పును
 మనసునిష్ఠలమొయున్న ఘనముగాని
 మేడిపండనపై మెచ్చు వేడుకొనె॥

6

శ్యామలచూర్మ మొనరిపిచ్చిదానపు పశుపాలముకలవారినిఁ బ్రాశ్నికంచిన
 లాభమేమి? యింక నాకలంకెనటకలఁడ నీమొరవినుమానము?

మానియేమిచేయగలఁడు నీపతినికు నెయ్యఁడుగదా ఆక్షణమాఱుషి
మనో వ్యాపార మనుసరించిన నిపుడునీమనోభీష్టము నెరవేర్పలేదా?
సత్య- మనబంగారముమంచిదైన కంసాలియేమిసేయగలఁడు అదట్లుండనీ
యీమాని కీనట్టుదలయెందుకు.

చ॥ విరిగొనివచ్చి కృష్ణునకు వేడుకసేయఁగ నిచ్చుగాకయా
పరసుఁడురుక్మిణీమణికి జయ్యనవేణిని బెట్టుగాక యా
సరససుమప్రభావమును సన్నతిజేసినఁ జేయుగాక యీ
కఱిణిని నన్నుదూరగను గల్గినలాభమదేమిమానికి॥

సఖీ ఆసుమసాయకునిగన్నతండ్రియని మనసు నిలుపలేక వేనవేలుభా
ర్యలున్ననీతనిసరననేగోరి విలాసముగా నుండనెంచిన నా కీపరాధవ
ముతటస్థించిన నెట్లుజీవించగలను.

శా॥ శ్యామానారదమానిషాళివిరినే సంప్రాధానల్ సేయఁగా
నామానీశ్వరుఁడా ప్రసూనమిటదా నర్పించెకృష్ణయ్యకు
ప్రేమనోభీజత నూజవేణినిడఁగా వేజూచినాప్రాణము
గామింతువిశువంగ తేకఘటముల్ కన్గొంటెనాశమము॥

అయ్యయ్యో మరచినను మరుపురాకున్నది ఏమి యాపారిజాతసుమ
ము నిజముగా అది దేవతాసాధ్యమేగావచ్చు ఆరుక్మిణీపూర్వమందే
మి నామునోచినదో గానియాపుష్పము ధరించిన దానిదేజన్మము.

గీ॥ దానిపరిమళమాలీకు దానిసాగసు

వేయినగలకునచ్చునా వేల్పువేలఁది

గాకయుండి పరుక్మిణి లోకమాత

సుమముధరియింపనాపెకు సాగసుమిగిలె!

అదిచూడఁ జాలక నేలేచివచ్చితి లోకములో నేవ్యాధిక యననుమందు
గలకుగానిమనోవ్యాధికి మందులేదు.

గీ॥ లంఘనంబులు చేసిన లావుచెడదు
తేజ మాకలిదప్పులు తెల్వి నిద్ర
నున్న జేయును వై న్యలకన్నగప్పు
నట్టి చింతాజ్వరంబు నన్నలముకొనియె!

ఈజ్వరబాధ నేవిధముగా సపనయింపఁగలను

శ్యామ-నేనొక మందుజెప్పెదను వినుము. ఈమనోవ్యాధిని పేరుచెప్పి
పోగొట్టఁగల మందొకటికన్దు దానిపేరు భ్రష్టము ఆమందు గుండెల
నాటుకొన్న నేబాధను రానియ్యకు

సత్య-అది నిజమేకాని సమయమున కా యాషధమక్కగకురాదు ఎన్ని
విధముల మరుపుదెచ్చుకొందమన్నను, పారిజాతపుష్పమే నామొదుట
నిలువఁబడచున్నది నాకును వేణికిలదు అదేనసుమము ధరియింప న
హాముగాని యీవేణియుండియేమి మండియేమి?

శ్యామ-అట్లనరాదని యెన్నిసాకులుచెప్పను. నల్లగా తుమ్మెకచెక్క-ల
వలె బారులుతీరిన యీతలనెంట్లుకలకన్న యాభోజపు త్రిభిరోప
హము లందముకలవియా?

సత్య-అంగమెందునకు తగలఁబెట్టరా? రాతిబొమ్మకు చక్కదనమెంత
ప్రయోజనమో నాకును వేణికిని చక్కదనమున్న నంతేప్రయోజనము

గీ॥ పారిజాతముధరియింప భ్రమనుగలిగి
భంగపడినట్టి యీవేణి బాగజేల
మగిసిప్రేమకు వెడలైన సాగినదే

త్రైంచివైచేద హారాళి గాంచుమబల॥

(అని హారములు మొదలయినవి త్రైంచిపారవైచి) క్షణమునకొకవిం.
తయగు విలాసమునబెంచి పాలుమీగడలచే బోషించిన నీశరీరమా
కృష్ణునకుఁ బ్రేమాస్పదమాయెనా? దేవత్వమునిచ్చెనా? అన
మానమునుసహించిన నీఘటముపై నానబూనుటకంటె బుద్ధిహీనతక
లదా? శ్యామ! ఈఘటమునశించుట కొక యుపాయ మూహింప
వుకదా?

శ్యామ-అమ్మా యెన్నిమారులువలదనిచెప్పిన నీమాటలు మానవుగద
ఎదటిమాటఁ జొరనియ్యవు నీకుఁ గోపముగలిగినదనియెఱింగి కృష్ణుఁ
డు వసంతునితోఁగూడి నందనోద్యానననమునకుఁ బోయియున్న
వాఁడు. ఇప్పుడిప్పుడే నీమందిరమానకు రాగలఁడు, వచ్చినట్లుగాఁ గా
ర్యము సాధించుకొనవలయు.

సత్య-రానేచూడు. ఆమాయదారిమాటలకు మోసపోవువారెవరె?

శ్యామ-మాయమాటలేల? నీప్రియుఁడుతలఁచిన పారిజాతతరువు నీపెరి
టితో నాటగలఁడు.

సత్య- గీ! నవ్వువారికి నాపని నవ్వనందు

దెప్పువారికినాస్థితి దెప్పునందు

చుసె దైవము నీవేమి నేయఁగలవు

నవ్వియుండిననండదో నాచేను॥

ఈమాయమున కృష్ణుఁడెఱికి రావలయునుగాని, నీవనినట్లు పారి
జాతమీ పెరిటిలో నాటించున్న నన్నీపెరిస పిలువనద్దు.

శ్యామ-ఈమఁడు నీకు దొంగకలెడనయే నాపనిరము

సత్య-నిజముగా కృష్ణుడిచరిత్రగుడెంచినచో నీవియోగసదనమే సర్వ

కార్యములు సాధింపఁగలదు

శ్యామ-నీ వీ ధైర్యభేషజమునను తుణము సేవించుచుండుము. కృష్ణుని వ

తఁమాసము విచారించినచ్చెద (అని నిష్క్రమించుచున్నది)

సత్య-ఓశయనమా! నిన్నాశ్రయించిన నన్ను కార్యసాఫల్యతగానిది వీడ

కుము అట్లుగానిచో కృష్ణశరీరాలింగన సుఖానుభూతికి మనమిరు

వురము దూరముగావలసివచ్చుచు. మఱివకుము (అనిపక్కమీ

ద పండుకొనుచున్నది)

(కృష్ణుడు వసంతునితోఁ బ్రవేశించుచున్నాడు)

కృ-వసంతా! ఎవరుప్రాసినారోకాని, ఆనందదాయకముగా ప్రాసినారు

గీ॥ విధియొ విధికాక శాస్త్రమో వెట్టితనమొ •

గాని ఖండితపాదముల్ కడకఁ బట్టి

మొక్కి-యైనను శాంతగాఁ జక్కఁజేయు

వానిజన్మమె సాధకంబాను ధరణి॥

వసం-(భయముతో కృష్ణునిఁ గాఁగలిచుకొని) మీదయ్యము నాకా

సించినది. మీమెడలో హారము నామెడలోవేయుఁడు

కృ-అదియేమిభయము ఈరత్నహారమెందునకు?

వసం-దీపమారిపోయిన లాంతరు స్తంభములాగున దూరముగా నెవరో

నిలఁబడినవారు చూడఁగనే భయమగుచున్నది మీగొంతుకాయ

వ్రేలునది దయ్యాలవదలుగొట్టు తావళముగాదా

కృ-ఇది రుద్రాక్షతావళముకాదు అలంకారమునిచ్చు కలలేని రత్నము

లమాలిక.

వసం-అయినను మోయకతప్పదు. ఎట్లనో భరించిమోసెదను తప్పకుం
ది. వేయుడు నామెడను. అమ్మయ్యో ఆవైపున నేమేమోమెరయు
చున్న దండండండీడీ!

కృ-నావిరహబాధ నవనయింపఁగలవని నిన్ను తెచ్చినందునకు నీకు నుప
చారములు సల్పవలసివచ్చినదె నీ కగుపడిన స్త్రీ సత్యభామ పుష్ప
మాలిక.

వసం-అలాగుటండి వాతముచేతబిగిసిన మనిషిలాగుననిలఁబడినదేమండీ?
కృ-సత్యభామ కోపముచేత సలిగినది. కావునఁ జెలికత్తెయు మనలఁజూ
చి దూరముగాఁబోయినది ధర్మము రాజానుమతమనిగదా యా
ర్యోక్తి.

వసం-ఆర్యోక్తియో, అధోక్తియో నాకుఁ దెలియదుకాని అయితే
యీపేకు మొదలుపెట్టవలయునా యేమిటి

కృ-వసంతా! నాకొకయుపకారము సేయవలయు ఆ శ్యామయొద్దకు?
బోయి సత్యభామ చిత్తవృత్తి యెట్లున్నదో కనుఁగొనివచ్చెదవాఁ
వసం-ఒంటిరిగా నాడ స్త్రీదగ్గిఁకుఁబొమ్మనుచున్నారే. అయిననోబోయివ
చ్చెదనులెండి. నేనువచ్చునట్లకిచ్చటనుండెదరా? అమ్మ గారుకోవగించి
కాలువిదల్చునేమో దూరముగానుండండి (అని నిష్క్రమించును)

కృ-నేనేల వసంతు నావలకంపనెంచితి నో యాసంగతి మున్నే వాఁడు కని
పెట్టినాఁడు. ఒంటిరిగానుండునపుడే సత్యభామ పాదప్రహరణము
హోతృవము నందగా వినాయకపూజ ప్రారంభింపవలసినట్లున్నది.
కోపనంర కదీ పవిత్రయోగమందిరాంతిగఁ తయగు సాతాజితీ నిట్టూ
ర్పుల పెచ్చవనముచేఁగాఁబోయి నీనాజగారకు కీకరం క్కుండు యా

తోగణాంతసతి లగ్నవృశాశ పలాశంబుల వ్లాసతను వహించుచు
న్నవి ఏమి వైపరీత్యము.

సీ॥ ఏగృహంబునఁజిల్కఁ యేనువచ్చుటనుగాంచి

సత్యభామకుమున్న సజ్జనీయు

నేనిశాంతమయూర మేనువచ్చినతోడ

డంబుమీరఁగ నాట్యంబుసేయు

నేయింటచెలికత్తె లేనువచ్చినగాంచి

పరిచారశతములు వఱలజేయు

నేమందిరంబున కేనువచ్చుటజూచి

ప్రియురాలు మున్నెంతో వేడ్క సేయు

తే॥ గీ॥ నట్టిచిలుకయు నెమలియుఁ గట్టుకట్టి

పలుకదాడను దానులేవలను లేకు

సత్యభామకు చామీదఁ జలముగలుగ

మారిపోయినదహహ యీమందిరంబు॥

నూతన గ్రామంబునఁబలుకరించువారు లేనట్లు మందిరంబునకువచ్చినా
వాయని మాటమాత్రమనువారు గాన్పింపరే. త్సణములకొలఁది
కాలమెట్లుమారునో వృత్తులుగూడ నట్లేమారిపోవునుకద. (సత్య
భామను సమీపించి) ఓవిలాసవతి

చ॥ మును ననుగాంచినప్పు డతిమోదముతోడ నమూల్యవైశిరి

ఘనతరప్రేమసూనములఁ గప్పుచు మెప్పొడువంగఁజేతువ్రా

ఘనవిభవేశి నామెడల గల్గిఁ దప్పలుదిద్దకొంచు యీ

నామెడల

ప్రకృతిబద్ధున కెప్పుడును పొరబాటురాదని నమ్మకమా, సుకుమా
రాంగులు కఠినమానసులనిపించుకొనుట పెద్దయా

శ॥ కలికిరొ తేనెలుట్టిపడఁగాఁదగు బల్కుచుబల్కువేమి యో
సలినదళాక్షి లజ్జనిడనాడని జూపుచుమాడవేమి యో
చిలుకలకొల్కి నాయురము జెల్వగుజచ్చుల నొత్తవేమియో
యలికుఁవేణి నన్ను బిగియారఁగఁ గొగలిఁజేర్చవేలకో॥

నితపరాధులగువారిఁ బ్రేమించు నీరజాక్షులకాధిక్యతకలదా అపరా
ధులఁ బ్రేమించినఁగాస్త్రీల నబలలనందగుట

మ॥ కలికీ నీవలుగంగ నాయొడలిదే కంపించెఁగన్విప్పుమా
పులకల్మేనవెలింగె స్వేదజలముల్ పూఁబోడి మున్నీచుగా
వెలగెదావక కోవపావకశిఖా స్థీతుఁమహాభీతుని
జెలి నీదానుని తప్పదద్దఁదగదా శిక్షించిచీవాల్లుచే॥

ఓభావభవాగమవేది, నీయుసుంగు దొలఁగండ్రోయుఁను (అనియుసుం
గు దీయుచున్నాడు)

సత్య- చేయివిదల్చి)

చ॥ విరివిరిబోడి కీట్టడనుబెట్టిన తావక దివ్యహస్తమీ
పరమదర్శినురాలు పతివంచనఁజేసిన లజ్జఁబోవఁగా
దరిమియుఁ బ్రాణనంతతిని ధారణఁజేసిన నీచురాలి నే
కరణినిముట్టఁకహామగు గావునఁ చూచుముగాఁ జనందగు॥

అయ్యా! మీరు పాకుజాతము కుక్కిరికర్పించి వారనుసంగతి నేనుకన్న
లారఁజూచినానులెండి ఆవాసననాకుఁ బ్రకటింపఁజేయుటకై యిది
యొక మిషఁబన్నుకొని రావలయునా మొండిప్రాణములుగావున శ

లేదును విడువకున్నవి చచ్చిన బురదకొయ్యను కొట్టనుంకించినట్లు
గా పరాధవాగ్నిచే దహించుచున్న నన్నీనయగారపుచేట్టలచే మరి
మరి దహియింపజేయుటకు మీ కేమియపకారముఁ జేసియుంటిని

కృష్ణ-శివశివా! ఎంతమఁటాడితివి. కలిగినమాట స్పష్టపరుచుటయే క
ష్టమగునా ప్రకృతిగనియుండియు, మిషమనియు, కుచ్చితమనియు,
మొండిప్రాణములనియు నెన్నిచమవును చదివినావు మాటిమాటికి
ననుకూలుఁడనైన నన్నెదోయొకమిషచేత వంచింది బ్రతిమాలించు
కొనుట నీకు సహజభర్తమని నేనెఱుంగనా? ఒక్క పాఱుజాతపుష్ప
మా రుక్మిణీకర్పించితిననియా యీయలుక,

నీ॥ శరకునియధ్ధంబునందు నిన్నొకప్రక్క

నిలిపి చాతుర్యంబు నేర్పలేద

క్షణకాల మెడఁబాయఁగాలేక నీతోడ

ననుగై సపౌఖ్యంబు లందలేద

వెయ్యారుమూరులు వేడినరుక్మిణీ

మణిఁజూడవలవన్న మానలేద

కొస్తుభరత్నంబుకన్న వన్నెలుగులు

హారమునీడిడి చేరిలేద

తే॥ గీ॥ స్వల్పపుష్పంబు రుక్మిణి జడనుబెట్టి

చిల్కలున్నదియెలయో చేడెనీకు

మా న మెదిలొన కనుకనుబూనునన చు

నిచ్చియుండు రుక్మిణి కింపయోల॥

ఓసాత్రాజివీ స్వర్వాపరాధమునకై యింత కలిగక మీ నేయదురా?

సత్య-అరిటిపండు నొలిచిపెట్టినట్లు మాటలుచెప్పుటలు మనకు మొనట
నుండి యలవడినదేకదా?

గీ॥ చిలిపిసేతలు మాయలు చిన్ననాడు
వెన్నతోబెట్టినవికావ వెన్నదొంగ
తెలిసియుండియు నీతోడ గలిసియుంటుంటు
గుండవలసెను కుందుకు మందుగలదె॥

మఱియు,

చ॥ నరసతలేని పూరుషుని సఖ్యముఁజేసిన నాదుబుద్ధికి
గరిపితి రార్యభావమును గ్రన్నన నింతకునెక్కువైన హా
పెరుగునుపాలు మీగడలు వెన్నయు దొంగిలి పొట్టనించుచు
బెరిగెను వానిన్నేహమునుబెద్దరికంబెటు లబ్బిననా॥
మాటిమాటికి వంచించి బ్రతిమలించుకొను స్వభావముగలిగిన న
న్నేల లాలించి శ్రమనొందెదరు అహ్మయ్య! రుక్మిణీమణి మందిర
మని భ్రమఁపడి పొరబాటున వచ్చినారుకాబోలు శ్యామా? కృష్ణ
మూర్తిగాను పొరబాటున మాంగముదప్పి మనమందిరముకువచ్చి
రి గాని, నీవుకూడఁబోయి భోజనందన మదిరముఁ జూపిరమ్ము అ
య్యా నన్ను సుఖము గా పరుండనిండు పోయిగండు.

కృష్ణు-(స్వగతము) పాదప్రహరము హూత్సన మానన్న మైనది యిండు
క తామసించినవో వసంతుడుకరిగిరాగలఁడు ఇరు ప్రక్కల నెవరులే
కపూర్వమే పాదతాడనవర్వమందెద (ప్రకాశముగా) ఓపరేంగితజ్ఞా
నవివేక శాలినీ

7

చ॥ ననుభవదీయదాసుసగః స్తుము తామరసాయతాక్షి నీ
మనమున కిస్కముని నను మన్ననయని వేసకొందు తా

చినయది నాకుగొప్పయగు చెల్వము నీపదమంటినేను పెం
దనమునకుండు సత్య యింకెదప్పునుగప్పుము ప్రేమవిష్ణుమా!

(అని సమస్కరించుచున్నాడు)

సత్య-(కాలితో నుడుగునడన్ని)

ఉ॥ చల్లయొ వెన్నయొతినగఁ జాటుగరోటిని బోల్లదోయటో
మెల్లగనుట్టిపైపెరుగు మెక్కఁగఁ గుండకుఁజెల్లినేయటో
గొల్లఁడరాకుమారికల కూటములన్నను మిన్నకుండుమా
చెల్లవుమాయలీయెడను జెల్లిన రుక్మిణీయొద్దచెల్లెడి॥

కృ-ప్రాణప్రియా ఇంతటితోఁ గోపమువోవుననుకొంటిని ఏమన నా
ప్రార్థన సంగీకరించితివి గావున కాననాకింకొక మపస్తాపము మాత్ర
ము కలిగినది

ఉ॥ ప్రేయసిపాదపల్లవము ప్రేమసమీరణ ధూతమయ్యనా
కాయముసోకినందులకుఁ గామదిసంలెస మరెవ్వఁడైనా
కాయజుబాణమీనునెటి గట్టితనంబునఁ గందిరక్తిమం
బాదెనొకోయటంచుమది నారటమందెద సత్యధామివో!

మరియు

గీ॥ భామపాదాబ్జమాఫాల సీనుఁడెరి
రాజచిహ్నముకల్పించె రాజసౌమ
సత్యతాపకపాదాబ్జ సత్తమైన
శుభదచిహ్నమును సటను లోభింఁగి॥

మహారాజచిహ్న మే కల్పించును ప్రేయసిపాదతాపన విదేహము
కలఁకొరమెట్లుగును

గీ॥ చెబ్బదేవేంద్రలోకంబు తెలియఁజేయు

ననెడునీతియసరసిజా ననఁనిజము

కాకయుండిననీపాద ఘాతమిట్లు

సుఖముగల్పనసేయునా సుందరాంగి॥

మదీయమనారథమవార్యముగా నెరఁజెప్పుటచే నూతనమదన క

లాభ్యాసపారవస్యరాల వగుదువని శ్రీకరణశర్ధిగా నమ్మితి

సత్య- ఈనక్కజిత్తులు నావద్దసాగవని పలుమారు వచించియుంటిని
గదా

చ॥పసులసుగాచునీసరస భావము జెల్లముగాకయందునా

విసమునుమెక్కినాతినడి వీనుగఁజేసిన నీత్రతాపమున్

పసితనమందెతేటబడె బల్కులువేయిటఁ బల్కనేలనీ

ముసిముసినవ్వులన్మరియు ముక్కిడులెవ్వరు గోపనందనా॥

అందినసిగయు నందకున్నఁగాలు ఈవందనముల కానందమందువా

రిలీమందిరంబున జేరనిముందుగాఁ బొందఁచితిగదా మీపట్టపు

జేవిని మీగుప్తాజించునది చాలక యాజగిఁజేత భూషింపఁ జేసిన

న్నమాషింపఁ జేసితిరి మగఁడుముందాయన ముష్టికివచ్చిన వారిల

జే పరమాదిరనునట్లు నారదుని యెట్టయెట్టనన్న చిన్నచూపు

చూచి యుండుటచెలిగదా తాపసికి ననంతమలకనయగుట

ఉ॥ ఇందిరసిర్వమంబునకి నేలజనెంచెను మిటిమాటెన్

పంచముబూసినస్మనుజ భామినివంచుఁ దృణేకరించెకా

నలెకురానియూతపసి చల్లఁగనింటికిఁ జేరిమెల్లఁగా

పించిలునేయమీమదకి వేడుకలాయెగ వల్లవాత్మిజా

ఇట్టివారుమీకును మీకుక్కిరికిరి బరమావ్వలగుదురు స్వల్పవస్తువుగ
దా భోజతనూజకిచ్చినది మొదటినుండి నేనుకోరినపుష్పముగదా నా
యందు బ్రేమఁజూప మీకనువయిన నాసుమ తరువరంబు నాపెరట
నాటింపుఁడు

కృ- (స్వగతము) గోటితోదునుము కార్యమునకు గొడ్డల్లు కావలయు
నట్లు తిరిగియుద్ధము సంప్రాప్తమయినది కానివేయమాగఁమునఁ ద్రి
ప్పజూచెద

గీ॥ దేవతాపలికగుగాక దేవిమనకు
దులఁ భగబనినావుష్ప ధూసరంబు
వృక్షమేరీతిసీతోటఁ బెట్టఁగలను
వెన్నముందులసరయపు వెఱిదాన॥

సత్య- అటులయిన మీరిటమాటలాడకూడదు

గీ॥ కాకయుండినసత్యయీ ఘటముతోడ
నిలువదింకనుతర్లుఁడు నీరజాక్ష
యహఁమైనట్టి రుక్మిణికందజేసి
సౌఖ్యమందఁగనామెతోఁ జనుముశనుము

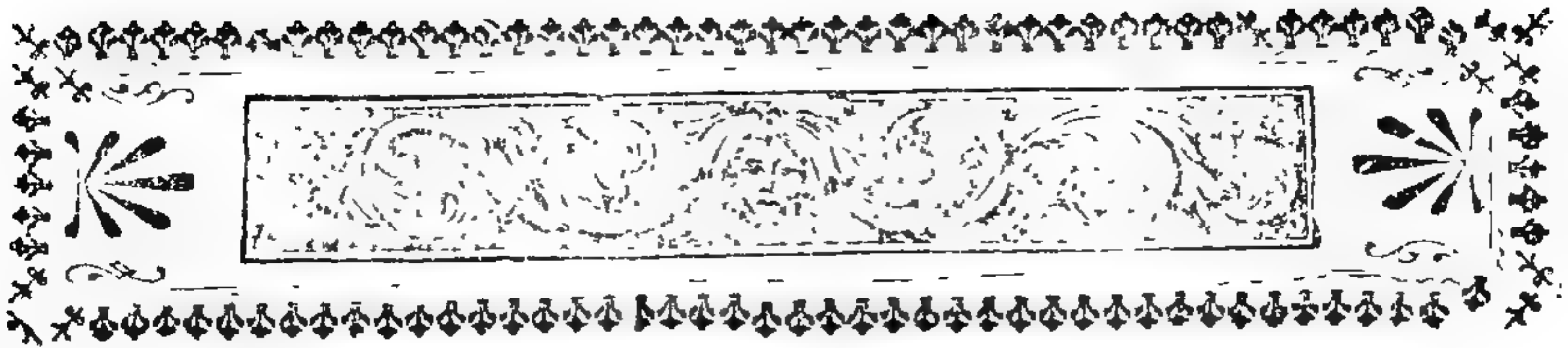
(కృష్ణుని తోయుచున్నది)

(అందఱు నిష్క్రమింతురు)

గద్య--మల్లాది పంశాచ్యుతరామ విరచిత
సత్యామోదచంద్రోదయంబున
ద్వితీయాంకము

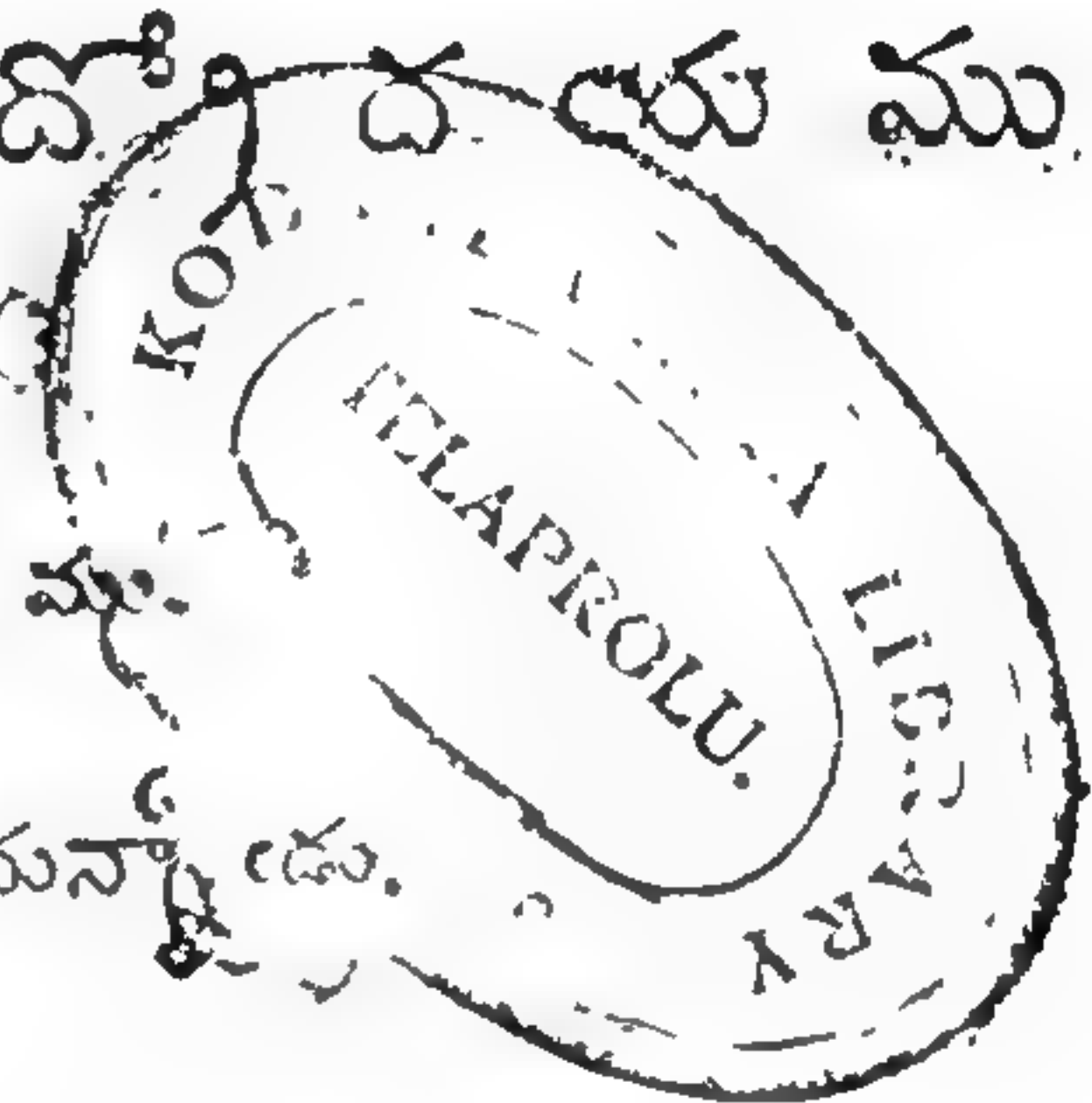
శుభమస్తు.

శ్రీ పంచగవ్యం
శ్రీ పంచగవ్యం

మోదచంద్రోదయము

పుత్రీయాకము

నారదుడప్రవేశించుచున్నాడు.

నా- (స్వగతము)

చ॥ నాటివేళమంచిదియ సందగునాజగడంపు బీజమి

నాటికి మొక్క పెద్దనయి నాలుగుమూలల నావరించి యీ

పూటనుపువ్వుపూచిమఱి పూటకుగాయయుఁగాచిదోరగా

యాటకుపక్రమించెనహ హాపరిపక్వము గాకయుండునే

(చిరమువంకించుచు) లోకములో మోహమును బెంటలేనిచో నాకలహం

కూరము రూపుమాయవలసినదే ఓమోహజేవతా చిరకాలము వ

ధిక్కల్గినాకుసహకారివగుము మఱియు మోహమగ్నలమయినఁ జే

యఁగూడనిదియు సహించఁ దగనిదియు కార్యముండునా

చ॥ ధనమనగుడ్డిగవ్వయగు ధర్మమనంగను గడ్డిపోచయూ

వనమననాడువాండ్రెడమ పాదమునాచియుఁ దన్నిత్తిట్టినకొ

ఘనమగుగానినీచమన గాఁదగదెప్పుడు కోడెగాండ్రకీ

ఘనతరమోహభూతమఱి గట్టికఁ గారకుక్రిందురూపెల్ల॥

ఇప్పటికి నత్యభామ కలహాళితయయ్యె కృష్ణుడు విప్రబంధ శృం
గారరసా స్పర్శుడై ననాతోద్యానమున వసాతునితో నిలిచియున్న
వాడు శక్రగర్వనిర్వాపణ మహాఫలమెటులపండింపజేతును (వినట
నభినయించి) ఎవరోవియన్మాగ్గమున నాచాయణస్మరణ గావించు
చున్నవారెట హూగగ్గముహాఋషులారయచేయుడు దయచేయు
డు తామొనంగిన స్వర్కృజలతాంతాంకురము మొలకలైన్తి పెరిగి
పెద్దదయి దిశలావరించి పూవుపూచి కాముకాచి పండుటకు సిగ్ధ
ముగానున్నది తాముసచయమునకు దయచేసినారెపండబోవుపండు
జూచుటకుఁగాబోలు కనులారనాఫలమును గాంచి పోవచ్చు దయ
చేయుడు

గ- నారదా పూర్వముకంటె నీముఖవికాస మతిశయముగానున్నదెకా
రణమేమి అపుష్పముచేసత్యభామకు గృష్ణునకు విరోధముపెట్టగలి
గితివా

నా- విరోధము విరోధము గిరోధమునాకుదెలియదు (నాలుగుమూలల
బరికించుచున్నాడు) ఎవకులేకుగదలమ్మ గారిపాదప్రహరణమహూ
తృవ మయ్యగారికి నిన్ననేసంప్రాప్తమయినది

గ- ఏమిటేమిటి

నా- అదిసావకాశముగా ముచ్చటించెద పశ్చోన్ముఖమగు పదార్థము
ను జిలుకకొట్టకుండఁ గాపాడునట్లు కొంచెముపనిచేయవలసియున్నది
అదినెగవేర్చి పూర్వోదంతమంతయుఁ జెప్పెద

గ- ఉదంతమంతయటుండని భార్యభర్తను దన్నుటసంభవించునా

నా- అదియలంకార శాస్త్రప్రసిద్ధములేఅదిఖండితలక్షణమనికొందరియ

భిప్రాయము దానికితగినఫలము పెట్టనేకాకవగానదు

గ- ఏమినారదా నీప్రజ్ఞయుమూర్ఖులనుమించినది

నా- నీతోచెప్పరాదు చెప్పిననాత్మస్తుతియని జంతుచంటినిగాని యిప్పు
డుగాదు నాప్రజ్ఞాప్రభావము కలియుగము రావలయును నాప్రజ్ఞ బ
యిటబడవలయు

గీ॥ జుట్టుగొరిగింతు చాకింటిబట్టతోడ

తిండితినుపింతుపారుల ముండపెండ్లి

విహితమనిపింతుబాజారు వేలమందు

వేదశాస్త్రాలుపాటగాఁ బాడఁజేతు

మఱియు నీభరతఖండవాసు లస్వాతంత్రులయి పరాధికారమునజిక్కి-
వలలోబడుపిట్టలవలె కదలలేక యస్వాతంత్ర్య ప్రయోజకా పరనా
మకబంధంబునంబడి యుంటుచేఁ దినఁగఁ తిన్నఁగనన్నములేక

సీ॥ దివ్యైబెట్టఁగనూనె దెప్పింపుమాయన్న

నితరదేశమువారె గతియుమనకు

దానధర్మముసేయ ధనముకావలెనన్న

నితరదేశమువారె గతియుమనకు

స్నానసంధ్యలుసేయ జలముకావలెనన్న

నితరదేశమువారె గతియుమనకు

దేవతారధముల ద్రిప్పవీధులలోన

నితరదేశమువారె గతియుమనకు

గీ॥ కట్టుబట్టుమునులు ధౌరమానకుఁ
గత్తి చిప్పయుదీపంపు నన్తివిస్స
నీళ్ళు పెట్టె బేడలు రాళ్ళు బల్కునీళ్ళు
నితర దేశమునుండియే గణియుమనకు॥

మనకుపర దేశవస్తువులు కాని పనికిరావని వషణమునకుచాతకమువలె
నెదురుచూచుచుండును ఇదియప్రస్తుతప్రశంసయైనను నామాటల
కు సంశోషించువాడవు గావునను నీవంటివారు ముందురాబోవువి
షయము గులెఱఁగినచో నిట్టియవివేక ప్రసంగమువగులుకొన యే
మూలనో డాగియుండెదవని చెప్పితిని (కొంచెమువిచారించి) ఒపహా

నామనోరథమవార్యముగా నెరవేరినట్లే సత్యభామకు స్వర్గమునఁగూడ
పరాభవము సంక్రాప్తమయినది

గ- నారదా ఏమిపరాకుగానున్నావు

నా- పరాకుగాదు ఇప్పుడీ కలహంకూర దుగ్ధమునుఁజిలించుటకు బన్నిన
యుసాగుములలో నిప్పుడొకటిఁజిలించినట్లుగామనోహోచరమయినది.
గీ॥ పుంజుకొండకు మరుగుగానుండుము యావృత్తాంత మాపచ్చులొత్తు
చే చెప్పించెద

గ- అలాగునా (నినిష్క-మింతురు)

(శ్యామయను చాపిరవేసెనుచున్నది)

శ్యా- (స్వంతము) అమయ్యా ఎక్కడి స్వర్గమెక్కడిదావాక రాత్రిపవ
లము మాటలేకుండవచ్చుగవలసివచ్చినది అగుఁజిములుకొలు గల
వగుటచేత నెగిరి వ్రాలినను రిభముపై గూర్చుండిన నాకొండు కది

లివిసట్లయినది భార్యాభతల యలకలుకావుగాని తరుగలేక నాకా
 ల్లు తునకలగుచున్నవి నేవకా వృత్తిచేసేవింపట యెంతకష్టము అం
 దునదాసీ వృత్తిమరియుఁ గష్టము అందున జ్ఞరీకోపము గర్వముగల
 నారి కడబలిసే యుటగష్టతరము అన్నిటికన్నను సత్యభామకడఁ గ
 ష్టము సేయుటకష్టతమములలోఁ గష్టము కష్టపడిపనిచేసిన దేహముచె
 డకమానదు కష్టపడనిచో యజమానులు మెచ్చుటకూడదు కానదే
 హికి సేవకావృత్తికన్న వేరుసరికముగలదాఁకడువునిండావేళకు భుజిం
 చుటకును గంటినిండ్ఁగాలమునకు నిద్రబోవుటకును వీలుకాదుకదా
 సంపాదించినద్రవ్యము తనసౌఖ్యమున కుపయోగింప నహాముగాని
 చోచచ్చిన తరువాతబంధువులు తనవలసినదే నేనుమాత్రము పడు
 చుదాననుకాన వీగలముచ్చటలు చూచిననాబుద్ధిపెర పెరలాడదాసు
 ఖమునుభవింపఁ జాలనా అందులోమాకర్మము పెండ్లిలేకపోవుటచేత
 సౌఖ్యమునిచ్చుపురుషులకు లోకములో దేవులాడవలయుతినుటకును
 గట్టపడిసంపాదించుకొనవలసినదె సంసారులకేమి మహారాజులు తా
 మిల్లుకదలనవసరములేకయె మగఁడుసంపాదించితెచ్చినది యిష్టమున
 చ్చిన క్లుగిడిదిగిడి పారవేయుచు నావేళకుఁ బిండముండుటకొకయ
 మ్మ ధమాకులుచేయుచునుండును యింకొకయచ్చుతానుమందుతినిగా
 ని తనకుఁగూడుడుక వేయమనిగాని మగని నెత్తినపెట్టును యీవేళకు
 దగ్గిరికువచ్చిన నిష్టముండినసరే లేకున్న మాసత్యభామ చూడలేదా
 యెడనుకాలువాడించును యెన్నివిధములమగవాఁడుజరుపుచున్నను
 ఆచీరతె ఆసామ్మతె అపువ్వుతె యనిలేనిపోనికజ్జాలుపెట్టుకొని మ
 గఁడు పళ్ళాము నెడమొగమునుపెడ మొగమునుబెట్టుకొనినాలుగుకో

జాలు మధ్య వారిమంపలెంపుమరు కొంచెముగలవారియి డ్లగోల
 లెక్కువ నువ్వులు, నూనెయు, నొక్కటి తెలుకులవాడు యీత్రమే
 భేదము కోరిమువచ్చినప్పుడుమూత్రము పెట్టాముపనికిమాలినదిని మ
 గడుసు మగడు మర్గాకుడని భార్యయుఁ జెప్పుదుఁ సరు యీ
 మంత్రముకడుపునో వీణాకుఁ కానలయుఁ గొంచెము బయటపడినచో
 వారుపురేకమయివుడు మనపయికి పూరిపడగిరి స్త్రీని గొట్ట
 దనెన్లు నాకుబుర్రెతునుపులుసఁగి ప్తమగురు నిన్నస్వగితమునపగి
 ననెల్లెఱామ పరాభవము కృష్ణునితోఁ జెప్పరాదనికదా యాపడెల్లె
 నదియెయల మననాయనకుఁ దలిమకఁగూనమతిపుడుమాటచూత్రము
 యినఁ జెప్పకపోలేపగదాయని నెఱుఁగములునాడుదురు చెప్పినకొడ
 పోటు చెప్పకున్ననక్కడవంటు నారాయణ నారాయణ పరెప్పజేక
 మవునుకోకాని మధ్యనాచాపు దగ్గిరకువచ్చినది ఓనారదమహాబుష్ఠి
 ఎప్పుడువచ్చితగవు దాకొలెపిలివోకాచిమాయబృహమట్టు కనుగొ
 నుచున్నది దేవే ద్రుని కొంపగుల్చునటలున్నది బాబునీకునందఁ
 లుపట్టెద నీతగప్రమాపుడుమాయయ్య యింటికిఁ బోయినడు
 ల్పనేలేదు సన్యభామ రవ్వనెనని మీనాక్షిచకువిడిరానేవ
 త్రియామె బ్రతుకునల్లులేవట ఇప్పుడేముపాయము . .
 చలేదు.

నా- (నారదుఁడు ప్రవేశించుచున్నాడు) ఎవరున?

శ్యా- ఓహోహానారదభగవానులపారాదండ

న్నపిలచినది.

రనే నడుచుచుంటిరా

యిలండి మీదుమాముంద

నా- శివశివ నీముందరనే నడుచుచున్న

దుర్గాకుడెవఁడు?

శ్యా- వెనుకనుంటిరా

నా- అంతగ్రహచారమేమి

శ్యా- ఇప్పుడెక్కడినుండిమీరాక

నా- ఒకప్పుడు మీమూడు నొకప్పుడు మీవెనుక మీలాగుమాకురథా
లా గట్టాలా

శ్యా- ఎందుకీమట్టిరథములు తమకుమనోరథులు కారా

నా- స్వతంత్రురాలనై చాలాకాలము బ్రతుకుము

శ్యా- దాసీజన్మస్వతంత్రమేకాని జీవసము పరతంత్రము సేవకావృత్తినా
కొంపదీయుచున్నది

నా- నీకుకొద్ది కాలములో సేవకావృత్తి వదలుటయేకాక కలియుగము
లో సంచారివిగాఁబుట్టుము

శ్యా- అప్పుడుసౌఖ్యములభించునా

నా- ఇప్పుడే ఆడువాండుభతలఁగాలఁ దన్నుచుండిరిగదా అప్పుడు
గనాస్త్రిస్వాతంత్ర్యమునకుఁగాఁబురుషులే కొట్లాడిదేశ సంరక్షణాధిక
మని స్త్రీలకుస్వతంత్రమొసంగి మగవారు తొలఁగుదురు అప్పుడుమ
గవానిని మీయిష్టన వచ్చినట్లు మొత్తుకొనఁ జెట్టనచ్చు నీవాస్త్రీ
గాఁబుట్టఁగలవు

శ్యా- మీకీనివ్యదృష్టి లభించుటయు మాకు నెసకుదెచ్చుటకె

నా- మీసత్యభామ పాదజాతపుష్పము ధరించు మహోత్సవాలంకార
ములు సల్పుటకాసీపరువు

శ్యా- అయ్యో యట్టిశుభవారత లీజన్మమున మాకు శుభిగోచర మ
గునా

నా- నిన్నస్వగళమున శచీదేవి సమర్పించలేదా

శ్యా- (స్వగతము)

అయినది యీతఁడు నావుట్టిగూడముంచఁ దలఁచినాఁడు దేనలోక
వృత్తాంతమీయనకుఁ గరతలామలకమయినను నాచేఁజెప్పింపఁ బూ
నినాఁడుచెప్పకున్న శిపించకమానఁడు చెప్పినపిమ్మటముప్పుడప్పింపవేడు
కొనెద నెటులనయిన నీవిషయము బాజారున కెక్కవలసినదే (పక
టముగా) తారాసౌఖ్యమాషడఁతి కొనఁగఁ గలఁచినచోఁ దమకీపక్ష
పాత మేలయుత్సన్నమాను

నా- రామరామ న్యాయమాగుల కెప్పుడును నిష్ఠురములు రాకమా
సవు నేనియ్యకున్న నామెకుఁ గొడువా? స్వగళముననపేక్షించువారు
లేక యాపుష్పములు పడియుండినవిగదా మీకటవ్రుదీగఁ దెచ్చు
కొంటిరికద

శ్యా- దేవతగాని మాసత్యకెటులనవి సంతాపమవును

నా- దేవతాత్వసంపాదనకుఁ గాదాస్వగళప్రయాణము

శ్యా- అయ్యగారు పెట్టినబేరునకు ముల్లోకమాలఁ దిరుగుకలదా

నా- నిజమునకు నెప్పుడును భంగముకలుగదు నేనుదేవుఁడనుకాఁగలనా

శ్యా! దేవునికంటె నెక్కువవారుమాసత్యనిష్ఠ టికయినమంచిమాగళము
చూపించి బ్రతికింపుఁడు (అనిపాదములమీదఁ బడుచున్నది)

నా- (స్వగతము)

సన్నగూర్చి సత్యపలికిన పలుకులకుఁ బ్రతిక్రియముండు సేసెద నిష్ఠ
ఁమె (పాణపరిత్యాగమునకుఁ శృతసిశ్చయురాలయ్యె రహస్యము

గా దీనిచేకొక యుపాయముచేయించి సత్యము బ్రహ్మకొనిన గొనిదే
వేదదగర్వ నిర్వాహణకా నేరదు పిమ్మటసత్యభామపనిష్ఠించెన (ప్రక
టముగా) నీమాటలుఁజూచినగాఁకు జూ విచారిముగానున్నది నేను
చెప్పినట్లు చేయుదువా

శా- నారాణి బ్రతుకి నలయుఁగాని యెట్టి నీయునున్న వెనుదీయక చే
సెద

నా- మీ గాణిగానికి సన్యాసవేషము వేయనలయు వేసెదవా?

శ్యా- క్రిందమంటబెట్టి మీ కఁగుండోచల్లు నీరుపోసిన మంటమానున
న్నట్లు చెప్పుచుంటిరె

నా- శివశివ నేనట్లుచేయను తుదకుదీని ఫలమునుభవింతువుగాక నానగా
టవినుము కృష్ణుఁడిపుడెచ్చటనున్నవాఁడో తెలియునా

శ్యా- తెలియును వసంతోద్యాసముననున్నవాఁడు

నా- కృష్ణునకు విరహభారమశయించి యున్నాదాపథ్యసంప్రాప్తమయిన
ది కాన ఋషివేషము వేయించి యుద్యాసననునకుం గొనిపోయి
యాతనిచేఁ బుష్కవర ప్రదానముసేయింపుము పిమ్మటసర్వకార్యము
లు నీకు నెఱుంగఁజేసెద నీవీ కార్యమునముగముగానెరవేరువరకు నేనుజే
యించినట్లేరికినైనఁ దెల్పితివేని నీతల నహస్రనక్కలగును మధ్యను
ధ్య నీమాంకమున నాకగుపమచుండము ఇంకగొన్ని కార్యములు
నీచేఁజేయించవలసియున్నది త్వరితగఁబొమ్ము

శ్యా- చిత్తము (అనినిష్క్రమించుచున్నది)

నా- కార్యానుకూలముగ వేషములుగోపుమమాగుచ్చుచుండుము ఓగగఁ
మహాఋషి యిదిమిమ్ము

గ- (ప్రవేశించి సప్తమన్నాన) నుచూనుభానా? ఈ మికి నాకామున
కు సూత్రముపన్నుచు, ఇవి విచ్చిలేకనాకడుపు వ్రయ్యలగుచున్నది నీ
యోచన చదవంగను తెత్తులనలె నొకటికొకటిచూచువారికభేద్యము
గానున్నది సత్యభావము స్యానినిగాఁ జేయుచుండువిదీచిచేసామె
కు ఇట్లుప్రకటనలదా

నా- అయ్యో చెప్పినదే విత్తేనా నాలుగుదినములు నాతోనుండుము
స్వము విశదచరిత్రాళు

గర్భ- సామంకాలకృత్యములు నెరవేర్చి పీడితముగాంచు

నా- పోయినప్పుడు నేనా దేవుని బ్రాహ్మణుని పోరాటపు జెట్టునకు దవాట
ము పెట్టెద

గ- చిత్తము నేనును మీ వెనువెంట నేవచ్చెదను (అని నీవక్క)మిం
చుచున్నాడు)

నా- గర్భమహాటికాఁడు స్వర్గమునకుఁబోయియును ద్రునితోనొకమాటచెప్పవలసియున్నది దానినినెరఁపి యోగినీవేషమువేసుకొనుశ్యామనుయతిరూపమునుఘరించిన సత్యమహాదేవయ్యెద (అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు)

(ప్రదేశము సూచము)

(సత్యభామ విచారముతో, బ్రవేశించుచున్నది.)

సత్య- (స్వగతము) ఆహాకాలవైచిత్ర్యము నాబుద్ధిబలమంతయుఁ గొఱం
తయయ్యె సహజముగానిట్టివిలోకమున విషవికాప?

సీ॥ మమ్మఁజేబట్టిబంగార మమ్మజెల్లు

పూ. లెమ్మెత్తులు నున్నదేని బలము గలుగ

స్వర్ణమున్నను మన్నగు పలుకుతులె

దైవజలమిలనెక్కింత తక్కువైన

దీనిని గుర్తింపజాలక పరులుచేసిరని వారిని వారి వారినిదిట్టి తుద
కాశపుమంటనీర్చుకొందుని నిజముగా నాబుద్ధిబుగ్గియైనదనుట
కు సందియమా నారదుడా కుసుమకుశాగలేనని విచారించితిని
గాని శచీదేవియిచ్చినదా నాచే దానువడసిన ఫలమైత మనంబున
నుందుకొనలేదుకదా? నిజముగా నాకామోగ్యతలేదు

గీ॥ ఊరువిడనాడి పొరుగురు జేరినంతఁ

బూనుకర్మములెడఁబాసి పోవునొక్కఁ

గ్రామ మొకవేళ క్రొత్తయై నా మనకుఁగ

లిగినకర్మలు క్రొత్తవై లేవుగాదె॥

ముల్లుదీసి కొట్టు' గుచ్చి నట్లు పారుజాతమునాకులభించలేదు సరికదాస్వ
ర్గమునఁ బరాభవముకూడ సంప్రాప్తమయినది బ్రహ్మాత్మగసంభూ
తుడగు నారకునకును జగత్కర్తయై నాకుభర్తయైన కృష్ణునకునువి
రోధముగాఁ గార్యముసాధింప నెంచిననాకు సంతస మొనఁగూడునా ఈ
రాత్రినా! పాణములఁబాపుకొని సౌఖ్య మొందెద ఆదేవేంద్రునిభాత్య
పుష్పమియ్యకున్నఁ జింతలేదుగాని కుసుమంబుధరించుపాటియధికార
ములేదనినాకుఁ జెప్పుటకుఁగాఁజెప్పినకథా భాగముఁదలఁచిన నాకడుపు
మండుకొనిపోవుచున్నది పారిజాతములేకున్ననిచారములేదుగాని దీనికి
పరాభవమొనరించిన నామఃభనుమఃభను అయ్యాయట్టి మోగ్యత
నీజన్మమునకు సంపాదింపఁగలనా

ఆ! వె! తలఁచినంతనే తలగడుగద రిడుండ!

పసిబడువడగండ వానయసెడు!

నీతి నిజముగ శచినిసుమముగోరంగ!

మొరటికినిగలిగెను మోసమరయం!

దేవతాత్వమునకై కలువరించి కలువరించిచానపలసినదె మీనాక్షి;
శ్యామవచ్చినదా

(శ్యామప్రవేశించుచున్నది)

శ్యా- (స్వగతము) ఔరా కుతకల కెగడిన్న వారికిఁ ద్రేణువువచ్చినట్లుకా
ర్యగౌరవమునకై ముందు వెన్కలరయఁజాలని నాకు నాఁడోపదేశ
ము మరొవికారమునుమాన్పించేసినది ముఖ్యముగమూడుమాటలు చె
ప్పి సత్యకుసన్యాసివేషమువేసెన (ప్ర)కాశముగా)అమ్మా పిలిచితిరట
యీవేళ నేమిపనివచ్చినది

సత్య- తుదికార్యము నీచేతనేనెర వేర్పఁగోరుచుంటి నాకీదిమున మనసు
ననేమోపరితాపమగుచున్నది

శ్యా- ఊణమైన దాముకునికినట్టులేదె

సత్య- ఊణమున్నచో ఊణకాలమైన నిద్రింతును పెద్దకునుకుకునికెదచూ
డఁగలవు

శ్యా- వియోగతాపమునఁ జిక్కిలతాంతవియోగతాపమున సొక్కిశచీప
రాభవకారణమునఁ బొక్కుచున్న నీకు నిద్రినచ్చుటెట్లు

సత్య- నాకునానందకరమగు నుపాయమొకటికద్దు ఇంతప్పటినుంచినీచేతి
మీదుగా పెంచిపెద్దదానినిజేసితివికదా నాకవ్వుపొక్కుములకైతివిగదా

తుగ్గస్థితిగన్నులారఁగాంచితివి నావ్రాణి రిత్యాగమహాత్మనముఁ
జూచినీవింటికిఁగల్గుము ఇక నేనే మొగము ప్పొకొని రుక్తిఁజేరి గృష్ణునిఁ
జూడఁగలను పారిజాతమునాపెరిటరాటవలయు నేను జీవింపవలయు
అదికాదు ఇదివిల్వదు నాకెండునకుఁజింతలేదు కాని

గీ॥ ఎంతపాపిష్టురాలనో యింతినను!

శృష్టుడగు దేర మొక్కక కేలుఁబుగించి!

కాలఁదన్నితినాకాలు కాలిపోను!

తెలియనై తినినా తెల్పి తెల్లఁపారె॥

శ్యా- అత్తూ నీవుబుద్ధినుంతురాలవుకావా వెనుకముందు లరయవలదా
మగవారిమనసుమానునంటిది నంగిన గబాలునవంగును లేకున్నమో
డుసకుగాలిభయమా పురుషునిమనము కరిగిపవనసీతఁగు కరుగికున్న
పాపాఁము

సత్య- గీ॥ మోసపోతినాబుద్ధి బుద్ధిగాను!

పారిజాతములేకున్న భంగమేమి!

యద్ధిజనపారిజాతమీ యయ్యకాక!

కనుమశ్యామరో నాకర్మ గతినిమతిని॥

నాకాలముమారిపోయినది గాని నానవమోహనరూపుఁడు నాయం
దెట్టి నేరములున్నను సహించలేదా నాకోరికఁ దీర్చలేదా మన్నించలే
దా నేటికి నావ్రాతయిట్లయినది

శ్యా- కాలమొక్కతీరుగానుండదు నీవుకొలదికాలములోనుఖిమనుభవిం

పగలవు. పరుగిడప్రాస్తుపోవునా ఎప్పటికైన నీప్రియుడింటికి రాక
యుండునా

సత్య-ఎక్కడిమాట శ్యామా ఆమాగణమువేరు మున్నెన్నడైన ప్రణా
యకలహమున తూణకాలము మాట్లాడకపోయిన నా మనోరథము
నెరవేర్చనిది పడకటిల్లు దాటిదెఱుగునా? మగనిపట్టుబట్టి కోరిక
నెరవేర్చుకొనువారలుండరా వారలీయల్లరిపాలగుచుంటిరా
ఉ॥ కోపముగల్గువారలిలఁ గోటికి నొక్కరు లేకయున్నె వా
రేపనిఁ గోరినంబ్రియు లదేపనిగా నెరవేర్చకున్నె నా
పాపము బ్రీద్దలయ్యె భగవంతునిపై నలకూని దన్ని చీ
చీ పరితాపమొందగని నీ యనకుందురె చూచువారికన్॥

ఇప్పటికయిన నామాయదారిమండు తలకెక్కి చాటుచాటుగ నాన
వతిచేయుదుర్యోధకు లోబడి తిరిగిపోయెనుగాని నానుగఁడు నామా
ట కడుగుదాటునా కాని శ్యామా ఇకనా కాసౌఖ్యము కలుగదు
తలఁచిన నాగుండెలు వ్రయ్యలగుచున్నవి

ఉ॥ ఎన్నటికైన నా నరసుఁ డింటికివచ్చున వచ్చియుండినన్
గన్నులఁ జూచునా యదియు గల్గిన ముచ్చటలాడనాన నా
పున్నెముచేతఁ బల్కినను పొందులభించున పిచ్చిమాటలీ
కన్నులు కాలిపోయినవిగా నవమోహనరూపు చూడగన్॥

ఎన్నివిధముల సరిచూచుకొన్న నారాటము మానకున్నది

శ్యా-తల్లీ మగవారుచలచిత్తులు. పట్టుపట్టిన నుడుముపట్టుపట్టుదురు.
కొంచెమాకోపముతగ్గిన పూర్వముకన్న నెక్కుడు ప్రేమచూపుదురు

సత్య-ఈజన్మ కా మహామహుని ముఖారవిందదర్శనములభించున? భక్తాభీ

ప్రవరప్రదాన కల్పకకల్పమగు నా దేవదేవుని కరముస్పృశింప సమ
కూడున,

శ్యా-అమ్మా, ఎంతపాపిష్టివేళయోకాని నందనందనున కింత కార్పణ్య
మా, పరులకష్టసుఖముల విచారంపవలదా నిన్నీవిషయమున సాధింపఁ
జలపట్టినాడే. ఇంతకఠినుల సహవాసము కత్తిమీద సాను కష్టమె
సత్య-అట్లనకుమట్లనకుము.

మ॥ కరుణాసింధుఁడు నందనందనునకుఁ గార్పణ్యమాకల్ల సు
స్థిరమాతండు కృపాభుఁడీతరిని నాచిత్తబె దుష్టంబుగా
ధరహార్తిగని మ్రొక్కనైతిగద నాదౌర్భాగ్యమేమందునో
సరసాగ్రేసరచక్రవర్తి యిదె నా సాధింపఁగాఁ గాలమే॥

ఎవరెన్నిమాటలు చెప్పినను

గీ॥ వేతులారంగ నా కొంపఁ జెరుచుకొంటి

నన్ను మన్నింపవచ్చిన వెన్నుఁదన్ని

బుద్ధితక్కువ యీరీతిఁ బుగుషు వెనుక

ముందు నరయక తూలితి మందనుతిని॥

శ్యా-స్త్రీలకిదిమరియాదె. తమపై మోహముకలదని కొండపైవోతినిదె
మృని బిగిసి బీరిగిజలగుమరు. మగవారిమనసుకరుగునట్లు మాట
లాడు స్త్రీల కిప్పుడె కరువువచ్చినదె, కలియుగములో గలికమునకై
న నుండురో యుండరో

సత్య-శ్యామ? నీవుచెప్పినట్లు వినియుంటినిగాని స్వతంత్రముగా నొక్క
టియైనఁ గావించితివా, తుదకీస్థితివచ్చినది. తుదిమాటదక్కించుకొ
నుము. శయనాగారిముననుండు భర్త కనుకూలముగా ముచ్చటించు

ప్రసంగము నీకెక్కువ యనుభవమా?

శ్యా-“నస్తీస్వాతంత్య్రమహతి” యను ధర్మమతిక్రమించి స్వతంత్రము గాఁ గార్యమునెరవేర్ప మనకగునా? కాని నేనొక తుదియుపాయము చెప్పద వినెదరా?

సత్య-వినకున్న నాకార్యము నెరవేరకలదా, జీవితాశవిడిచిన నాకు నేకార్యమయిన నేమి, నామనోహరు నొక్కసారి చూపింపుము

శ్యా-(స్వగతము) నారదభగవాను లను గ్రహించినమంత మిప్పుడుపయోగపరచెద, (ప్రకటముగా) తమరామశోధ కిశోరుఁజూడనెంచినఁ దమరొక వేషమువేయవలయును

సత్య-వేసినవేషములు చాలవా? యీవేషములకు మోసపోవునా పిచ్చిదాన,

గీ॥ సాధుసజ్జనసంతాప శాంతికొరకు

క్రూర రాక్షసవంశ నిర్మూలమునకు

ధర్మసంస్థాపనాధా మీధరణి నెన్నొ

వేషములువేయుఁ గృష్ణుఁడో వెట్టిదాన॥

ఆ జగన్నాటక సూత్రధారున కెరుకపడని భూమిక మనమెట్లు ధరియింపఁగలము

గీ॥ వేషములకేమి యెన్నియోవేయవచ్చు

తొలుత శ్రీకృష్ణుఁగనుగొను దోవచెవుమ

చూచినంత నె లాభమా సొగసుకాని

పలుకువినఁజాలు భాగ్యంబు గలుగవలదె॥

నాగ్రహచార మేమియోకాని

గీ॥ వాడవాడలఁదిరిగెడు వాఁడునేడు

కండ్లబడకుండ నిదియేమి కర్మగతియొ

కనులగలిగిన గూబకుఁ గానఁబడునె

సూరుఁడెప్పుడు పుణ్యంబు శూన్యమాట॥

నాచేతులు చెడిపోయినవి. లేకయున్న నామనోహరు పాదంబు
ఱొత్తుకుందునా? నానోరు నొక్కుకొనిపోకున్న నొక్కపలుకు బం
గారమాయని బ్రతిమాలిన మాటలాడకుందునా? నాకాలు కాలిపో
యినది. లేకయుండినఁ దన్నుదునా? పుట్టినబుద్ధి పుల్లలతోగాని న
శింపదనునట్లు నాకోపము నాకొంపఁదీసినది. శ్యామా? నాకేవేషము
క్కరపట్టదుగాని చావువేషము వేయుము

శ్యా-అమ్మా! ఊణమునకొకబుద్ధి వలదునుమా? యిదియంతయు పిచ్చి
కోపమువలనఁబుట్టినది దీనికి మాయోపాయమువలనఁ గాని సాధిం
పరాదు. నాయుపాయము వింటివేని, పారిజాతము నీపెరటనాటింతు
ను. అట్లుచేయనైతినేని నాతలనొసంగెద మనమిద్దరమును ప్రాణప
రిత్యాగమహూత్సవ మేకకాలమం దనుభవంతము

సత్య-అది యెట్లునుతప్పదు. ఆశుభవర్తమానము చెప్పుము

శ్యా-కృష్ణమూర్తి నీపైఁగలమోహమున వసంతోద్ధానమున నున్నా
దావస్థనున్నవాఁడు. గాంధీగృతకలవాఁడు కాన పట్టుదలచే నీకడకు
రాకున్న నామదనదేవుఁడు తల్లిపై దయలేక తండ్రినివిడుచునా నా
మయ్యకందరు విందులే

అట్లనకుము. మగవారికి మగవారిపై ప్రేమగలుగుట స్వభావము.

కాతిధర్మము విడుచునా, కానిమ్ము నీవేమిచేయమనెదవు

శ్యా-నాయుపాయము కాదనకచేసెదవా? చేతఁజెయ్యడవలయు
సత్య-శచీపరాభవానుకూలముగను, రుక్మిణీ గర్వాపహరకముగ నెద్దిచే
యునున్నను సిద్ధము.

శ్యామ-అట్లయిన నిమోక సన్యాసివేషము జేయవలయు

సత్య-అదవారికిపరాభవకారణము కాదునాకే అయినదానినిదివరకెధరించి
తి నారదుఁడును నీవు నేకమయినన్నుపిచ్చిదానినిఁజేయుచున్నావుఇం
కనుసన్యాసమనఁగనెద్ది.

చ॥ కలకలలాడునాధుని మొగంబునుజూడఁగ నోడిపాడుక
న్నులువడిమూనుకొంటిని మ నోహరుమాటకు మారుబల్కుకే
జలమునలేచిపొమ్మని విసంబునుఁఁగుచు విత్తులూచుచే
నిలువెడఁగదోచినప్పుడె ధ రించితి భిక్షుకవేషమంగనా॥

గీ॥ నాథునెడఁబాయునాతిన న్యాసిగాదె

వేషమేలను నిజమెగా వేయనేల

వలయుసొమ్ముల? చీరెలా? పక్కసొగస?

యిదుగొసన్యాసి నైయుంటి నింకఁగలదె॥

ఇంకను నలుగురుదలలెత్తి చూడవలయునా?

శ్యా-(స్వగతము)గొప్పయింటిబిడ్డలబుద్ధులువేరు నారదుఁడునేను నేకమ
యినట్లుఁహించినది మనముజంకక నారదునిసంగతిఁ దెలియఁజేయక
తప్పించుకొనవలయు లేకున్ననాతలదక్కదు (ప్రకటముగా) సత్యభా
మా భార్యభర్తల కలహమననద్దము పై నీరువంటిది ధైర్యమునమ
గవాఁడెక్కుడందురు స్త్రీలుధైర్యసాహసములనెక్కుడందురు మఱి
యు మనజన్మముమాయలకుఁ బుట్టిగిల్లు కలహచీజములకుఁబంటభూ

మిమోసములకు మొదటికుంప అన్యతంబులకాకరము విలాసములకుఁ బాతర బాంకులకు భోగభూమి.

గీ॥ బాంకులాడిన గోడను బోలివరుల

కలవిగాకుండభేదింపఁ గలముమనము

పురుషుఁడొకవేళ బాంకిన ముందునిజము

బైటఁబడుగాదె దడిఁగట్టు భాతిజగతి

నీవెంతవిరహతాపమున సొక్కినను స్త్రీస్వభావమగుటచే నాశాబ్దంబునఁగట్టువడకమానవు కాబట్టి మాటలాడుచుంటివి కృష్ణుఁడీతరినంజ్వరావస్థనతిక్రమించి నున్మాదంబుననున్నవాడట ఒకానొకప్పుడు మూర్ఖావస్థనుజెంద నుంకించుచున్నవాడని కూడవింటివి కార్యానుకూలముగనెన్ని వేషములువేసినను వేయవచ్చును దానిచేమనకుఁగొరంతరాదు సర్పముతనపడిగను ముడుచుకొనిచచ్చి నట్లుపడియుండి మఁడూశమును పట్టుకొనునుదానిచే ఘణికిపరాభవమాపాండవులరణ్యవాసముచేసినపిమ్మట గదా రాజ్యపరిపాలనముజేయుచుండిరి ఇప్పుడు నీకేమితక్కునయైనది ఓర్వలేక పరులునిన్ను దూషింతురనియూ నీవు సంకోచించుచుంటివి. యిప్పుడు తలలెత్తి చూచువారలందరు పారిజాతము నీపెటటనాటినపుడు వారితల లొంచుకొనవలసినదె. కావున నేనుకయోగినీవేషము ధరించెద, నీవొక యతివేషముఁదాల్చుము

సత్య-నీమాటకు బదులుచెప్పటకు నోరురాకున్నది కాని అప్పటికి మన కార్యము కాకయున్న మనమే తలనొంచవలయు

సీ॥ దాసి? యలవాటులేనియకా పోసనఁబు
జేయ మూతిమీసలు కాలిపోయినట్లు
ఎన్నఁడెరుగని సన్యాసమిప్పుడయ్య
వారిఁజేయఁగాఁ గోతియకా భాతినాతి॥

ఉన్నదిగాక యుడుకుపిడుగనునట్లు తలవంపు ఘటిల్లకుకడ. తెలిసి
తెలియని వేషమువేయుట తెలివితక్కువకాదా

శ్యా-నన్నంత తెలివితక్కుదానినిగా నెంచితిరా? మీరణుమాత్రము సం
శయింపవలదు మనమీచీకటిదాటకమునుపె వసంతోద్యానమునకు
బోయి వారిచేసత్కారములంది పారిజాతము మనకొసంగునట్టులగోరి
పిమ్మట నిజస్వరూపముఁదెలిపి పరిపూర్ణమనోరథుల మగుదము
మూడవవానికిఁ దెలియకుండ నీరేయి భూమికనుధరింపుము

సత్య-ఇది నెరవేరుకార్యమా, కావలయు ప్రాయశ్చిత్తములన్నియునైన
పిమ్మటకాని యీఘటము నశింపదుకాబోలు

శ్యామ-తప్పక నెరవేరుచు నామాటకడ్డుచెప్పకుము నీవొకటియు. నేనొక
టియునా? నీకులోపముకలిగిన నాకుగాదా ధైర్యమవలంబింపుఁడు
నేనిపుడేవచ్చెద (అని నిష్క్రమించుచున్నది)

సత్య-(స్వగతము) “స్త్రీబుద్ధిఃప్రళయాంతకః” యనునట్లు గోటమను
ముకార్యమునకు గొడ్డండ్రనుపయోగపరిచినట్లు కొంచెముబ్రతిమా
లినఁ బరిపూర్ణమగు కార్యమునకు ముప్పతిప్పలుపడవలసివచ్చె ఆ
శ్రితవరప్రదాతయగు నాప్రభువుని యతివేషమునఁ గార్యము యా
చించఁజూడవలసి వచ్చెగదా? అప్పటికిని నెరవేరకున్నఁ బాదముల
పైబడి ప్రాణపరిత్యాగము చేసెదననిప్రాధికంచెద

గీ॥ బిందులోడలు నోడలు బండ్లుగాను

కాకమానున కాలంబుగడచుచుండ

చక్రమిలమీదఁ దిరుగఁగా జరుగకున్నె

క్రిందుమీదుగ మీదును క్రిందుగాను॥

వెన్నెలకాలమరిగినచో చీకటిరాకమానదు చీకటిబడినఁ దెల్లవారక
మానదు

శ్యామ-(శాటీలు కమండలము విభూతితోఁ బ్రవేశించుచున్నది) అమ్మా

తారతిత్వ రితంబున నీవస్త్రములుధరించవలయు తెల్లవారవచ్చినది

సత్య-నాధునినిరసించు పాపిష్ఠురాలింతకన్న నెక్కువయోగ్యత కలుగు

నా? బుద్ధులు భూములేలవలెనన్న వ్రాతలు వాకిళ్ళనూడ్చునన్నట్లు

నాకర్మమిట్లుకాలిపోయినది పువ్వులమ్మనచోటఁ గట్టెలనమ్మినట్లుశృం

గార భూమికనడుగుపడఁగఁజేసి భిక్షుకపేషమునుధరించిగదా కృష్ణా

• జూడవలయుదైవమా పరులమేలునకోర్కవివారి కెంతలోదిరుగుమరు

గుకల్పించితివి కోరికలన్నియుగుళ్లయ్యె

శ్యా-సత్య భామా యికిభూషణాలవనరమయిన సూదిపోటువలన ముం

దుకలుగుభాధకు చెనుకముందువిచారింతురా చెయినిటుదెమ్ము భూతి

నిఁబూయనిమ్ము

సత్య-ఆహా దైవమా

సీ॥ మలయజచ్చికా మహితమానామేన

భూతిఁజేతులఁదీసి పూయవలసె

వజ్రాలకమ్మల భాసిల్లుచెవులకు

రుద్రాక్షపడిగెలు గ్రుచ్చవలసె

జల్లారుబూటాల శాటిగప్పెడుమేనఁ

గామాయిశాటిల గప్పవలసె

క్రొమ్మడిమెడమీద గూర్చియుండుటమాని

చుట్టగాలిఖనెత్తి జుట్టవలసె

గీ॥ చెట్లతీవెలుగురైపు చేతితోడ

బ్రహ్మదండకమండలా బుట్టవలసె

తుడకునన్యాసివేషంబు దొరికె బియుని

గాలఁదన్నిన నిర్భాగ్యు రాలికింతె

శ్యామాతానొకటి తలఁప దైవమొకటి తలఁచునన్నట్లు నామూచ్చ
టలన్నియు నట్టేటఁగలసినవి.

గీ॥ కుచ్చితంబునుగలవారు కూలకూదె

తాముతీసినగతంబు తమకుగాదె

ఎవఁడుసూర్యుఁమీదగా నినుగఁబోయు

వానినెత్తి నెపడుఁగాని పడు నతో లగ॥

నావారంభలన్నియు వల్లకాడఁబునవిగదా

సీ॥ సవతి నెట్లుగనె న సాధింతుననువారంభ

జడగట్టితలవఁపు బడఁగఁజేసె

పతిచేతఁబొదంబు బట్టించుననువారంభ

పాదుకలీచేతఁ బట్టఁజేసె

యభినవభూషణం బొజ్జించుననువారంభ

యున్న భూషణములే సున్నచేసె

దొరరీతిఁగార్యంబు నెరవేతుఁననువాఁచ

దొంగవేసమువేయఁ దొడగఁజేసె

గీ॥ సునునిమసిబూసి నేరేడు కాయఁజేయు

వాఁచనామేనఁబూయించె భసితమౌర

తలఁపులన్నియుఁబ్రతికూల తనువహింప

భగ్నకృష్ణులైనవారెగా భాగవతులు

శ్యామా యింతకన్న పరాభవము కావలయునా? సమస్తాభరణభూ

షితురాలనయియున్ననారాకఁ గోరునాధునకభిముఖురాలనగు నేనీ

పాడువేసముతో స్వయముగాఁ బోవలసివచ్చెకదా

శ్యామ- తుమాఖన న్యాయముగనెన్నిసారులీ పరిదేవన మున్నావ్రభువునీ

కు నొంటిగానమస్కరించునవుడు విదలించితివి యిప్పుడాదయాశాలి

సభాముఖంబున నమస్కరించిన నీవేమనిదీవించెదవు

సత్య- అయ్యోనాపాడునాలుకకు దీవెనలుకూడునా?

శ్యామ- వెట్రికోపముగలచారికి వెనుకముందు యోచనలుండునా దీవిం

చినవుడు పలుకుమాటలను పాఠజాతమును గోరురీతియు మాగఁమ

ధ్యమందువచింతు నేనుఁగూడ రూపముమార్చవలసియున్నది కావు

నఁబోదమురమ్మ

సత్య- సిద్ధముగానున్నాను

గీ॥ పోయివచ్చెద శయనమా వుప్పవనికి

పోవుకార్యమునెరవేరి ముదముకలుగఁ

దిరిగివత్తునుశయనింతుఁ దిన్నగాను

లేకయున్నను తుదిచూపునీకునిదియె॥

(అనియిరువురు నిష్క్రమించుచున్నారు)

గద్య--ఇది మల్లాది వంశాచ్యుతరామ విరచిత

సత్యామోదచంద్రోదయంబునఁ

దృతీయాంకము

స త్వా మో ద చ ం దో ద య ము

చ తు థా కం క ము

ప్రశంసము ఉద్యానవనాంతర్భాగము.

(వసంతునితో విరహబాధనభినయించుచు గృష్ణుడు ప్రవేశించుచున్నాడు)

కృ- చెలికాడా యిప్పుడు నిశీధాటియుండునా

వసం- రామ రామ మీకు నిద్రచచ్చిపోయినదే ఒక్కకునుకు, కునుకుదు

రు అమయ్యా నాకనులు భగ్గున మండుచున్నవి నిదురతోసుకొనివచ్చుచున్నది,

కృ- (స్వగతము) నాకీతఁడు పరమహితఁడెకాని సకలవిద్యలయందారి

తేగినటులీవిషయమునఁ గుశాగ్రబుద్ధి కలవాఁడు కానట్లగుపడుచు

న్నవాఁడు (ప్రకటముగా) మితమా యెందుకీపాడునిద్రను గోరుచుంటివి.

గీ॥ బ్రతుకు కాలము సగముగాఁ బాడు సేయు

జదువు సంధ్యల వేళకుఁ జక్కవచ్చు

సుఖముఁ జెందఁగఁ బైపై ని సోకుచుండు

పాడు నిద్రను దలఁచగా వలమఁ సఖుఁడ॥

వసం- అయ్యయ్యో అయినవారికి నాకులు కానివారికిఁ గంచముల్నుట్లు

నిద్రలేకున్న బ్రతుకెక్కడిది ఆ బ్రహ్మదేవుఁడు దినమునకు నిరువది

మూడు గంటలన్నర పదినిముసముల యేబదియారు తృ టులకు పయి

గా నిద్రనిచ్చి నన్నన్నమువేళకు లేపిన నాకుసుఖముగానుండును య
న్యాయముగా నిద్రను నిందించుచున్నారె నిద్రసుఖము నిచ్చునది
కాదా?

కృష్ణ- ఆపునపుచు యీలోకములో సుషుప్తికన్నఁ దృప్తికరమగు వ
స్తువుగలదా

గీ॥ నిద్రలేకున్నదేహంబు నిలుచుటరుచు

దుఃఖమెంతైనగలిగిన దుడిచినైచు

గవ్వమెంతైనదేహికి క్షణములోన

సుఖముఁగలిగించునిద్రకు సూటికలదె॥

ఆహాసుఖకరమయిననిద్రకు నోచుకొనకపోతినిగదా

వసం- శివ శివ యీపాడునిద్ర మహారాజులకేల నిద్రమొగము దరిదు
లది నిస్సృల కాకలియొక్కవ లేమిడికలవారలకు పిల్లలతిశయము
కొంగుతాకినఁ జాలు డజనులకొద్ది వద్దనగా ముద్దువచ్చుమొద్దుల వం
టివారు బయటదేరుమరు ప్రభువులకు సంతానముకలుగు టగుదు గ
లిగిన దిగ్విజయాది కారులగుదును.

కృ- వసంతా యిప్పుడెన్నిఘడియలు దాటును

వ- భల్లునతెల్లవారినట్లున్నది దిక్కులునల్లగానున్నవె ఎంతోప్రాద్దునె
త్తిమీదకివచ్చినట్లున్నది చూచినీరవలయు నాపెద్దచుక్కను నేనుజీ
వించుఫట్టులేదండి నక్షత్రములు మినుకుమినుకునుని చల్లచుక్కలవ
లెనగుపడుచున్నవి

కృ- నాగాలినీకునుసోకియుండును నిజముగాఁదెల్లవారి యుండవచ్చు నా
మానసముస్వస్థతవహింపకున్నది యెల్లువహించును

నీ॥ పరులపంచనుజేరి బ్రతుకరెక్కలువచ్చి
 విచ్చి కూతలుగూయఁ జొచ్చెనొకఁడు
 పాండురోగముచేతఁ బడియుండికడుచండ్ర
 నిప్పులువెదజల్లు నీచుఁడొకఁడు
 దూపులేకయెమిన్ను కాపురంబుగనుండి
 పైబడితెగఁగాల్పు పాపియొకఁడు
 చెఱసాలఁబడియుండి చేటుపాటుచులేక
 తలచిమ్ముఘటియించు ఖలుఁడొకఁడు॥

గీ॥ కసరుకాయలుమెక్కియు కడుపునిండ
 రామరామనిదబ్బర లాడునొకడు
 కలదెక్షణమైననూపిరి విడువఁగాను
 దుష్టలోకమువిడఁబడి కష్టమిడఁగ॥

మఱియు

గీ॥ బర్హి గనుగొన్ననీవేళ బర్హియయ్యె
 కోకిలంబయ్యెనీయెడఁ గోకిలమ్ము
 యాశుగంబయ్యెనీతఱి నాశుగంబు
 భ్రమరమాయెను భ్రమరమై భ్రమయొనిజ మొ॥

వనం- నిజమె నిజముకాకేమి రాత్రితెల్లవారినదనుటకు సందియమా దే
 వరవారిదేహము తెల్లవారినది నాకునిద్దురచేత రాత్రివల్లుదెలియకు
 న్నవి తమకెందుచేతనోజగంబంతయుఁ దారుమారుగా గానఁబడు
 చున్నది.

కృ- ఎందుచేతనోయని సందియమేల మోహపిశాచమావరించినదాది

దినదినప్రవర్ధమానమై తాపమతిశయించుచునేయున్నది

చ॥ నిలిచినఁగూరుచున్న గమనించినఁ బండినఁజూచుచున్నలో

పలనువంపించినన్ బయట బంగరుగద్దయనున్న నెమ్మదిన్

దలఁచినఁబల్కినన్మఱియుఁ బొడిచిమూగను బోలియున్ననా

తలఁపుననిల్చి సత్యప్రమ దంబునొనర్చును మున్నుమిత్రమా॥

వసం- మున్ననగా నిప్పుడుకాదనియా?

కృ- సంశయమా కడుపునఁబుట్టినపుత్రుడు కష్టంబులనిడుచుండ పరులనే
లను దూరవలయు

గీ॥ వంశమర్యాద నట్టేటఁ బాతిపెట్టి

పగనుతండ్రిని సాధించు వాడుకొడుకె

తండ్రిసౌఖ్యంబు మదిలోనఁ దలచువాడు

పుత్రుఁడనజెల్లులేనిచో శత్రువగును॥

పుత్రులొకవేళ శత్రువులగుదురునుమా

గీ॥ తల్లిముద్దునఁ బెంచదె పిల్లవానిఁ

బతికిహితముగవర్తింప వలసినపుడు

బిడ్డడేడ్చినఁదల్లికి విసుగువచ్చి

వీడునాపాలశత్రువై విడిసెననదె॥

పసితనంబునమాతకు యశాననంబునఁ దండ్రిపుత్రులు మిత్రులు గూ

డకారు

వసం- (స్వగతము) మాటలనందడినిబడి పిచ్చిఘోరణిప్రారంభించినవాఁడు

(ప్రకటముగా) మీరీపూట పలహారమయినఁ జేయకపోతిరి

కృ- జీవితాశపడికుంటిననియా మీయభిప్రాయము

వసం- మీరుబయటబడితిరిగాన నేనడుగవలసివచ్చినది ప్రభువుల కేమిలో
పమయినది

కృ - లోపముకానిదెద్ది లోకములో గవ్వలబులదూలించి యిష్టంబులబూ
రించువస్తువెద్దియోచెప్పుము

వసం- అదిపెద్దసంగతియా? చెప్పెదనువినుండు

సీ॥ కంఠకాసులపేరు కలిగియుండినజాలు

పడతులందున పతివ్రతలువారు

పోగులతమ్మెట్లు మురుగులుండినజాలు

న్యాయవేత్తలముందు నడుచువారు

మేడలుమిద్దెనీ పాడనుండినజాలు

ధర్మవేత్తలలోనఁ దగినవారు

తలబట్టమొలబట్ట వెలగల్గిననుజాలు

పూజ్యపంక్తికిముందు బోవువారు

గీ॥ బుట్టిమీసాలుత్రిప్పగ గిట్టుచెప్పు

దొడగనుండినజాలును దొడ్డవాఁడు

సంచులుండిననందకు మంచివారు

కొక్కెనీడేసుధనలక్ష్మి గూడియున్న

ఎన్నికొంపలుగూల్చినను ఆమహాలక్ష్మి ఆచిన్నమ్మయా భాగ్యదేవత

నెత్తికెక్కిన నెక్కడలేనిబుద్ధియు నెక్కడలేనిచాకచక్యత యె

క్కడలేనిచక్కదనము మర్యాద పెద్దరికము చదువు సంధ్య తాక్యము

వైదికము నిష్ఠ నీలు లెన్నియోపుట్టివచ్చును నాకదియెమంచివస్తువు

కృ - అన్నన్నా యెంతపొరబడుచుంటివి

తే॥ గీ॥ ఉండనిల్లునుమంచంబు పండగాను

తినుటకన్నము వస్త్రంబు తిన్నగాను

లేకయుండిన గవ్వంబు లెన్నియొన్న

మాపిసుఖములనియ్యఁగా నొపుభార్య॥

కావున బ్రేయసీవియోగముకన్నఁ గవ్వముజాయాసమాగమముక
న్న సుఖమును లోకమునలేవునుమ

వసం- ఆయ్యామలయపర్వతమునందలి కిరారవనిలలు మంచిగంధపుత్ర
రువులచేఁ గూడొండుకొనుచుందురట ఆకూడుగుమగుమలాడుచుం
డునా

కృ- (స్వగతము) అతిపరిచిత యాదవజ్ఞానంతతగమనాదనాదరో భవ
తి, యనుసీతినాకుఁ దెలియుచేయుచున్నాఁడు (ప్రకటముగా) మిత్ర
మా కవ్వసుఖములు స్వభావాను సారములుగానుండును లోకము భిన్న
రుచికలదికాదా

వసం- ఆడువాండ్రకలునునిచ్చిన మనమాటవినరండి

కృ-ఎంతపిచ్చివాఁడవోయిమహాకులప్రసూతులగువారలెప్పుడును భరణ
లఁ దిరస్కరించరు అదిసామాన్యల విషయము

వసం-అటులయిన తమకీ విచారమేల

కృ-ప్రకృతికోమలమగు నాప్రియురాలియెడ నపరాధమొనర్చి యుంటి

వసం-(స్వగతము) గొప్పగొప్ప స్త్రీలములలో నన్యగాలకయధికారము
న కయ్యగాలుక గడగడలాడుచుందురు (ప్రకటముగా) సాధువతక-
నగలవారు పగులపై నేరములాపాదెందుగా

కృ-ఈతఁడు సర్వభావనామోడల నొనర్చుచకార్యమెరిగి యుపయోగము
 ర్థములు నాటునట్లు పలుకుచున్నాఁడు (ప్రకాశముగా) న్యాయము
 నకు శ్రీలని పురుషులని భేదముకలదా సేరమున కందఱు శిక్షణ
 యులె

వసం-అదినిజమె ఆపదలుకాపురములు సేయునా దోక్షముల పీటలుపె
 ట్టుకొనునా మనవల్ల సేరముండిన గాఢవాంఛ శలొం రాదది
 సేనన్మ గారిరడకేగి బ్రతిమాలుకొనియెద

కృ-మిత్రనా

సీ॥ మరునిల్లెనిదేర పరిచిపైకొని

నెలతేనివజ్రపు కలశమునగ

పాంథాళిస్కందముంబు బగలంబుగానెంచు

పరిగుణంబు చిత్రమనగ

మోహపారావార మునబంధమత్సారి

తెలివబట్టెగఁజెల్పు దీపహనగ

పరిహులదూరింప మరుడలికముఁగాల్చు

జలువను నిస్సల గురికయనగ

తే॥ గీ॥ పుష్పశరఁడను శమన్తుడు పోచిగంచి

విజయోగులయొక్కలఁ బోలుచున్న

పెచ్చిఁగి నడువలెను విదహనగ

దోషములను వివరింప వలెను

వీరభూతి శత్రువులను విజృంభింప నున్నాఁడు దనుకొను

చుండ నీనాచునున్నాఁడు ముగించును వె

వసం-ఈచంద్రునికా ఘోషేణి దగ్ధన ముసంగించిన నయ్య గారితములను
గంటగలదు

కృ-నీవెటులగా చాకార్యమొసరి వ-గలదు

వసం-అనుమతముల అనుమతములను అనుమతములను అనుమతములను

కృ-ఏమిచ్చినాడో అట్టి వానిని అనుమతము

వసం-అట్టివా ప్రాగ్విజ్ఞానము నింపెను

కృ-అట్టివాదోయి

వసం-నాకు తెలిసింది నా నా ద్విగతన మనుచాటకంబొకటి జేవతలచే
నేటిరాత్రికి యిద్దరూపకమునం బ్రదర్శించునునని చల్లగా శుద్ధాంత
మునకొక వాదనబడి నాకు కలుగున గారిజాత వృక్షనందీర్థనము
గూడ గూడునొకటింది నిర్వర్తనాగ్రహణా వ్రోటకరుదెంచు నటుల
జేసిద

కృ- నూనూపాయనములకు కలరా

వసం-చేయునది మీర గానములకాదా దొంగితనముగా నెన్ని వెన్నము
ద్దలు మీకిచ్చుగో నింపింను అమ్మ గారొక పేర వుప్పుమును
కోరునేమి

కృ-కోరిన జతగూర్చజాలమా

వసం-అట్టియైన చుక్కలనుగానుగడియారో నమ్మ గారిక్కడ వ్రాలు
నట్లు చేయుదు

కృ-ఈనుగతి వెలువరించగలదో

వసం-ఈ కృష్ణ వేదములను అనుమతములను అనుమతములను అనుమతములను

లునేతులఁ ద్రొక్కిపెట్టి మితిలేనియజ్ఞముల శధ్వరమొనరించినాను
పైసలుపెట్టగా బెట్టఁగాఁ గొంచమయిన గాంభీర్యత రాకయుండు
నా పోయివచ్చెద (అనినిష్క్రమించుచున్నాడు)

కృ- వసంతుని పంపుటకన్న నేనుపోవుటయు క్తమేమొ లోకానందకరుం
డయిన జండ్రుఁడు నాతోవిరోధముసాధించుచున్నవాఁడు వసంతా
గమనము నామనోవనికి వసంతాగమనమయినచో నరియే లేనిచో
నేనేపోయెద కన్నులుతిరుగుచున్నవి నిముషమాత్రము శయనించెద
(శయనించుచున్నాడు)

(వనప్రాంతమున యోగినీవేషములతో సత్యభామయు శ్యామయు
ప్రవేశించుచున్నారు)

శ్యామ-అమ్మా ధైర్యమవలంబింపవలయు ముఖ్యముగ మూడుమాట
లతో గార్యముసాధింపవలయు. సర్వము నేను వచింపఁగలదానను
నేనుచెప్పిన మాటలన్నియు జ్ఞాపకముకలవా

సత్య-జ్ఞాపకములేకపోవుటెట్లు

గీ॥ తలఁచినంతనె గుండెలు తల్లడిల్లు

చుండు గనుగొన్న రూపంబు షోభమొదవు

చుండుఁ గృష్ణనిముందర సుండుటెట్లు

చేతగాదిది శ్యామరొ రోతకాని॥

మఱియు

గీ॥ మబ్బుఁగనుగొని మనమున నుబ్బిచెరువు

కట్టఁ దెగఁగొట్టుజూట్టుని కటశి రామ

రామ యీరీతి సన్యాసివ్రాతయెచట

[పాప్తమామెను కలుగుబోధలముముందు]

నాకా పారుజాతచుక్కరపట్టదు జీవితాసయఁజెల్లిపోయినది లేనిపో
ని మనోవ్యధ నాదేహమంతయు తగలపెట్టుచున్నది శ్యామా న
న్నవిడిచిపెట్టుము

గీ॥ సకలసౌఖ్యంబులా పారుజాతమెపుడు

ప్రియఁడు రుక్మిణికర్పింఁచె బ్రేమతోడ

నవుడతరెను బ్రతుకఁగా నొనెనాకు

మొండిఘటమిది పోవకయుండెగాని॥

నే నేమొగముపెట్టుకొని మనోహరుచెంతకరుదెంతును

శ్యామ-ఓహూ తిరిగిమొదలుపెట్టితిరె. యిదియంతయు గతించినవి
షయమె. గంటనుండి నానోగు నొప్పిపెట్టునట్లు మాగ్గమధ్యము
నందు జెప్పినదంతయు నాకప్పగించితిరె కార్యము సాధించుటగౌరవ
ముకొని కాదని, కూడదని, సిగ్గుని, తలవంపులని, యిట్లని, యట్లని
చాలుమూలలేని పిరికిమందు నేవించఁగూడదు

సత్య-శ్యామా! నానాధుఁడు నన్నుజూడగనే గుర్తింపజాలకుండునా
యింతప్పటినుండి యెత్తుపోత్తునఁ బెరిగినట్లుంటిమికదా ధ్వనినైన గు
ర్తింపకుండునా? క్షదికూడ నాకొకపరాధవము పరీవాదము

శ్యామ-ఆతఁడెరుగనివాఁడుకాదు ప్రకృతిమాఁకుహానుభావుఁ డున్మాడా
వడ్డలోనుంచుటచే దప్పకచూరబడును

సత్య-అట్లయిన సున్మాదావస్థతో నాకొనంగిన పుచ్చరప్రదాన మెట్లు
నిశ్చయము

శ్యామ-సత్యవంతులు పరిహాసమునకైనఁ గలనైన సత్యమాడరు పర
ప్రదానమొనంగిస్థగొక కుంకుమచిహ్నము పాస్త్రంబుననుండునట్లొన
రింపుము కార్యమునెరవేరును

సత్య-అట్లయిన నేనొపరించఁదగిన కార్యవైది

శ్యామ-నందనందనుండు మీనామాక్షరంబులఁగోరిన నేనొని వచింపవ
లయునో జ్ఞాపకముకలదా

సత్య-(యోజించి) నామాననము స్వస్థతవహించినదా

గీ॥ వడ్లు పెరుగునకలిపిన బొత్తినాకు

చిత్తమంతయుఁ గలతరు వెందియిందె

మరిచిపోయితి నాపేరుహందముతిని

నొరుమెదఁపింపసిగ్గు నారినాకు॥

శ్యామ-కార్యమునెరవేరసంపదకు నీచాతుర్యము జ్ఞాపకము దేవర
వారి నొమము సత్యామోదచంద్రులని పది పపలందు

సత్య-నేను సందీర్ఘముగా వచింపఁదగుప కృములన్నియు నీవే ముందుప
లుకుచుండవలయు

శ్యామ-అట్లయినఁ బోవుదములెందు యనియె పశుతోవ్యానము గో
స్తనీలతాపంబమున నీప్రియుఁడు మానంతికాగమనముఁగోరు రసా
లమునలె నిలిచియున్నవాఁడు నీకార్యము తిప్పకఘటఁపఁగలదు

సత్య-సత్యమే కావచ్చు

గీ॥ అడుగుముందడఁ దడఁబడునన్మ నాకు

నో పలు పెదకాదె కడుపడి జనకలిగె

సత్య-నీమనోభీష్టము నెరవేరకుండునా (అనికద్యైసనమునగూర్చుండును)

శ్యామ-ధైర్యమును విడిచిపెట్టుకుండు (అనిచాటున నిలబడుచున్నది)

కృష్ణ-వసంతా సత్యభామ యేమిచేయుచున్నది

శ్యామ-మారువేసముతో భగవంతుని సేవించుచున్నది

కృష్ణ-వేసము మారిపోయినదా నాపాపకనులా మనోహరాకృతిని జూ

డవుకాబోలును

శ్యామ-(రహస్యముగా) మీయందుకలప్రేమ తేటతెల్లమాయెనా (ప్ర)

మీరుచూడదలచిన వేసములుమారకుండునా

కృష్ణ-ఏప్రదేశములాపాదము లలంకరించుచున్నవో కనుగొంటినా

శ్యామ-ఏప్రదేశమననేల నీప్రదేశమే దేవర కనులువిప్పిచూడుడు

కృష్ణ-ఏమిగాభాగ్యరేఖ (అనిలేచి కన్నులువిప్పి యోగివేషముధరించి

న సత్యభామను చూచుచున్నాడు స్వ) నేను మేలుకొంటినా? ని

ద్రించితినా? యిదిస్వప్నమా, జాగ్రదవస్థయా, ఐంద్రజాలికమా నా

మిత్రుడేడి. ఈమహానుభావుడెవరు పీఠీ శృంగారవనికి నేలరావల

సివచ్చె ఏమేమియో కలవరించినట్లుంటి, మతిభ్రమణ నేమనుకొం

టినో, వినియుండిరా, వినియున్న శపించకమానుదురా అన్నిటికి

నమస్కరించుట యావశ్యకముకదా (అని నమస్కరించి మహాత్మా

మిమ్ముల నెదుర్కొని వందనమాచరించని సేవకుని తప్పును కప్పి

పెట్టవలయు

చ! మునికులరోహిణీరమణ భూరితపోధన లోకవండ్య న

జ్ఞననుతకీర్తిపాత్ర భవసాగరతారణ యూసపాత్రమా

జనిమరణాదిరోగ హర శర్వపద స్థితచిత్త భృంగవం

దన మొసరింతు నాయభిమతంబొనగూడ ననుగ్రహింపుమా॥

మత్కృతానేక జన్మపుణ్యపరిపాకవశంబున దేవగణాదిదర్శనంబు ల

భించె మద్వాంఛిత మవార్యముగా నెరవేరకుండునా

పత్య-(కనులువిప్పి స్మరణనభినయించుచున్నది)

చ॥ తెలిసి భవస్యనోరభము దివ్యస్వగంచితదృష్టిచేత న

తుల జనితోత్తమాంగియొక కోరికఁగోరఁగఁ జేయకుంటన్యా

కులతఁ దిరస్కరింప నది కోపముకల్గి పరిత్యజించి యీ

బలితఁపు కానువేదనకుఁ బొల్పడియుంట తటస్థమాయెగా॥

తెలిసి తెలియక కష్టసుఖంబులవిచారింపక నస్తువపైగల్గుపేమచే పి

యురాండ్రు కొండపైకోతినిఁ దెమ్మనుచుందుకు సమధులగు మీ

వంటివారాకోర్కె నెరవేర్చుకున్న దరిదులకోరికలు మనంబున జీ

ణకంబుకావలసినదెకదా. నదాన్యశేఖరులయి లోకసంరక్షణాధిక

మనతరించిన మిమ్ములనాశ్రయించిన మాకోర్కె వీర్కెలెత్తుకున్న

మమ్ముల దరిజేర్చువారెవరు

కృష్ణ-ఓహూ దేవరవానికి భూతభవిష్యద్వృత్తమానంబులు కరతలా

మలకంబులుకదా అకారణభూతదయాంతకంగులై తాము దయచే

యుటచే విచారసాగరమునుండి తొలఁగింపఁబడితి తొలుత నానం

దియముల దీర్పజేడెద

నీ॥ ఏకంశమునజన్మ మించారెవోగాలి

ఎ కష్టమందను భక్యములై

ఏతల్లితండ్రుల కీరుజన్మించిరో

పుణ్యాత్ములనవారె పూజ్యతములు

ఏదేశమిలమీద నిచ్చె వాసముమీకుఁ

బుడమినెన్నఁగనద్ది పుణ్యతమము

ఏవర్ణములచేత నేపారెనామమా

వర్ణసమితియె సువర్ణతమము

గీ॥ పుడమినెప్పుడు తమమైత్రి పోలుపుమీర

సలుపుచుండెనొ వాఁడెగా సఖలతముఁడు

గాన నానినిదెలియఁగ మానసంబు

తొట్రుపడుచుండె దేవరా తొలుతచెపుడు!

సత్య-సర్వభూతాంతరాత్ములగు మీ కేను క్రొత్తగాను నానోటఁదా
ము విశఁగోరితిరిగాన జెప్పెదనాలకింపుడు

గీ॥ నాకు మీతోడ మైత్రియే నందతనయ

యిదియెదేశంబు వంశంబు నిదియె గృహము

నిన్నుమరిగినఁ దలిదండ్రు లెన్ననానె

పేరుపేరేల సత్యమేపేరు జగతి!

ఈవంశము, యీపేరు, యీగోత్రము, యీతలిదండ్రులు యీశరీ
రము కల్పితములుకాని యథార్థములా. అసత్యమునవీచారమే
ల సత్యారామవిహారముసలుపవలయు “సత్యంజ్ఞానమనంతంబ్రహ్మే”
త్యాది శృత్యధికంబులవిచారించి నీచే నీప్రీతార్థంబు నడయనే
జెంచితి నాకోరిక పరిపూర్ణముగానెరవేర్చి ప్రేమాతిశయంబువ్యక్తి
కరింపవలయు

శ్యామ-(స్వ) మధ్యేమాగ్నమునందు నోటమాటరానియట్లు నటించిన
దికాని తెగబడిమాట్లాడుటకుఁ బ్రారంభించినది కార్యము నెరవేర్ప
గలదు ధైర్యమువహింపనిదియె తరియని చేసన్న సేసెద (అని చేస
న్న చేయుచున్నది)

కృ-ఛాత్రునికాజ్ఞానోసంగవలయు కాని విన్నవింపవలయునా సాధుసంద
ర్భమునకై వేచియున్న నాకు మహాత్ములనిదేశము నెరవేర్చుటక
న్న ముఖ్యమెద్ది

సత్య-అట్లయిన గోపాలా! నీవీసంతోద్యాసమున నబలావిప్రయుక్తుండ
వై కృశించినట్లుగుపడుచుండెదవేల

కృ-నావిషయముచూడగనే మహాత్ములకు స్పష్టమయినది కాలానుగుణ్య
మై బుద్ధిప్రసరించునుగదా

సత్య-సాత్రాజితీవిషయ వివాదమేముఖ్యకారణమా

కృ-మహాత్ముల కింతస్పష్టముగాఁ దెలియఁదగిన కారణమెద్దియో వినంద
గునేని ఛాత్రుఁడు వివరింపగోరుచున్నాఁడు

సత్య-(స్వ) నాకోర్కె నెరవేరినది నావాఙ్మధుర్యవై పుణ్యముల నగుకరి
చి స్వగ్గణమునందు నాకు శచీదేవిచేలభించిన పరాభవమునకుఁ బ్రతి
క్రియఁగావించెద (పఱి) సీకుఁగా మనోవాక్కాయ కర్మముల నన్న
ణజేయువారికి ముల్లోకములు మునివేళ్లమెట్టి రావచ్చునుగదా

కృ-కాపున

సత్య-కాపున మొన్న స్వగ్గణమునకేగియుంటి నచ్చట నీవృత్తాంతము తే
టపడియె

కృ-అదియెట్లు

సత్య-సత్యభామ పారిజాతముపై గల మోహంబున నీచేదిరస్కరింపబడి
ప్రాణత్యాగమునకుత్సహించి చెలికత్తెయగుశ్యామచే ప్రేరింపబడి
శచీదేవిచే తత్కార్యంబు కరవేర్పదలచి స్వర్గమునకటదెంచి విఫ
లమనోరథయయ్యె. నేనాప్రసంగము చెపులారవినియుంటి

కృ-చ" వెలదిమనోభవాన్ని హావదనసాక్షి- శచీగృహంబుకై
వెలువడి పారుజాతముట వేడగ యాచనభంగమామెనా
పెలుచనగల్పవృక్షము వేరులదెంచి ప్రియాగృహంబునకొ
నిలిపెద రెప్పపాలున జనించగదీనత యింద్రురాణికికొ॥

వెయ్యారుమారులు తనమగనికి రాజ్యముప్పించిన విశ్వాసమునైన మ
నంబున దలచుకొనలేదుకాబోలు

శ్యామ-(న్న) మోహసాగరమున్నలయినవారికి వచింపఁగూడని వాక్య
ములుండవుకదా. (ప్ర) దేవరలకుఁ దెలియనివాతలుండవు కా
ని తానొనరించిన పరోపకారము ప్రకటింపఁగూడదు

కృ-ఆర్యోపదేశము శిరసావహించవలసినదె

సత్య-పాపమాసత్యభామ నిలువునీరయి స్వర్గమునుండి వచ్చినత్రోవ ప
ట్టినది

కృ- గీ॥ ఔర ప్రియురాలికింతటి ఘోరచింత
కలుగనాయెను పుష్పంబువలచియుంట
దెలిసియుండిన వృక్షంబు దెచ్చియిచ్చి
ముదము నునగూర్తుకొ ప్రియురాలిమదికినిజము॥

సత్య-మించినదిలేదు ఇప్పుడాసత్యభామ పారుజాతలతాంతముపై భ్రేమ

వీడినను శచీపరాభవాగ్నిచే గృశించుచున్నది

కృ-అంతఃపురప్రవిష్టురాలయినచో మానసంతుఁడు తోడ్కొనిరాగలఁడు

సత్య-కృష్ణా తెలిసినవిషయము ముచ్చటించనిచో నన్యతముబల్కిన వాస

మువచ్చునని చెప్పవలసె స్వగృహమునఁ గార్యముసాధించలేక లజ్జిం

చి ప్రకృతము నావశ జోగివేషము ధరించి ద్వారకాంతఃపురమునుం

డి బయలువెడలినది మీవసంతునికెట్టుచిక్కును

కృ- గీ॥ పిడుగుబోలినదీమాట దుడుకుతనము

చేసె ప్రియురాలు తగున సన్యాసిగాగ

శ్యామ-ఋషిచంద్రులుత్యేక్షించినారుకాని వేసముమారలేదు

సత్య-(న్న) జోగివేసనునుపేరు చెప్పినంతమాత్రమున నేదిగులుపడితిరన్నా

రభావముసూచించె ఆసంగతి వెలువరింపఁగూడదు

నాత్మ సన్యాసమొనరింపనాయెగాని

రూపుదిలకింప పూర్వంపురూపెకృష్ణ॥

కృ-అట్లయిన మహాత్మా శుద్ధాంతమునుండి బయలువెడలినదాటిరె ప్ర

యాణమెచ్చటికో యెన్నిదినములాయెనో

సత్య-ఎన్నిదినంబులెక్కడిది ఇఁకాదిపుడే పసంతోద్యావప్రాంతమునఁ బో

వుచున్నది మనుజుప్రయత్నముచే నేనెన్నివిధముల ప్రయత్నించినను

తలవంచుకొనిపోవుచున్నదె మాశ్యామాకుని బంపి నీమారుగా బిలి

పింతునా శ్యామాకా సత్యభామను నీవుచూచితివికదా

కృ- మత్త॥తాపసోత్తమ విప్రమోగుల తాపమార్పఁగఁ గావుగా

ప్రవాపుమీరలెకాకయెవ్వరు రక్షకుల్ జగతీస్థలిన్

సత్య- గోవబాలకస్తాత్యమేలచు గూడదీపనిజేయనీ

దాపుఁగోరితిఁగానఁజేయఁగఁ దప్పుగాదనియెంచుమా॥

కృ-తాము బీవన్మక్తులయినను లోకసంరక్షణాధికమనేక సత్కార్య
ముల నొసరించుచుందు

సత్య-శ్యామాకా దేశత్యాగముచేయనెంచు సత్యభామను నారాకనిరీ
క్షించుచుండుమనుము. భగవంతుని దర్శనమాచరించి వ్రసంగించు
చుండినట్లు తెలియఁజేయుము

కృ-మోహవేశముననుండువారు పెద్దలశాసనోల్లంఘనంబు గోవించకుం
డుటదుర్లభంబు

సత్య-నీవింతకుముందొక స్వప్నమునుగాంచి యుంటివిగదా

కృ-శాపాయుధులచెంతమనమునకు దాపరికముండునా చిత్తము

సత్య-అప్పుడునీవనినమాట చెల్లింతువా

కృ-స్వప్నవృత్తాంతములు జాగ్రత్తయందు సత్యములా

సత్య-జాగ్రత్స్వప్నములు రెండును సుషుప్తియందు సత్యములా

కృ-మహాత్ముల కడబదులుచెప్పవచ్చునా

సత్య-మాకోర్కె నెరవేర్చెదననిచెప్పియుంటివిగదా

కృ-లోకములు తలక్రిందులయినను నాలుకతిరుగుడు బడునా

సత్య-అటులయినపాపజాతమాసత్యభామపరట నాపదనని చేతచెయ్యి

డినచో మంత్రమహాత్వంబున నాసత్యనిటకు దెప్పించెద

కృ-స్వలోకపదాధిక మీభూతలంబునస్థాపింపనగునా

సత్య- గీ॥ తృణముమేరువ మేరువ తృణముగాద

పువ్వునజంబు వజంబు పువ్వుగాద

ఘనుడుచీచుడునీమడు ఘనుడుకాడ

దేవనీకృపగననట్టి దోసకలదె॥

కృ- బ్రహ్మగ్యుల వాణివ్యసనముగాఁ జేయనెవ్వఁడు సాహసించు

సత్య- అటులయిన గుంకుమరేకాంకితంబగు నీహస్తము నాహస్తమం
దిడుడు

కృ-మనసాదత్తమగు కాశ్యముకలె కాలుకంటెక్కుడనియా యాద్య
నిశ్చయము

సత్య-ప్రేమనీమనోనిశ్చయమునకుగాని భగవద్వాక్యంబునకన్యధాత్వంబు
కలుగుననికాదు

కృ-నూనిసన్నిధానంబున సత్యభామకేల నిశ్చయముగాదు

సత్య-ఘటికాసిద్ధిచే సీప్రియురాలినిటకు రప్పించిన వేమిచటనుండరాదు

కృ-మహిమకారులగు మహాశ్ములు దంపతులచే వందనములంద వ
లదా

సత్య-మ! గురువాక్యంబు పరిత్యజింపఁదగదో గోపాలజాయాపతుల్

సరిగానుక్కెడనుండఁ జూడకుమ శిష్యాయంచుఱాసించెనా

కరణింజేసితి నింతవట్టుభగవత్కైంకర్యమెట్లైననా

తరుణీప్రాణము నిఁచనెంచితినిలేదా నాకుగార్యంబిలన్॥

పగోపకారాధకమిదంశరీరమనుస్మృతిమద్గుఱునరుండుపక్షిఁచటచే నీ

సాధానోద్యోగంబునకయి ననుకూలించవలసె లేనిచోసర్వసంగ ప

రిత్యాగులకు మాకీసాంసారికగోష్ఠియేల కానచియ్యది సత్యభామవా

స్తంబని నమ్మి కుంకుమ రేకాంకితంబగు నీకరంబీకరంబున నుంచుము,
 నీకొకనిదర్శనముగూడనగుపడును నాచేతియందేలాటిచిహ్నములేర్ప
 రచెదనో నీప్రియురాలిపాణి పల్లంబున నవియేచూడగలవు నీమ
 నోనిశ్చయమునకును నీపాదపద్మముల నారాధించిన మాబోంట్లకుక
 లుగు మహాత్యంబులోకంబున విశదంబుకాగలదనియు శపథంబుగో
 రవలసె

కృ-పొడితులవ యోగ్యమనన్య ధారించనగునా

గీ॥ నాతరాష్ట్రలసమయింప ధర్మసుతుని
 ట్టమేలింపనేయొట్టు పెట్టినానొ
 దేననాధునిదూలించి దివ్యతగువు
 వ్రేళ్లబెగలించనాయొట్టు పెట్టుచుంటి

ఇదియెసత్యాగ్రహదానంబుచేత జెయ్యడుచున్నాడు
 సత్య-తెలివి తేటలుకలిగి కార్యముసాధించుకొంటిని దేహమా నీసన్యాసి
 వేషమగుపడకుండఁ దప్పించుకొనఁ ద్వరగలేచిపోము

గీ॥ సత్యభామాముఖాంభోజ చంచరీక
 రాజకన్యామనోవాధిన్ రాజహంస
 పోయివచ్చె దసెలఁగిమ్మ పాలఁతినినుత
 నేయ్యమీరఁగనొనగూర్పు నీరజాక్ష॥

కృ-(నమస్కరించుచున్నాడు)

గీ॥ దాసుఁడొనరించునేరంబు మాసిపోద
 దండమిడఁగనుధన్యాత్మ ధరణిబడిన
 చండభాసునికేరణంబుసమసిపోన

లిమిరమంకేల జంకంగ దేవమాని

పరస్పరానురాగంబుకలమా యిరువురిననుస్కృతంబులందకయేచనుచుం
టిరిగదా

సత్య-నేనీలికుంజాగారముననాడి తిరిగోధానముననుంచిమాట్లచూపముచే
మీయిరవురిచక్కలు చూచుమిగతద సత్యాప్తదానంబుమనువల
దునుమానానాగిల్లుదేననున్నది) కృపాకాయాదంశకమండంబులం
గొని యమునాతీరంబునకుజనుము నేనానదీపాంశమాన కరుజెంచెక
(అనిముసుగువేచుకొనుచు) కృష్ణా పరిమలసములకనులు మాను
కొనుము తిరిగోధానని ననుచునప్పుడు నాహగూడకు నీకొకశబ్దము వి
సవచ్చినపుడు నీపిలువరచి దిలకగుగలవు

కృ-(కనులుమూసుకొనుచున్నాను)

సత్య-(వేరముతాల గి నిజవేరునుతో పోల్చిల్లుకాని కృష్ణసకుననుస్క
రించుచున్నది.

గీ॥ తెలియకొకచే నుమ్ము నిట్టి యున్న
పురుషుడీరీతిపంతంబు బూసనగునె
అడువారడకు నిదియొక పాడుబుద్ధి
యాయమరుగుంగ నెరుకగ గ్గోలుపడంగ

పాగుజాతికవు నాపెరటనాటకు దుర్లభంబి తిరస్కరించి తే
చినచ్చిరికదా చింతాశవదలి దేవతా శ్వసంపాదనకుగా బ్రయత్నిం
చు నన్నీపుష్పవీరమునకేల నీడ్పించితిరి

కృ-నేనీడ్పించితిని అప్పుడుగాదిప్పుడు సంతాప్తమెట్లు నాటగలను

నీటరాలుదేలవలయు

సత్య-మీరుతలఁచిననీటరాలు తేలకున్నవా ఇదుగో మీప్రమాణరేఖ
ఇప్పుడుకూడదుర్లభంబనియెదరా (అనికరము చూపించుచున్నది.)

కృ- గీ! మానిచంద్రునిమహిమంబు మాననీయ

మయ్యెనదృఢతమెట్లుగా నొరమాని

కరమునందుననేరీతిఁ గరమునిడితి

సదియెప్రత్యక్షమా యెను ముదముమీరె!

అఘటనాఘటన చాతుర్యమా మహాత్ముల యధీనముకదా

సత్య- సర్వము పర్వముగావినపించెద సంతిపురమునకు దయచేయుడు

(అనియిరువురు నిష్క్రమించుచున్నారు)

గద్య--ఇది మల్లాది పంశాచ్యుతరామ విరచిత

సత్యామోదచంద్రోదయంబునఁ

జతః-స్థాంకము

స త్వా మో ద చ ం ద్రో ద య ము

వ ం చ మా ం క ము

విష్కంభము

నారదుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు

శ్రీమద్భగవద్గీత (గంధారియ ప్రాద్య)

నార- (స్వగతము)

ఉ! పాదుసగింజ పెట్టిసదుపాయత దోహదమాచరించి స

మోదముతోడఁబెంచుఫల భూజముక్రోత్తఁగఁ గాపునెత్తగా

గాదశ్రమాపనోదమది గల్గెనునేడిదె శక్రగర్వని

రేచఫలప్రసారము లభి చెనుఱుచ వచిపగగుత్తోఁ

దానికడుపుడకా శ్యామచూపిన నంటుకొనిపొయినది సత్యభామస

న్యాసివేషమాధరియించినను పాదజాతములభించినదని పొంగిబోర్లబ

దుచున్నది ఇదుగోవచ్చెద పదమనిన గర్లుఁడింకనురాలేదె దోవలో

నే తులసిచెట్టగుపడినదో చుట్టుతిరిగి దొర్లుచుండవలె ఓగగఁ-మహా

ఋషి మంచినంభావనమించిపోవును రమ్మరమ్మ

గ-వచ్చుచుంటి వచ్చుచుంటి (గగుఁడుప్రవేశించుచున్నాఁడు) నారదా

నీవుచెప్పినట్లయినది కృష్ణమూర్తి దేవేంద్రునిపయి డాడివెడలి నా

డటకదా

నా-ఇదియంతయు మీరొసంగినసంతాన ఘృష్ణముచేతనేకద సఫలమనో

రథుండ నయితిని

గ-నారదా నాకొకనందియంబు కృష్ణునిచేసవ్యభామ పుగానచుస్కారము
లంఘదే ధర్మముగానున్నదా

నా-నామట్టుకినుగొనుచుంటివిమహాత్మా భగవద్భిన్న మణుమ త్రిమిజగం
బుకా నేరదుతాటియందుపామువలెనాపరిబ్రహ్మయందుగంబంతయు
భ్రాంతినమస్కరించువాచెడిది ననుష్కరింపబడు వారెవరు పాపికివా రెసమ
స్కారము చేసుకొనుటకృష్ణుడనగుతానాధికమయి తపసు చరింపలేద
ఎవరికొరకు తనస్వరూపము పోనుధ్యానించుటచే జ్ఞానముయూమహాభ
యమంత్రము వినునానికి గుచి చుచు కృష్ణుడననారాయణావతారభే
దముకేవల నునుజూచుకాదు

గ-ఆమహానుభావుని యథాక్షయముభేదర పారికన్న మిన్నగదెలునుకొను
వారెవరు

నార-ఈమహానుభావుడు త్రేతామయగంబున శ్రీరామమూర్తిగా గాన
ఁగించినారు

గ-శ్రీరామావతారంబున కావలసంపాదాదికృత్యంబులు జగద్విదితములు
కావా

నార-ఆకాలంబున విప్రాంగనబాలవితంతునగలదు

గ- అప్పటికేయలి బాల్యవివాహములు మెండుగానుండెనా

నా||ముప్పదియేండ్లమగవాడు మూడేండ్లయండది

గ-ఆశాస్త్రమే కొంపదీసి బాలవితంతువల నెక్కుపచేయుచున్నది

నార-నీకు కలియుగవాసన కొట్టుచున్నదే

గ-కలియుగవాసచనగా

నార-ఇప్పుడు జేదవేదాంగోక్త మనంబునొసర్చి స్నానకవ్రతావలంబకుల
యిన మగనాండ్రకు ముప్పదియేండ్లు చచ్చుటయొబ్బరిముకాదు మూ
డేండ్లయూఁగుదైనఁ బూర్వదేహదాఢ్యములు నియమములు వేర
గుచుండుటచే బరిపూర్ణాయుదాయము కలవారయి యుండిరి
కలియుగమందో రసనష్టము కలవారగుటచేతను యధేశ్చన్యాయా
రము కలవారగుటచే పాపములు కాపురిమాలుచేయుటగును దాని
చే బాలపీఠంతువు లెక్కుడు కాగలరు ముత్యము

గీ॥ వేయిరూకలు పట్టిన పెండ్లికొడుకు

దొరకడు ధనవంతులయిండ్ల ధరింకలని

వేయిరూకలొసంగిన పెండ్లిపిల్ల

దొరకడు నిరుపేదలయిండ్ల ధరింకలని॥

బాడబకన్యలకు రజస్వలాత్పరమందు వివాహముచేయుటకూడ లేట
స్థముకాగలరు

గ-కదిలిచిన గచ్చపాదవలె విడిచిపెట్టె

నార-నాకును తొందరగ నెయున్నది ఆ బ్రాహ్మణరండ యొక్కడు శ్రీ
రామమూర్తిని భరణఁగాఁ గోరి పాదములకు నేకాంతముగా న
మస్కరించఁగా నేకపక్షీవ్రతస్థుడగుటచే నీయవతారమున నన్నం
టకూడదని కాలువిదలించ నాపతీవ్రతి ఫలముసోకినది

గ-పాపమాపతివ్రత యెంతలజ్జించినదో

నార-శ్రీలకంతటకంటె పరాభవముకలదా అచిన్నది యాయవలార

మునఁ దిరస్కరించితివిగానఁ గృష్ణావతారమున దిరుగ పాదప్రహార
ణమొనరింతుననియు నిన్ను నావలలోవైచుకొనియెదననియు ప్రతి
జ్ఞచేసి తపోమహిమచే బ్రాణపరిత్యాగమొనరించి యీద్యాపరంబు
న సత్య భామజనియించె

గ-నరియె ఆశుభకాగ్యము మొన్నజరిగినది

నార-ఇఁక స్వర్గమహోత్సవము చూచివత్తమా

గ-ఏమిమహోత్సవము

నార-ఇంద్రచంద్రులకును సాత్రాజితీకృష్ణులకును యుద్ధ ప్రారంభమగుచు
న్నది

గ-కారణము ముందుచెప్పకదే. కార్యమెరిగించిన మనంబుఁ దృప్తి
నొందునా

నార-కారణమేమియున్నది సత్యభామ వరప్రదానము వినియుంటిరిక
దా దెబ్బ దేవేంద్రలోకంబు తెలియఁజేయు నని పూర్వాంకము వి
నియుంటిరికదా శ్రీకృష్ణుఁడు పారుజాతవృక్షము పెకలించుకొని గ
రుడునిపై సత్యభామతోఁకూడ స్వర్గముచుండి భూలోకమునకరుదెం
చుచుండ సింగంబునెమరుకొను మనపుటేనుగునలె దేవేంద్రుఁడుయు
ద్ధమున నెమర్కొని వృక్షంబుడించి చనుమనుచు నాటంక పెట్టి నిల
బెట్టియున్నాఁడు

గ-దేవేంద్రునకొసంగిన పోలికయే నాతని విజయభంగ నూచక మగు
చున్నది

నార-ఆదినిశ్చయమే సత్యభామచే పరాభవము చెందఁజూపుచున్నాఁడు
వారిరువురసాభాషణ శోత్రపేయముగానుండును ఇంద్రగర్వనిర్వా

పరా ఫలరసాయన మనుభవంతమురమ్ము (అని యిరువురు నిష్కా-
మించుచున్నారు) ఇదివిష్కంభము

యద్దఘామి

(సాయుధులై ఇంద్రుడు, చంద్రుడు, కృష్ణుడు, సత్యభామ
ప్రవేశించుచున్నారు)

ఇంద్ర-చ॥ భీమరముఁగేలఁబూని రణవిధినినిల్చిన జంభవైరితో
సెదరఁగశక్యమే యదుకులేశ్వర యెక్కడిమాట పల్లెల
బెదరక నుట్టిపెకడవ ప్రేటునఁగొట్టియు దిన్న వెన్న యీ
కదనదవాగ్నికిఁగరిగి కాల్వలుగట్టదొ వెట్టిగొల్లఁదా॥

మఱియు

ఉ॥ శారదరాత్రులకృపానయ జాతగుణకృణనానుకారియా
భీరసరోజనేత్ర మదవృష్టిగఁ వేణువుబూనియంగుళుత్
సారిగమాది సత్స్వర విసారముసారముగాధ్వనింపఁగాఁ
బూరణనేయటో హరిని బోరునగెల్పుట వెట్టిగొల్లఁదా॥

గాన నాస్వరూపజమియెడనుంచి వచ్చిన త్రోవనేచనుము

సత్య-ఉ॥ ప్రేలుటమాచుమోరి హరిపీచమడంతును బారుషగుబుచే
వాలును గేలఁబూని మగవాడపురోసముగల్గియున్నచో
నాలములోన గాలువెనకాడఁగనియక చూడువెన్నయే
కాలువతొనొ నీయొడలి కండలెరాలునొ గండ్లకింపుగా॥

ఇంద్ర-చ॥ ఇలఁగల భామిసీమణుల నెండరినోగనుగొంటిగాని నీ

నలె మగవారితో నెదర వచ్చెడుదానినిగానలేమ నీ
 నలగినఁ జంకిమొక్కులిడనై యరకాలనుదన్నమెచ్చి యో
 కలికి పదంబుగొదెననగా పారి నేయిచి యెన్నధర్మ మే॥

మగవారు కనుగొనెదరేమోయని జంకి పొభాంతరంబునఁ దెలిల
 చాటునఁ జాగియుండు మగువలు తగవుచూలిన తగవులు పైననై
 చుకొని మగవానిని రచ్చకీడ్పించిచిచాలక యభిమానముదూరముఁ
 జేసి, సిగ్గునునట్టేటగచి, పరువును మునుపుఁజేసి, కులాభిమానముఁ
 గూలఁద్రోచి మర్యాదనుమండఁబెట్టి, శీలమునుకాలఁబెట్టి యో
 దువారలకందరికిఁ దలనంపులుఘట్టిఁజేసి, తగుదునని మగవానిన
 టుండమని త్రిప్పకొనుచు ముందుచిలువబడి లజ్జవిడిచిన నీపజ్జ మాట
 లాడుటకుఁగూడ సిగ్గుగుచున్నది గాన చాచా దూముగాఁ జనుము
 సత్య-మొదటినుండియు నీవు మగతనముఁజూపి చేసినఘనకార్యములఁద
 లఁచినకొలఁది నీమొదుట నాఁడువారికిఁగూడ నిలువసిగ్గుగుచునేయు
 న్నది ఇటువినుము

ఉ! గాతరుకాతరోఁ గలియఃగా నసుచేయిచిభోయి కోడివై
 కూతలుగూసి యాతపసికొంపకుఁ గంపనుగొట్టినట్టి దు
 ష్పాతక? ధూతక నీచ? మగనాడవెచిచని నిష్ప్రజూతునా
 శాతశీలముఁద్రకర సతతి గొంతున నిండునింతగా॥

నాశరంబులఁదోడిచ్చి నిన్ను వీరస్వగఁ బంబునకంపినచో సిగ్గు విడుతు
 వుగాక పాపపంబుండిన రణమ్మనకురమ్మ లేకఁదూండిన

గీ! నాలుమగటినువీసేల పాలుచేసి

వచ్చి పదములఁ బట్టుము చచ్చినట్లు
దేహమంతయుకనులుగాఁ దివిరియున్నఁ
గ్రిందుమీదును దెలియని పందరమ్మ॥

(కోపముతో వజ్రాయుధ మెత్తుచున్నాఁడు)

తే॥ గీ॥ ఆఁదుదానవు కాఁబట్టి నేఁడు బ్రతుక
నైతి వారగయ్యాలియా కూతలిడిన
నాల్క వేయిచీలికలుగా నాతికోయ
వజ్రధారచే నిపుడడ్డ పడునదెవరు॥

(అని మీది కురుకఁబోవుచున్నాఁడు)

చంద్రు- (అడ్డముగా నిలువబడుచున్నాఁడు) సాత్రాజితీ ఎంతతొందర
మ॥ రమణీ నీరమణీయ వాగ్లహరిచే రంద త్తరంగాళిచే
భ్రమియింపంగనువల్లనాగ్రణినిగా భావించితే యింద్రునికొ
సమరాగణ్య చరన్మ దేభవరసం చారఘ్నహర్యక్షమీ
రమణీయాకృతి లేడిపిల్లలకు గారాబంబుఁజూపించునే॥

సత్యభామా శయ్యాగృహంబునఁ గృష్ణునితో నలిగి కాలు జాడించినవే
ళయనియు నిది ద్వారకాంతఃపురసాధమనియుఁ బొరపడుచుంటివికా
బోలు ఇది స్వర్గము. ఇది యుద్ధభూమి. ఆతఁడింద్రుఁడు. నేనుచం
ద్రుఁడ, నీమగఁడు పుష్పవృక్ష మపహరించిన మ్రుచ్చు అనువుగాని
చో నధికులమనరాదు నీవెంత రాక్షసులజయించు రాక్షసివైనను నీ
స్థితిని కనుఁగొనిమాట్లాడుము

సత్య- (నవ్వుచు) తానొకమగవాఁడు తవుడొకరెట్టె. ఏమి నీప్రసంగములు

సీ॥ చిన్నప్పడేగురుఁ జేయఁతనిభార్య

నిలువెల్లఁదీసిన ఖలుఁడవీవు

నినుగన్న తండ్రికి నిలువెల్లభంగంబు

గాగఁజేసినమహా ఘనుఁడవీవు

దరిఁజేరుమన్న దాసరికన్నులొట్టించు

శివునెత్తికెక్కిన చెడుగవీవు

తోబుట్టువనినిన్ను తొంగిచూచినలచ్చి

కొంపకంపకుఁజేర్చు కుమతివీవు

తే॥గీ॥ ఒకటరెంటమూటనునాల్గి టకనుగొన్న

గురుజనకశివస్త్రిద్రోహ పరుఁడవయ్యు

నేటికీరీతి శ్రీరంగ నీతులిచటఁ

జెచ్చఁబూనెదె మరియాదె సిగ్గుకాదె॥

ఓరిగురుతల్పకమహాపాతకా మ్రేడితి కళంకాంకిత ఇది భిక్షాట
నకై జోగివేషమువేసుకొని గురుభార్యకై పుష్పవాటికడాగి యో
గినీతో ప్రశంసించటగాదు ఇదిరణరంగము ఈనిలిచియున్నది

సీ॥ తొట్లైలోఁ బొత్తిళ్ళ దొడ్లుచుండెడినాడు

పూతనప్రాణంబు బుచ్చుకొనియె

నడసార మాఁచెల్లడువకుండిసనాడె

శకటాసురినికాలఁ జంపినై చె

పాకులాడెడినాడు పట్టిరోటినిగట్టి

మద్దులశాపంబు మాన్పిపుచ్చె

బాలప్రాయమునాడు కాలీయఘటిసీమఁ

ద్రొక్కినాట్యముసల్పి చిక్కుపరచె

తే॥గీ॥ నాటపాటలఁదిగుఱుచుఁ బోటుతనము

గల్గురక్కసులెందరో గడిచిపోవఁ

జేసియున్నట్టి కృష్ణుఁడు రోసమొదలి

ప్రాణిఁదీయఁగ నిలబడెరా దురాత్మ॥

ఇంద్రు-చంద్రుఁడా పురుషులకు లజ్జాకరంబగునట్లభిమానంబువదలి చె

డమడవాగుచుండిన నీగయ్యాళి దతిమివేయునట్లాజనొసంగుము

ఉ॥ బోగముదానికైన నొక మూలను సిగ్గునుమాటయుండు నీ

వాగుటఁజూడఁగానదియు వల్లనియట్టులఁ దోచుచుండె నో

జోగి పదారువేలకుల సుందరులందునఁ బేరుగంటినం

చీగతి వాగఁబోకు మఱి యింటికిఁబొమ్మికి వచ్చినట్లుగన్॥

లేనిచోఁ బ్రాణపరిత్యాగమునకు నీవుగనిచే ననుజ్ఞబడయుము

కృ-శా॥ ఉండ్రాదుండ్రుఁడ ప్రేలఁబోకు మరె నీయుద్యోగమేనెన్న గా

గుండ్రాగుట్టలఁగొట్టుటొక్కటియె నీకుంగల్గుగర్వంబు నీ

గొండ్రొపుల్లని జుకువారెవరురా క్రూరా దురాత్మాభమా

గొండ్రొదేవతలెల్ల నొక్క తృటిలోఁ గాయంబు రెండైవడన్॥

ఇంద్రు-ఓహోగొల్లబోయఁడా భార్య సడ్డముపెట్టి ప్రాణము నిల్పనెంచి

యు చాటుననుండినోరు మెదుల్పుచున్నాడె

చ॥ బరవసమేలఁజేసెదవు వచ్చినత్రోవనె పోవరాద నీ

గరువతనంబుఁ జూపియిటు గౌరవమంద వలంచియుంటివే

నరకునియుష్ఠమా? యమాన నాకులబట్టు దొంగిలించుటా

పైరుగును వెన్నమ్రొంగుటల భీరువ యుద్ధమటన్న నింద్రుతోఁ

సీ॥ పసివాడఁవనినీకుఁ బాలియ్యవచ్చిన

నాతిఁ జంపుటగాదు నందతనయ

కృ- గౌతమ కాంతతోఁ గలయఁబోయిననాడు

కోడివై కూతలు కూరుటేమి

ఇం- వేణునాదముచేత వేతలమానముల్

కూలఁద్రోయుటకాదు గోపతనయ

కృ- బ్రహ్మహత్యకుఁజంకి పారితామరతూటఁ

జేరికాపురమందు జేయుటేమి

ఇం- అలజరాసంధుతో నాయోధనంబునఁ

బారిపోవుటగాదు పాణుబోత

కృ- గొల్లబోయలపూజ చెల్లలేదనివాండ్ర

రాశ్వవాననుజేయు రాయిడేమి

ఇం- సంసారములఁబాసి చనుదెంచువారలఁ

గొంపదీయుటగాదు క్రూరచిత్త

కృ- దితిగర్భ సంభూత నుతునిఁగోయఁగమారు

వేసమూనిననాటి వేడ్కలేమి

ఇం- తే॥గీ॥ క్షీరపాథోధి జన్మించు సింధురంబు

నెక్కి కొండల పిండిగాఁ జెక్కినట్టి

జెట్టితోడను తుములంబు దిట్టవైన

నిలువు మడమనుద్రిప్పక తెలియునదియు

కృ-తే॥ గీ॥ తెలియవలసినవన్నియు దెలిసెమున్ను

తల్లిచెవులనుద్రెంచియా దైత్యుడెప్పుడు

కుండలంబులఁ గొనిపోయె కూళవానిఁ

గుంటబెట్టియు గంటను గొట్టకున్న!

ఇం- ఓరి మదోన్మత్త, కండకావరముచే కన్నుమిన్నుగానక బ్రతుకుభా
రమనుకొని మండుగండు దీపముపైకురుకు శలభంబుమాడ్కి- మా
టకు మాటఁజెప్ప నుంకించుచుంటివి. ఇది బృందావన పరిసరారణ్య
మా ఇవి మఱియుటకు గోవులా

ఉ! గోపకుమారులన్ గలిసి గోవులమేపుచుఁ గాననంబులన్
జూపరులెల్ల రిచ్చవడఁ జూపిన గారడి విద్యలన్నియున్
జూపిననూత్రనే జడిసి సొక్కుచు మ్రొక్కిడువెట్టివాంలీ
గోపతి సాటివత్తురను కొంటివకృష్ణుడ వెట్టిగొల్లఁడా!

మఱియు నోకంసకారాగృహజన్మ

తే! గీ! గొల్లవాడలఁ దిరిగెడు కల్లరీడ

ముచ్చతనమునఁ బేరొందు మొక్కలీడ

కాననంబునగొట్టెలఁ గాచువాడ

నన్ను బెడరించనెంచెదో నల్లవాడ!

స-ఉ! కాలము దాపురించినది కావరమేలర కాలిక్రిందనీ

పాశముగాబడందిగిచి వల్లెనుగొంతునుకోసి కండలన్

రాలిచి పీల్చి రక్తమవు రాయన నేడ్వఁగ నీదుపెండ్లను

య్యోలభియించినీగతినయోయననిన్నొకత్రొక్కుత్రొక్కెదన్

వాగ్వినియోగంబునఁ గాలయాపనమేలరారమ్మ అని సత్యభామ

వింటికోవున నింద్రునిద్రోయ నందఱు నిష్క్రమించుచున్నారు

(గర్గుడు నారదుడు ప్రవేశించుచున్నారు)

నా- ఓహో నీతో రాచకార్యములు పెట్టుకొనుటచే యుద్ధము మున్నా
తిగ గతించినది ఆహా అటుమామడు సత్యభామ యెంతభయిర్యము
చేయుచున్నది

సీ॥ కరటికుంభోద్గీకాఘనమాక్తికంబులు

మోమునబడ గద మొత్తుచుండె

పరభయంకరఘోర కరవాలదీధితుల్

వైరినేత్రముగప్ప వైచుచుండె

గోత్రారి కమనీయ గాత్రంబుతూట్లగా

శరధారలొక్కడ బరపుచుండె

బలభేది గురిపించు బాణవషణ్ము నొక్క

తృటిలోన మాయించి తిరుగుచుండె

తే॥ గీ॥ పుట్టినేర్చెనొ యుద్ధంబు పుట్టకుండ

నేర్చెనోకాని యింద్రుని సేల గలుపఁ

జూచుచున్నది సుఖమారి చోద్యమార

యాడుదానికిఁ జారుష మేడవచ్చె॥

గ- (తొట్టుపాటుతో)

తే॥ గీ॥ ఔర పడిపోయె చంద్రుడు ఘోరమకార

సస్యసంతతిగనంగ నన్యంబుగాదె

కూరమలియయ్యె కృష్ణుడు కూలంద్రోచె

కుడిచి కూర్చుండి కొంపలఁ గూల్చుజొచ్చె॥

నారదా దీనికి ముఖ్యకారకుడవు నీవుగదా

నా- అయినది నే నేండ్లుండ వజ్రాయుధమెత్తుచున్నాఁడు

గ- అబ్బబ్బా నాకాతళతళలు చూపులనరికట్టుచున్నవి

నా- ఎత్తినచెయ్యి యెత్తినట్లుగానున్నదే

గ- మహానుభావుని మహిమచే చేయి బిగిసిపోలేదుగద

నా- సందియమా దేవరవారి యాశీర్వచనమే ఫలించినది

గ- దేవేంద్ర గర్వనిర్వాపణమహాఫలము పశ్యమయినది

నా. (కుంచెవిసరుచు)

తే. గీ. పెరిటిచెట్టు ఫలింపగా వెలయకున్నె

తోషమయ్యది లభించె తొలుత మీరు

తెచ్చి యిచ్చిన బీజంబు శుచ్చపెరిగి

వచ్చియున్నది ఫలకాల మిచ్చదీరః

(తెరలొ) తే. గీ. పడినదైగావతంబదె పడెనుచంద్రుఁ

డకట దేవేంద్ర దోర్దండ ముట్టిబిగిసె

స్వగమీనాడు పాడుగా వలసినట్టి

వ్రాసమకూరె దానవారాతి చేతః

గ- ఆయ్యయ్యో విలాసముగా నెంతటిసాపకర్మమున కొడిగట్టితివి పిల్లి

కి చెల్లాటలు యెలుకకుఁ బ్రాణతల్లడ మనునట్లు నీవు కుంచెవిసరుచు

న్నావు ముప్పదమూడుకోట్లదేవతాపై శ్యముచే రక్షింపబడు స్వర్గ

ప్రాకారాంతర్వర్తియగు దేవేంద్రుఁ డాపత్సముద్రమున మునుఁగు

చున్నాఁడు దీనికి ప్రతిక్రియనొనరించి పోరాట మార్చి వేయుఁడు

నా- ఓహో యెట్లుగానట్టిచుకొనినాఁడో సత్యభామతో ముష్టియుదము

ప్రారంభించినాఁడె

గ- ఆహా ఏమా యింద్రుని పౌరుషము. ఒక్కకరంబుననే సత్యభామను
వడలాగుచున్నాఁడు (తెగలో)

స- తే॥ గీ॥ ఇందిరాముఖాంభోజయిం దిందిరంబ
నూని మానస పంకజ భానుబింబ
తోడుపడరమ్ము దుష్టుఁడు దుదుకుతనము
జేయుచున్నాఁడు నా శక్తి చెడియెదేవ॥

నా- సత్యభామ కిదివరకొక పరాభవము చేయఁబూనినాను నాకా పేరు
దక్కకుండ వేరొకతీరుగా నాబహుమాన మామెకు ముట్టినది కా
లాంతరంబున దీని కనుబంధముగా నయ్యది లభింపజేసి నావంశము
నుగూర్చి సత్యభామ దూరినందులకుఁబ్రతిక్రియయనిచెప్పెద కృష్ణుఁ
డీసమయమున సాహసము చేయనిది సత్యభామ ప్రాణము నిల్పున
ట్లు లేదు (తెగలో)

తే॥ గీ॥ తోకద్రొక్కిన సర్పంబు వీకసటలు
పెరుకగోపించు సింగంపు పిల్లరీతి
దండతాడిత కుపితోగ్ర పుండరీక
భంగి కృష్ణుఁడు విడబడి పట్టెహరిని॥

నా- ఓహో విశ్వోద్భవస్థితివినాశనహేతుర్భూతావమిసీదివ్యప్రభావము

తే॥ గీ॥ పారుజాతము నెకచేతఁ బట్టియుండి
పట్టెనెకచేత నింద్రునిఁ బ్రబలపాఠ
మహాపాతొలఁగించె సత్య నయ్యారెడిశలు
బెగడుపడుచున్నవిదియేల భీతకలిగె॥

అహో లోకములకు మోసముకలుగుచున్నది పరిపూర్ణచంద్ర
బింబంబనందగు ముఖంబున నగ్నిజ్వాలలెగయ సంవత్సర సమయస
ముద్భూత బడబానలోద్గీర్ణవిస్ఫులింగంబు లాయన గనులనుండి ని
ష్పలురాల దండకూ కాది పాతాళవాసులు బెగ్గడిల్ల వైరి వీరవ్రాత
మల్లాడ శచీమంగళసూత్రరాజంబునకు నూమకేతువగు సుదర్శనచ
క్రస్మరణగావించుచున్నాఁడు గర్గా పోరాటమార్పబోదము రమ్మ
(తొందరగా)

తే॥ గీ॥ మన్నమిన్ననునేకమై మంటలెగయ
వచ్చుచున్నది చక్రంబు పాకవైరి
త్వరగగృష్టుని పాదము ల్బట్టకున్న
చచ్చెదవురమ్మ బింకంబు సాగదింక॥
(అని నారద గర్గులు నిష్క్రమించుచున్నారు)

యుద్ధభూమి - రంగము.

పడియున్న చంద్రుఁడు రౌద్రవేషములతో సత్యభావయు కృష్ణు
ని కాలికింద నింద్రుఁడు నారద గర్గులు ప్రవేశించుచున్నారు
నామత్త॥ తూటికూగకు చంద్రహాసము తోడగార్యమక్ష్మణ్ణహా
రాటమేల బిడౌజుడెన్నప రాదె భక్తుఁడు గాడెయీ
బోటికోరిన పాకుజాతపు మొక్కకింతటియుద్ధమే
మాటలేటికి శాంతిఁజెందుము మాపతీకరునానిధీ॥

కృ॥ మహానుభావా నమస్కారము (అని యింద్రుని విడిచి నమస్కరిం
చుచున్నాఁడు)

స- నారదఋషీంద్రా సమస్కారము

నా- ఆహా సత్యామోదచంద్రోదయమయినదిగదా

స- శాపాయుధుల యాశీర్వాదావముచేత

నా- దేవేంద్ర యెంతటియవివేకినై తివి యింటఁదిని యింటి పాసములు
లెక్క పెట్టిన్లుగానే మహానుభావునిదయచే నీస్వర్గము, నీయమృ
తము, నీకల్పవృక్షము, నీకామధేచువయు, నీచింతామణియు, నీకుసం
ప్రాప్తములయినవి. ఘోరరాక్షసవీరుల నెన్నియోసారులు ఖండిం
చి నిన్నపదంబున నిల్పిన దయాశాలి యెవరు యేదేవదేవుని నిమే
షోన్మేషణంబులజగంబులుత్పత్తిలయంబు లగుచున్నవినీకుగా నీకా
గుణ్యానిధి యెన్నికష్టములఁబడియె యాచనాచైతన్య మంగీకరించికా
ది నీకురాజ్యమొసంగినది నిన్నగాకమొన్న నరకునిజంపి మీతల్లికుం
డలంబులొసంగలేద అట్టిమహానుభావున కొక్కపారుజాతపుమొక్క
కు స్వాతంత్ర్యములేదా రెప్పపాటున నిట్టివనేకము సృష్టింపఁజాలడా
ప్రియురాలిమనంబు సంతసింపఁజేయుటకై నీపుణ్యవిశేషంబున నిచ్చ
టికివచ్చియుండిన పరమేశ్వరున కెంతటి సత్కారము లొనరించితివి
తలఁచినంతమాత్రమున నీవును నీస్వర్గమునుడొల్లుకొనుచు భూలో
కమునకుఁబోర సాధురక్షణార్థం మీయదుకులమందుద్భవించిన మ
హానుభావుని మనుజమాత్రునిగా నెంచి యపచారమొనర్చితివి ఆశ్రి
తజనవత్సలుండగు నీమహానుభావుని ప్రాధికంచి కృతార్థుడవగుము

ఇం- (లేచి సమస్కారముచేయుచున్నాఁడు)

మ॥ విసతవ్రాతమనోవిధప్రకరన ద్వీజామృతపావకృ

మహానామ ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA125B171
పుస్తకం పేరు	పశ్చాత్తాపచంద్రోదయము
తారీఖు	30/10/24
ముందు అర్థం	No
వెనుక అర్థం	No
మొత్తం పేజీలు	119
పెద్ద సైజు పేజీలు	No
భాగ పేజీలు	
లేని పేజీలు	No
తయారు చేసినది	Vedavathi
పేజీలు పదబింబం	Veda Vathi
స్కాన్ చేసినది	pragathi
పరిశీలించినది	
లైబ్రరీంగు చేసినది	
ప్రకటించు చేసినది	
పరిష్కరించినది	9000